

REZESSY ZOLTÁN

**A HARMADIK
BIRODALOM
POLITIKAI ÉS
TÁRSADALMI
RAJZA**

FŐVÁROSI
KÖNYVKIADÓ

FŐVÁROSI NYOMDA RT.

TARTALOMJEGYZÉK

Oldal

Bevezetés.

I. Rész.

A Hitleri forradalom története (1918—1933).

A világháború utáni összeomlás. A weimari al- kotmány	8
A versaillesi békediktátum	15
És ami utána következik	17
Hitler élete pártja megalapításáig	20
Várfogságon	23
Hitler koalíciós küzdelmei. Az újabb gazdasági összeomlás	26
Az országgyűlésen	30
Hitler, mint birodalmi kancellár	35
Az utolsó országgyűlés	39

II. Rész.

Az ország politikai és közigazgatási képe.

I. A vezérelv a gyakorlatban.

A Harmadik Birodalom megszervezése	43
A nemzetiszocialista német munkáspárt és alszer- vezetei	45

II. A fajvédelem.

Az emberiség fajai a mai német fajkutatás meg- világításában	53
A fajszerű értékelés	61

III. A német fajtudomány és fajelmélet bírálata.

A fajkutatás és a fajelmélet a gyakorlatban	68
A fajvédelem, mint nép- és nemzetvédelem.....	69

IV. A német nemzetvédelem.

Az elzsidósodás elleni harc	71
-----------------------------------	----

V. Harc az új nemzedékért (A sterilizáció és kasztráció).	
Előzmények.....	77
A sterilizáció és kasztráció ténye, műtéti lefo-lyása és törvénye	80
A törvény a hétköznapi életében. A propaganda..	84
A családvédelmi front	86
VI. Harc a külföldi németekért.	
A külnémet munkafront	97
VII. Hazánk és a német faj propaganda.....	102

III. Rész.

A Harmadik Birodalom társadalmi képe.

I. A szociális társadalompolitika.

A szociálpolitikai irányítás	111
A szociális szervezés	118
A munka és a munkás becsülését és tiszteletét védő törvények és' intézmények	119
A szociális becsületbíróóság Die soziale Ehren-gerichtsbarkeit)	120
A nemzeti munka napja május elsején	122
A „Kraft durch Freude” (KdF) (A munkás üdül- tetési akció).....	125
A Birodalmi Munkaszolgálat felépítése	128
Egy táborlátogatás	130
Az eredmény.....	135
A telepítési akció	136
Látogatás egy iparos-tisztviselő telepen	139

II. A német munkásrétegek szociális helyzete a mindennapi életben.

A kizsákmányolási-törvény	143
Szervezés. Munkásvédelem	146
A falugondozás	148
A nagybirtokosok és) a nagybirtok	149
Birodalmi birtokstatisztika az együttművelt terü- letekről	150
Iparosok. Kereskedők. Nagyvállalkozók	151
A hivatalnok	158
A katonaság	161
Munkanélküliség. A téli segélyakció. WITW.....	165
A szociális munkásbiztosítás.....	169

III. életmód. Társasélet az új Birodalomban.....

171

Forrásmunkák jegyzéke.

I. Könyvek, propaganda kiadványok:

- Walther Gehl: Der nationalsozialistische Staat, 1. Heft, 1935, Hirt, Breslau. II. Aufl. II. Heft, 1934, Hirt, Breslau.
Die nationalsozialistische Revolution, 1936, Hirt, Breslau.
Der deutsche Aufbruch, 1918-1936. II. Aufl. 1936, Hirt, Breslau.
- Dr. Heinz Brauweiler: Sozialverwaltung. (Grundzüge der Rechts- und Wirtschaftswissenschaft.) Reihe B. 1 lanseatische Verlagsanstalt. Hamburg, 1936.
- G. K. Schmelzeisen: Das Recht im Nationalsozialistischen Weltbild. (Grundzüge des Deutschen Rechts.) 3. umgearbeitete und vermehrte Auflage. (Neugestaltung von Recht- und Wirtschaft Hg. v. I. Schaeffer.)
- Dr. Hans Weinert: Die Rassen der Menschheit, 1935. B. G. Teubner, Leipzig—Berlin.
- Volks-Atlas, Drei-Türme-Verlag, Berlin—Charlottenburg, 1936.
- Deutschland von heute. Herausgegeben vom Terramare Office Berlin, 1935.
- Das Deutschland Adolf Hitlers. (Die ersten vier Jahre des dritten Reiches), 1937. Verlag Franz Eher Nachfolger, München. (Beilage der Illustr. Beob.)
- Gebt mir vier Jahre Zeit. (Rundgang und Chronik). Katalog der Reichsausstellung in Berlin 1937, 30. April bis 20. Juni.
- Arbeitsdienst Sachsen-Welt. Herausgegeben von der Arbeitergaulcitung XVI. Sachsen-Welt. Abteilung Unterricht, im Selbstverlag. Mai 1935.
- Dr. med., Dr. phil.: 1 lans Harmscn: Das Gesetz zur Verhütung Erbkranken Nacliwuehs'cs. (Eine Handreichung für die Schulung der in den evangelischen Anstalten und in der Wohlfahrtspflege wirkenden Kräften. Zweite, erweiterte Aufl. Verlag Dienst A ni Lében, Harmscn ct Co., Berlin—Dahlem, 1937.
- Konrad Dürre: Erbbiologischer und eugenischer Wegwciser für Jedermann, 1932, Alfréd Metzncr Verlag Berlin-München.

II. Folyóiratok katalógusok:

- Leipziger Vierteljahrschrift für Südosteuropas. Hg. vom Südosteuropa-Inst. an der Univ. Leipzig Jg. 1. Heft. 1. April 1938.
- Különböző múzeumok és kiállítások katalógusai.

Használtabb újságok:

Völkischer Beobachter. (A NSDAP hiv. lapja.)

Illustrierter Beobachter, képes melléklapja.

Die Brennessel.

Der Angriff (Tagesztg. der deutschen Arbeitsfront.)

Das Arbeitertum. Képes melléklapja.

Das Schwarze Korps (Ztg der Schutzstaffel SS.)

Der SA-Mann, (Kampfblatt der Obersten SA. Führung der NSDAP.)

Der Arbeitermann (Ztg. des Reichsarbeitsdienstes für Führer und Gefolgschaft.)

Der deutsche Staat (Ztschrift für das Grenzland-Deutschtum).

Der Stürmer (Deutsches Wochenblatt zum Kampfe um die Wahrheit.) Hg. Julius Streicher, a zsidóellenes front hiv. lapja.

Weichsel-Ztg. (Grenzlandsblatt.)

Leipziger Neueste Nachrichten (Familien-Blatt.)

Leipziger Tageszeitung (NS Parteiblaít.)

Különböző röpiratok.

BEVEZETÉS.

Be kell vallanom, hogy amikor 1936 októberében a berlini gyorsvonat a tanulmányi év eltöltésére Németország felé röpített, egészen más tervek forgolódtak a fejemben, mint ennek a könyvnek a megírása. De alig kellett néhány nap hozzá, hogy ez a feladat öntudatosodjék előttem. Pontosabb és sürgetőbb feladattal, úgy éreztem, sohasem állottam még hazámmal, nemzetemmel szemben. És attól kezdve minden lehetséges alkalmat felhasználtam arra, hogy személyes tapasztalatok és tanulmányok révén adatokat gyűjtssek a mai Németország hű képének a megrajzolásához. Igyekeztem minden megmozdulásban és megnyilatkozásban részt venni, ahol a Harmadik Birodalom megmutatta igazi arcát, mégpedig nem csak hivatalos gyűlések, nyilatkozatok, kiadványok, újságok révén, hanem betekinttem a szerkesztőségekbe, gyárakba, az egyetemek szemináriumába, végighallgattam vitáikat, az „Erholungsraum”-ban beszélgetéseiket, a munkatáborban felkerestem a darócruhás parasztfiút és orvos jelöltet, akik egymás mellett dolgoztak, betekinttem a falusi gazdaleány (szolga) szobáckájába s leültem közük a falusi kocsmában vasárnap délután. Résztvettem a KdF.-kiránduláson, meghitt beszélgetések formájában beletekinttem a német családi életbe, az egyházi röpiratot megszerztem, mielőtt elkobozták volna s ha valahová előszörre nem engedtek be, megpróbáltam oda

másodszor bemenni... S az Új Birodalom, mely éppen ekkor érkezett hozzá, hogy négyéves ter-
véről beszámolót adjon, szinte kápráztató eleven-
séggel szórta elém a gyakorlati eredmények soka-
ságát az új német szellemben újjáformált emberi
lélek tarka-barka megnyilatkozásaiban, s a sok-
fajta intézmény eleven képében. így könyvemet
elsősorban jellemző kis riportok, utcaképek, látog-
tatások, kirándulások leírásával igyekeztem ért-
hetővé tenni. Sokszor egy kép az utcáról, vagy
látogatás a munkatáborban, sokkal többet mond
a német közéletéről, mint egy kötet elmélkedés.
De ugyanakkor nem mulaszthattam el pl. a mun-
katáborok felépítése, célja, munkarendje, veze-
tése, anyagi háttere stb. után is érdeklődni. Sőt a
mögötte lévő, országosan irányító szociális szel-
lem és szociálpolitika iránt is, hiszen egyébként
beszámolóim csonka és hiányos lett volna. Ehhez
sokszor könyv, folyóirat, hírlap, prospektustanul-
mányokra, sőt megbízható szóbeli információra is
szükség volt. A fajelmélet és fajkutatás tárgyalá-
sánál elkerülhetlenné vált az új tudománynak a
legmélyebb pontjáiig lehatolnunk. Mindezeket
egybevéve egyrészt szemléletes, de másrészt ala-
pos képet igyekeztem adni az új Németországról.
Miért tekintettem én ezt hazafiúi szempont-
ból oly fontos feladatnak? Elsősorban, hogy tájé-
koztassam hazám közvéleményét a német politi-
kai és társadalmi viszonyokról, amelyekről a leg-
ellentétesebb hírek keringenek s ezek, a maguk
zűrzavarosságukban befolyásolják nemzeti köz-
életünk jövő fejlődését. Az első feladat itt: Tisz-
tán látni; mi ma Németország, mégpedig nem a
mi szemüvegünkön keresztül, hanem ahogy a né-

met saját maga látja, amilyennek ő ismeri s magyarázza a maga államiságát és kultúráját, amilyennek szellemében és intézményeiben mutatkozik.

Feladatomból tekintetem *rámutatni arra a veszedelemre is, hogy nemzeti közéletünket alapján szétbomlasztanák a Németországban is csődöt mondott fajelmélet és fajvédelem illetéktelen átvételével* s rá kell mutatnom azokra a határozott irányvonalakra, amelyek alapján a magyar nemzetiség (nacionalitás) fogalma sajátos történelmi hagyományainknak megfelelően tisztázódhat és alapja lehet minden egyéb közéleti megnyilatkozásoknak. A magyar nemzeti egységnek a politikai-világnézeti alapzata éppen a német fajelmélet éles vizsgálata révén acélosodik csak elibénk. Hogy ez ma már mennyire élet-halál kérdésünk, elég egy jó magyar érzelmű Zipser választát idéznem, aki arra a kérdésre, magyar érzelműek-e még a régóta erről híres zipserek, szóról-szóra ezt felelte: „über 40 garantiert”: csak a negyven éven felüliekért kezességekem... így tovább késlekedni jóvátehetetlen bűn és világosan rá kell mutatnunk egész nemzeti közvéleményünk előtt: mi a fajelmélet és mi a magyar nemzeti egység s hogyan kell annak legalábbis főbb irányvonalai szerint kiépülnie. Ezzel függ össze a hazai zsidókérdésünk tárgyalása is, melyet így igazi helyére, a magyar nacionalitás, a magyar nemzeti közösség kiépítésének a problémakörébe utalok. Bizonyos félreértések kikerülése céljából ki kell azt még külön is emelnem, hogy a vezérállam-eszménynek sem akarok itt korteséül szegődni. Leírtam, amit ott láttam,

hallottam, tapasztaltam. Hogy azonban itt sokat tanulhatunk, e fölött azt hiszem, jenkinek sem lesz kétsége, aki a könyvet elolvassa. így pl. hogy csak a legfontosabbat említsük, a magyar nemzeti egység sem tűrhet semmiféle nemzetközi, vagy nemzetellenes politikai ténykedést. Múltunk szomorú tanúságait nyögjük ma is nagyvonalú liberális gesztusaink miatt.

Még egy van, ami előtt nemcsak nekünk, hanem az egész világnak kalapot kell emelnie a Harmadik Birodalom előtt s ez a *szociális szellem*, szociális politika, és gyakorlat. Itt valószínűleg teremtődő csodáról van szó, amelyet csak az tud igazán elhinni, aki maga járt itt. S ez kétségkívül nemcsak egy állam újszerű berendezése, melyből ezt, vagy am azt le lehet másolni, hanem a jövő nemzetársadalmi fejlődésének olyan irányvonalait, reállehetőségeit bontja ki előttünk, melynek jelentősége ma még teljességgel beláthatatlan.

Tudtommal könyvem első kísérlet arra — beszámítva a német és egyéb külföldi irodalmat is, — hogy a négyesztendős Harmadik Birodalomról reális, rendszeres és mégis eleven képet nyújtson. Mint politikai és társadalmi beszámoló a maga keretében e kötet kerek egész. Teljessé azonban a Harmadik Birodalom Kultúrképe című beszámoló teszi, amelyen dolgozom és amely az új birodalom vallási, egyházi, tudomány és nevelésügyi, művészeti, gazdasági és propaganda helyzetéről rajzol tágabb képet.

Hálával és köszönettel fordulok mindazokhoz, kik külföldi tanulmányutamat és így e könyv megjelenését is lehetővé tették. Magához a Har-

madik Birodalomhoz s annak megalapítójához, Hitlerhez is. Nagyrabecsülöm nemzeti és szociális művét. Mindazt, amit ott tapasztaltam nemcsak hüen leírtam, hanem hazám és nemzetem szem pontjából értékeltem is.

Amikor Hitler totális német államát nézzük, tudnunk kell, hogy a német császárság parlamentáris államformája dacára autokratikus császárság és II. Vilmos autokratikus uralkodó volt. Autokratikus államok voltak a német fejedelemségek is. Továbbá a német középosztály, (gyáros, iparos, hivatalnok, kereskedő) és a munkásság és a parasztság között és azok életformája között a múltban sem volt olyan erős választóvonal, mint másutt (pl. nálunk). A német népet egybeforrasztotta az igazságtalan békeszerződés elleni évtizedes tervszerű küzdelem is. Mégis a Führer Prinzip, az egyéni szabadságjogoknak olyan mértékben a köz alá rendelése, mint az a Harmadik Birodalomban látható, a német szellemben gyökerezik.

A Harmadik Birodalom — eltekintve a faj elmélettől — nagyon sok olyan szociális és népi intézményt valósított meg, amelyeknek alkotmányos formák közötti megvalósítása nálunk is szükségessé, sőt mellözhetetlenné vált és amelyeknek megvalósításán talán országunk jövő sorsa és boldogulása fordul meg.

I. RÉSZ.

A HITLERI FORRADALOM TÖRTÉNETE (1918—1933.)

A világháború utáni összeomlás. A weimari alkotmány.*)

Németország elvesztette a világháborút. Nem kint a fronton, de bent az országban. Az uralkodó liberális állameszmény szabad teret engedett mindenfajta politikai felfogásnak és agitációnak, mégha közveszélyes, állam és nemzetellenes volt is. A front mögött meghúzódó internacionális elemek felszínre jutottak és a nemzetközi

*) Ez a kis történelmi bevezető, amely drámai képekben pergeti le előttünk a hitleri államegység kialakulását, a legegyszerűsebb és legrövidebb utat jelenti számunkra, hogy a nemzetiszocializmus és a nemzetiszocialista államalakulás eszmekörébe behatoljunk, azt a mai helyzetének megfelelően megismerjük és megértjük. E történelmi bevezető, melyet Walther Gehl oldalon jelzett propagandakiadványai alapján állítottam össze, igen világosan tükrözi előbenk az új német politikailag irányított történelemszemléletet, amelyet eddig legnagyobb sikerrel állítottak propagandájuk szolgálatába. Feldolgozott történelmi tények és adataik mind hitelesek és az igazságnak megfelelőek, csak szemet hunynak több olyasmi felett, amit nem akarnak észrevenni és méltányolni (pl. a világháború utáni új n. rendszerű szociális szolgáltatásai) és amellek a maguk szempontjából egyoldalúan értékelnek, (pl. Hindenburg alakja). Azonban ezt a legtöbb nemzeti irányú történetírás, még a szabadelvű országokban is így csinálja. A mi feladatunk viszont itt kétségtelenül nem lehet az, hogy ellene vagy mellette állástfoglaljunk, vagy foglaltassunk, hanem hogy objektíve megismerjük a mai nemzetiszocialista német ideológia és államegység kifejlődését, ahogy azt a saját szemükkel ő maguk ma látják. Szerző.

pacifizmus megbontotta a front egységét és ellenállóerejét.

A frontról hazaszállingózó katonákat utcai pártharcok fogadták. A felszínen csak a baloldali pártok küzdenek már egymással. A mérsékelt szociáldemokraták és a kommunista spartakisták, utóbbiak Luxemburg Róza és Liebknecht Károly vezetésével, ágyúzzák és gépfegyverezik egymást a városok nyílt utcáin. A már ritkaságszámba menő s többnyire a frontkatonákból kikerülő nemzeti érzelműek titkon, hallgatagon a szociáldemokraták oldalán húzódnak meg. Így ezek jutnak uralomra. Luxemburg Rózát puskatussal ütik le és dobják egy utcai kanálisba, Liebknechtet letartóztatása után elővezetés közben lövik le az utcán.

Az 1919. év júliusvégi országgyűlési választások eredményeként a szociáldemokrata kormány, melynek elnöke Ebert Frigyes, augusztus 8-án kihirdeti az ú. n. Weimári alkotmányt. Eszerint Németország népköztársaság, kormányát és elnökét hét évre a választott országgyűlés választja, de a kormány működése mindig az országgyűlés bizalmától függ. E kormány szociális célkitűzései szerint a népi és nemzeti közérdeket lett volna hivatva szolgálni s részben kétségtelenül szolgált is, de a német nép szellemétől idegen, nemzetközi szelleme és irányzata miatt működésének idejét (1919—1932) ma mint a *Rendszer Idejét* (Systemzeit) emlegetik, jelezve, hogy egy a német nép lelkétől idegen kormány kényszerítette rá az uralmát az országra, ha ez a szabadelvű államfelfogás szerint alkotmányos formában jutott is kifejezésre.

Ennek a kormánynak a képviselői írták alá még ugyanez év június 28-án a versaillesi tükörteremben azt a békediktátumot, mely Németországot csak a mi trianonutáni sorsunkhoz hasonlítható szellemi és gazdasági nyomorúságba döntötte.

A versaillesi békediktátum.

A területi veszteség együttvéve (a gyarmatok nélkül) 70.588 km², 6,470.000 főnyi lakossal, amely a következőképen oszlik meg. Lengyelországhoz csatoltak 46.100 km²-t, 3,850.000 lakossal. Itt a legdurvább eljárásnak az úgynevezett Lengyel-Korridor (folyosó) tűnik fel. Ez egy hatalmas széles sáv a Visztula mentén, amely Lengyelország számára a Keleti Tengerrel való összeköttetést biztosítja. A területnek nagy történelmi múltja van. Lakossága részben lengyel s ezért Lengyelország joggal tarthat rá igényt. Viszont ez a folyosó leválasztja a Német Birodalom testéről az egész *Kelet-Poroszországot*, ezt a 36.992 km-nyi, csaknem tiszta német területet, melynek lakói így csak a legnehezebben tudnak saját országukkal és fővárosukkal közlekedni. Ezért e folyosó-területet már 1772-ben, Lengyelország első felosztásakor, a Német-Birodalomhoz csatolták s azóta, megcáfolván az újabb fajelmélet egyedül üdvözítő voltát, nagy mértékben el is németesedett. A versaillesi visszacsatolás, az elképzelhető legnagyobb brutalitással ment végbe. Így a kelet-porosz és lengyel határon, azon a szakaszon, ahol a határt legalábbis földrajzilag a Weichsel (Wisztula) alkotná, elvették a németektől az egész folyót s a folyó németországi párján még egy kb. 100—150

méternyi sávot s itt egy dróthuzalt létesítettek szigorú feliratokkal, hogy itt határ van. Ez a dróthuzal irgalmatlan merevséggel megy át nemcsak kis gazdabirtokokon, hanem udvarokon, disznóólakon s hasonlókon is. A gazdák csak útlevéllal vagy határátlépési igazolvánnyal járhatnak kertjük elvágott felébe. Kétfelé adóznak, halászni csak a túlpartiaknak szabad. A német katonák nem léphetik át a dróthuzalt, a lengyel járőr őrhelyén viszont német területről őrzi a határt. Szinte hihetetlen meggyalázása és kicsúfolása mindez egy nép nemzeti becsületének.

Franciaországhoz csatoltak 14.500 km²-nyi területet 1,870.000 lakossal. Dániához 4.000 km²-nyi területet 170.000 lakossal, Litvániához, Belgiumhoz és Csehszlovákiához összesen 4.000 km²-nyi területet 250.000 lakossal.

A Saarvidéket, ezt az 1912 km²-nyi, 830.000 lakosú gazdag szén- és iparvidéket Franciaország, mint kárpótlást a háborúban elpusztult észak-franciaországi szénbányákért, tizenöt évre egyszerűen megszállta azzal az ígérettel, hogy ez idő leltével a lakosság szavazattal maga döntsön hovatartozandóságáról. Jelenleg, a híres saarvidéki népszavazás óta, e terület ismét a Német-Birodalom testéhez tartozik.

Megtiltják Ausztriának a birodalom testéhez való csatolását, amit a német nemzeti öntudat már ekkor is területi veszteségnek fogott fel.

Le kell mondania Németországnak az Egyesült Hatalmak javára az összes tengerentúli gyarmatbirtokairól. Főként Délkelet, Közép- és Délnyugat Afrika jön itt számításba.

A teljes lefegyverzés, jelentősebb hadianyag-

ja és hadi felszerelése kiszolgáltatása mellett, Franciaországnak és Belgiumnak háborús jóvátétel címén fantasztikus mennyiségű gabonát, háziállatot, ásványkincseket és ipari anyagot kellett át szolgáltatnia. Így például 15,000.000 tonna szennet évenként, tíz éven át; így 35.000 tonna benzolt, 20.000 juhot, 50.000 tehenet, sőt minden nagyobb kereskedelmi és halászhajóját is.

A szerződésben kikötött értékek biztosítására a Rajna nyugati német vidékét a hídfőkkel együtt (Köln, Koblenz, Mainz) tizenöt évre az Egyesült Hatalmak katonailag megszállják.

És ami utána következik . . .

Ez a lelketlen békediktátum s az ezt követő teljesítési törekvések, amely a marxista szellemű kormányzat főigyekevése volt, hogy ezzel a „gyalázatos” békét biztosítsa, a belső küzdelmek újabb sivár korszakát jelentette a háborúban amúgy is kifosztott, belsőleg beteg ország és nép számára. Ez ellen a bármi áron békét biztosító *weimári szellem* ellen, mely nevét Weimárról, a múzsák békés hazájától vette, hol a köztársasági alkotmány tervezete is egykor készült, mindegyre nagyobb öntudatra ébredve küzd a nemzeti, Versailles-ellenes *potsdami irányzat*, mely a kényelmes és köznyomort jelentő békés megoldással szemben, Nagy Frigyeset választván eszményképül, a fegyelmezett és egységes ellenállás politikájának a szükségét hirdette. Ez utóbbi irányzat ekkor még különféle kisebb-nagyobb széttagolt formációban (frontharcosok, német nacionalisták) jutott felszínre.

A weirnári kancellár, Wirth, támogatva a független, szociáldemokrata és centrupárttól (utóbbi a németországi római katolikus, klerikális politikai párt), vezeti a versaillesi követelményeket teljesítő s az ország teljes kifosztására vezető kormánypolitikát. Ez a kormány fogadja el 1921. május 10-én, minden megjegyzés nélkül, a Londoni Ultimátumot, mely a német jóvátételt pénzben összegezve 226 millárd aranymárkában*) állapítja meg, melyet Németország 42 évi részletben köteles törleszteni. Ez a gazdaságilag amúgy is kifosztott Németország számára 42 évi gazdasági rabszolgaságot jelentett volna. A nemzeti ellenállás végső elkeseredésben robbant ki. Wirthnek, aki hivatalosan maga is centrupárti volt, két főügyvivője az ugyancsak centrupárti Erzberger és a zsidó Rathenau a nemzeti ellenállás áldozatául esik. Erzbergert két frontharcos katonatiszt sétaútján lövi le. Testében tizenkét golyónak a nyomát találják. Rathenaut Berlin nyílt utcáján autójában éri a halálos puska és kézigránáltűz, melyet három kisorsolt nemzeti-párti, egy frontszolgálatos katonatiszt, egy egyetemi hallgató és egy nyolcadéves gimnazista röpt feléje egy teherautóról.

Közben az ország a vigasztalan zűrzavar és beharcok képét mutatja.

Schlageter Leó Albert, ősnémet parasztcsaládból származó háborútviselt hadnagy kicsi, de elszánt csapatával a francia határon titokban egy vasúti hidat robbant fel, hogy ezzel megakadályozza a jóvátételi szénszállítmányok Franciaor-

* Egy német Márka közforgalmi értéke általában megfelel a mi Pengőnk közforgalmi értékének.

szágba kerülését. Német lesz az áruháza, német polgármester, német rendőrökkel fogatja el és szolgáltatja ki társaival együtt a francia megszálló csapatoknak, akik brutális kegyetlenséggel kivégzik, Schlageter tisztiszolgája gazdája elfogatásakor mondja e pár jellemző szót: „Szegény Németország!” Ma Schlageternek, mint a Harmadik Birodalom első katonájának kivégzése helyén hatalmas kereszt emlékműve áll, hol évenként, halála évfordulóján († 1923. május 26.) országos ünnepeket rendeznek.

Schlageter mozgalma azonban már nagyarányú passzív ellenállássá szélesedett ki, mely az egész Rajnavidékre kiterjedt. Vezetője és szellemi irányítója az új birodalmi kancellár, dr. Cuno, ki utódjával Stresemannel együtt anyagilag is támogatja a mozgalmat. Ez azonban a gazdasági viszonyok teljes zűlléséhez vezet. Mikor Stresemann 1923. szept. 23-án feladja a passzív ellenállást, Németországban 1 billió (1.000.000.000.000) papírmárka ér egy aranymárkát.

A francia megszállócsapatok ezalatt, Poincaré külpolitikai inaugurációjára, a passzív ellenállást azzal igyekeznek megtörni, hogy a Rajnai Köztársaság megszervezésével az egész Rajnavidéket leszakítani próbálják a Németbirodalom testéről. E francia külpolitikai törekvések, melyek főcélja Németország további lehető szétdarabolása, tápot találnak azokban a szeparacionista mozgalmakban, melyek ez időben nemcsak a Rajnavidéken, hanem Bajorországban is fellépnek. A kölni polgármester, a centrupárti Adenauer már tárgyal Franciaországgal egy semleges Rajnai Állam megszervezéséről. A bajor katolikus Ausztria-

hoz akar csatlakozni. Thüningiában és Szászországban a szociáldemokraták és kommunisták egy közös kormányt alkotnak „Berlin nagytökés katonai diktatúrája” ellen és „vörös századokba”⁴ toboroznak. Hamburgban a kommunisták tizen-négy rendőrt legyilkolnak.

A birodalom szétesőben, a gazdasági lerongyolódás legalsó fokán, a kommunizmus halálos átkarolásában.

Ekkor vonul Hitler barnainges csapataival Münchenből Berlinbe 1923 októberében.

Hitler élete pártja megalapításáig.

Hitler 1889 április 20-án, régi germán parasztcsalád sarjaként Ausztriában az Inn melletti Braunauban született. Atyja vámhivatalnok. Gyermekevei elteltével, Wienben kőművesmunkás. Innen hamar eltávolítják, mert megtagadja a marxista munkásszervezetbe való belépését. Közben tanulmányozza a sajtót, politikát, színházat s meglepődve veszi észre, hogy a nemzetközi szellem mennyire úrrá lett a közélet irányításában. Itt nyer tapasztalatokat a bécsi parlament életéről is, ahol a legkülönbözőbb frakciók meddő parlamenti pártharcokkal kötik le az építeni akaró politikusok törekvéseit. 1912-ben megy át Németországba, Münchenbe, hogy építőmester legyen. Itt éri a háború, melyet a birodalmi német hadseregben a nyugati fronton, mint híradó szolgál végig. Mint egyszerű őrzető (Gefreiter) kapja meg az elsőosztályú vaskeresztet. 1918 októberében gázmérgezés éri és egy időre elveszti szemvilágát. A kórházi ágyon éri a háború utáni gyá-

szos összeomlás (1918 november). „Szégyenkezve fúrtam fejemet a párnába és elhatároztam, hogy politikus leszek”. (Mein Kampf.)

1919 szeptemberében Hitler, mint katona, parancsot kap katonai felsőbbségétől Münchenben, hogy menjen el egy vendéglőbe (Sternecker Brau, Leiberzimmer) és tapasztalja meg, mi az a Német Munkáspárt, mely ott gyűlésezik. Egy darabig unalmasan hallgatott, míg végül egy professzor arról kezdett beszélni, hogy Bajorországnak el kellene szakadnia Poroszországtól s hogy ez ifjú pártnak az első legfontosabb programmpontja az Ausztriához való csatlakozás kell, hogy legyen. „Erre aztán feleltem én is. A jelenlevő 20—25 ember csodálkozva tekintett rám s a professzor, mint egy leforrázott pudlikutya somfordált ki a teremből”. (Mein Kampf.) Pár nap múlva írásbeli értesítést kap, hogy a Német Munkáspártba tagnak felvennék. Kétheti habozás után meghozta „élete legdöntőbb határozatát”. Belép a pártba s a későbbi pártvezér a taglistán a 7-es számot kapja, ami azt jelenti, hogy ő volt a párt hetediknek belépő hivatalos tagja.

Ebből a parányi tömörülésből indul ki a mozgalom, mely óriássá nőtt.

1920 febr. 24-én Hitler már nagy hallgatóság előtt olvassa fel huszonöt programponját. Főbb pontjai: Az egységes Német-Birodalom megalakítása.*) Nemzetközi egyenjogúsítás. A versaillesi és

*) Ehhez tudnunk kell, hogy a hitleri, ú. n. Harmadik Birodalomig a német birodalmi egység távolról sem volt olyan kiépített és befejezett, amilyennek azt a mi történelemtanításunk a bismarcki monarchia megalakulása után feltüntette. Pl. Szászország a legutóbbi időkig önálló királyság maradt, melynek királya külön követekkel képviseltette magát a na-

a St. Germain-i szerződések hatálytalanítása. Telepítés. A zsidók kizárása az állami és szellemi életből. A parlamentarizmus megszüntetése. Minden a világháború után bevándorolt nem német kitelepítése az országból. Népi hadsereg kiképzése, a zsoldosok helyébe. A munka és fáradtság nélküli jövedelmek megszüntetése. (A kamatszolgaság megtörése.) Minden trustizált üzem államosítása. Nyereségrészesedés a nagyüzemekben. Az általános öregségi biztosítás kiépítése. A középosztály erősítése. A földbérlet megszüntetése, (önálló kis parasztbirtokok szervezése.) A római jog helyébe egy német jognak az alkotása. A tanügy átszervezése. A népegészségügy reformja. Minden nem német kizárása a sajtóból. Vallási, lelkiismereti szabadság. A népi-nemzeti gondolatnak a szociálissal egy magasabb egységben kell egyesülnie. Mindenekfelett áll az alaptétel: „A köz haszna mindig az egyéni fölött”. (Gemeinnutz vor Eigennutz.) „Amint ez az utolsó tétel utat talált a szívekhez”, Hitler előtt nyüzsgött a terem oly emberektől, „akik összeolvadtak egy új meggyőződésben, új hitben és új akaratban”. (Mein Kampf.)

Így jön létre tehát a hét tagot számláló Nemzeti Munkáspártból a Hitler-párt, a Német Nem-

gyobb külföldi államokban, külön minisztériuma volt, külön katonai, csendőri és rendőri uniformissal, zászlóval stb. Hasonló volt a helyzet Bajorországban, továbbá a szabad város-államokban, amely világosan nyilatkozik meg a szeparacionista törekvésekben, melyek a világháború után felléptek. Sőt azt sem állíthatjuk joggal, hogy Hitler ezt az egységesítő munkát már maradék nélkül befejezte volna. Például a szász minisztérium ma is fennáll. Csak vezetői nemzeti szocialisták. De így is szükség van még néhány évtizedre, míg a rendi alapon nyugvó államszövetség összes requizitumai eltűntek.

zetiszociálista Munkáspárt (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei: N. S. D. A. P.). A párt jelvénye ekkor a fekete, fehér, piros zászló a horogkereszttel. A horogkereszt ős germán harciaszköz, jellegzetes alakját az magyarázza, hogy kidobva találat után ismét visszaugrott a kidobójához, aki ezt újabb támadásra használhatta fel. Hitler maga így ír a horogkeresztről a Mein Kampf-jában: „Ebben látjuk a harc misszióját az árja ember győzelme felé s vele az alkotómunka gondolatának a győzelmét, amely mindig antisémita volt és lesz is*)

Várfogságon.

A gyorsan fejlődő és terjedő pártban a marxisták hamar felismerik halálos ellenségüket s az összeütközés nem váratott sokáig magára.

Már 1921 november 4-én egy müncheni sörözőben (Hofbräuhaus) mintegy nyolcszáz főnyi kommunista csapat igyekezett megzavarni egy nagyobbarányú nemzetiszocialista gyűlést. De az ajtók őreiül állított mintegy ötven párttag (Saalschutz) Hess Rudolf, Hitler titkárja vezetése alatt eredménnyel veri vissza a támadást. Ez vezet az S. A.: Sturmabteilung alapítására. Ezek a tulajdonképpeni barnaingesek, a „Németország ébredj” zászlófelirattal. Ma is meglévő polgári-katonai alakulat, helyi gyakorlatokkal s az ország belső rendjének a fenntartásában jelentős szerepük van.

Közben, hogy a passzív ellenállás közvetlen

*) A mai párt- és egyben nemzeti jelvény piros zászlón fehér körben fekete horogkereszt.

következményeként gazdaságilag teljesen csődbejutott Németország jóvátételi fizetőképességét továbbra is biztosítsák, az entente-hatalmak az amerikai Dawes elnöklete alatt Parisban egy tervezetet dolgoztak ki. (Dawes-Plan. 1923. december 26.) A terv lényege, hogy Németország kap nyolcszázmillió aranymárka külföldi kölcsönt. Ennek fejében köteles egymilliárd aranymárkával megkezdve, a reparációs költségeket évenként fokozatosan növekvő részletekben törlesztetni, míg öt év múlva a normál törlesztési összeget (két és félmillió aranymárka) el nem éri.

Hogy ezek a Németország kiuzsorázását célzó papírspekulációk az ország gazdasági helyzetén mit sem segítettek, könnyű belátni. Emellett a már említett szeparacionista törekvések révén a birodalom a végső szétbomlás veszedelmébe sodródott. A nemzeti érzelmű politikai pártok vezetőemberei (Khrhardt, Ludendorff), ekkor a hitleri mozgalom színhelyén, Bajorországban gyűlnek össze, ahol a tisztviselők egyszerűen megtagadják az engedelmességet a berlini kormánynak, így nem veszik például tudomásul és nem hajtják végre a Rosenberg Alfréd által szerkesztett Völkischer Beobachter, nemzeti szocialista lap (ma a párt hivatalos lapja) betiltó rendelkezését.

De ez a nemzeti érzületében egységes front két irányban indul. Hitler nemzetiszocialista programjának a kiindulópontja a birodalom egységének a biztosítása. Kahr, a bajor kormánybiztos és pártja Bajorország önállóságának a visszaállítására törekszik a wittelsbachi monarchia uralma alatt.

1923 november 8-án a müncheni polgári sörözőben Kahr beszédet tartott a hazai irányú szövetségesek előtt. Eközben hirtelen behatol a terembe Hitler, fegyveres csapattal maga mögött, revolverével a mennyezetbe lő s az így támadt csendben ezt kiáltja: „A berlini kormány megbukott, a nemzeti köztársaságot proklamálták. Most már csak egy cél van: Le a berlini zsidó uralommal!” Lelkesedéssel csatlakozik erre Kahr, Ludendorff-al együtt Hitler egyesített mozgalmához.

Kahr, később értesülvén róla, hogy Hitlernek az egységet kieroszakolni akaró cselszözata nem felelt meg a valóságnak, rádión hatálytalanítja állásfoglalását, sőt Bajorország egész területén betiltja és feloszlatja a nemzeti szocialista pártot.

Hitler még egy kísérletet tesz és Ludendorffal együtt, „akire német katona csak nem löhet”⁴, párthíveivel a városon keresztül egy demonstrációs felvonulást rendez. A nép örömujjongással üdvözli a menetet s a város tarka a betiltott horogkeresztes zászlóktól. De a Hadvezércsarnok előtt felállított bajor államrendőrség kímélet nélkül tüzel az odaérkező fegyvertelen tömegre. Azonnal tizenhat halott fekszik az úton. Ludendorff, a világháború hadvezére emelt fejjel, kimagasló testtartással megy tovább a pusztító tűzben. Göring, akkori repülőtiszt, Hitler vezető pártsegédje (ma miniszterelnök) megsebesülve összerogy és magával rántja az őt felfogni akaró Hitlert, akinek így a karja kimarjul a zuhanásban.

A nemzeti szocialista pártot most már véglegesen betiltják, tagjait és pártolóit nyilvános haza- és felségárulóknak nyilvánítják. Hitlert, akit társai a halálos zürzavarból sebesülten egy autó-

val mentettek ki, pár nap múlva az osztrák határon elfogják.

1924 márciusában a müncheni néptörvényszék előtt áll Hitler társaival együtt, hazaárulással vádolva. Négy és félórás beszédében bátran védekezik: „Én Ebertet, Scheidemannt és társait (a versaillesi diktátum alapján álló demokrata és centrumvezérek) vádolom a hazaárulással. November nyolcadika számunkra nem vereség, hanem győzelem volt. Új ezrek jöttek azóta a sorainkba. Ha önök ezerszer is bűnösnek mondanak ki, a történelem örök törvényszékének istennője kacagva fogja az államügyész javaslatát és a törvényszék ítéletét széttépni, mert ő felment minket”. A törvényszék Hitlert öt évi várfogságra ítéli, a társait hasonlóan kisebb nagyobb időre. Egyedül Ludendorffot mentik fel, aki azonban az ítélethirdetés után ezt mondja: „A felmentést úgy veszem, mint az egyenruhám, rendjeleim és kitüntetéseim meggyalázását. Ezt nem érdemeltem!”

Hitler a landsbergi várba kerül fogságba, ahonnan kilenc hónapi rabság után, egy általános megkegyelmezési rendelkezés folytán 1924 karácsonyán szabadul ki. Fogságában megírja Harcom (Mein Kampf) című művét, mely azóta az új Németország nemzeti bibliája lett.

Hitler koalíciós küzdelmei. Az újabb gazdasági összeomlás.

Hitler kiszabadulva, 1925 februárjában újjászervezi közben szétbomlott pártját. Miután a szociáldemokrata köztársasági elnök, Ebert ugyancsak ez év februárjában meghal, Hitler és pártja

az új elnökválasztásnál előbb Ludendorff, majd Hindenburg érdekében küzd a weimári baloldali népfrontkoalíció centrupárti jelöltje, Marx és a kommunista párt jelöltje, Thälmann ellen. Hindenburg győz 14.6 millió szavazattal az ellenpártok 13.7 millió szavazata ellen. Ez azonban nem jelentette még Hitler és pártja győzelmét, hanem csak azt, hogy Hindenburg tekintélye megbontotta a népfront egységét. Hindenburg, mint a pártok felett álló köztársasági elnök aktív politikai szerepet továbbra sem játszik s így a kormány továbbra is weimari, system szellemű marad, azaz a versaillesi szerződés alapján állva, a további „békés” jóvátételi politikát folytatja, amely az országot újabb gazdasági csődbe és a folytatólagos belső harcokba kergeti.

E kormány vezetője Stresemann a sweizi Locarnóban, 1925 október 16-án Anglia, Franciaország, Belgium és Olaszországgal a versaillesi szerződés alapján az újabb esetleges háború elkerülésére egy biztonsági megállapodást létesít. Ezt a kormány nemzetierzelmű tagjai hazaárulásnak tekintik, Hugenberg vezetésével kilépnek és Versailles elleni politikát követelnek. Hozzájuk csatlakozik Hitler pártjával és a németországi tűzharcos szövetség (Stahlhelm) is, melyet Seldte Ferenc már 1918-ban megalapított, de átfogóbb politikai jelentőségre és szerepre csak most emelkedik. Erre a három párt közösen egy általános népszavazást követel, melynek egy törvénytervezet „a német nép elrabszolgásítása” ellen kellett dönteni: „Minden háborús adósság semmis. A tárgyalás alatt levő újabb ententeérdekű reparációs kísérlet, a Joun-terv elvetendő. Oly miniszter, ki a

versaillesi szerződés alapján működik a jövőben, mint hazaáruló, fegyházzal büntetessék”.

A systempolitikusok mindent elkövetnek, hogy a nemzetiék e kísérlete csődöt mondjon. így saját szabadelvű alapelvükkel a legkiáltóbb ellenében, a hivatalnokokat egyszerűen eltiltották a javaslati ívek aláírásától. Mégis csaknem hat millió aláírás foglalt állást a törvényjavaslat mellett. De eközben a szociáldemokrata birodalmi kancellár, Müller, kinek neve a versaillesi szerződés aláírói között is szerepel, a hágai konferencián 1929 december 22-én aláírja a Joung-féle szerződést, mely a német nép évtizedes gazdasági rabszolgaságát jelentette volna. Eszerint Németország egyesített háborús kötelezettségeit ötvenkilenc éven át fizeti, évi két milliárd aranymárka átlaggal, a harminchetedik évig emelkedő, azután eső tendenciával.

Könnyen elgondolhatjuk, hogy ez a Németország további kizsákmányolását biztosítani akaró újabb papírspekuláció nemhogy rendet, hanem újabb gazdasági összeomlást idézett elő Németországban. 1931-ig a német nép csaknem hatvan millárd (aranymárka) pénzt és anyagértéket izdott ki háborús kötelezettségek címén, amely több mint ötszöröse az európai jegybankok aranykészletének a háború előtt. 1931 júliusában minden német pénzügyintézet, bank, takarékpénztár, börze, kapuit becsukja. Újra megáll a gazdasági élet vérkeringése és rettenetes következményeivel rázódik az ország népére, amely munka, kenyér, ruha és lakás nélkül marad.

Megdöbentöek azok a feljegyzések és fényképfelvételek, melyek a német történelem e kor-

szakából maradtak ránk. Mielőtt ezek közül néhányat idéznénk, nézzük, miben látja a mai német történetsszemlélet e nyomorúság végső, általános okát. Rosenberg az 1933 szeptember másodiki, a nürnbergi pártnapokon tartott beszédében erről a következőképp nyilatkozott: „Míg a zsidók arányszáma Németországban a németekhez viszonyítva egy százalékot tett ki, addig Berlinben az ügyvédek 70%-a zsidó volt, a kórházi orvosok száma 60—90% közt ingadozott, a nagybankok csaknem kivétel nélkül zsidó kézen voltak, hasonlóképpen Berlin, Frankfurt és a többi nagyvárosok sajtója. Így az egész nemzeti közéletet úgy bel-, mint külpolitikailag egy olyan idegen faj uralta, mely a németységnek csaknem minden pontban ellentmond és ennek szükségait egyáltalában nem is ismerhette, meg sem érthette”. Nézzük, hogy jelentkezik ez a kor néhány adatban és képben:

1932-ben a munkanélküliek száma hét millióra szökkent fel, kik hozzátartozóikkal együtt a népesség 1/3-át jelentik. Naponként átlag 44 öngyilkosági eset a birodalom területén. Közben virágkorát éli a nagyvárosi színház-, kabaré- és lokálélet, ahol a valutaspekulánsok élnek világukat. Ezeknek nem fáj a népi, a köznyomor. Nem érzik, nem tehetnek róla, csak önkéntelenül is nyilvánítják, hogy semmi közük hozzá.

A paraszt tönkremegy. Terménye még lábon áll, de már ott magaslik ki belőle, mint egy rémes korjelző madárijesztő a lefoglalást jelentő tábla: „Gepfändet!” Marháját, lovait az istállójából hajtják el. Több mint egy évtizede éjjel-nappal dolgozott, a falatot vonja meg a szájától, a ruhát a testétől, komisz dohányának füstje már messzi-

ről ölt és most teljesen eladósodva, a tönk szélén áll. Eközben a gabona, marha és lókereskedő, kihasználva a valutakonjunktúrát, jobbnál jobb üzleteket köt, kihúzza a kisbirtokokat a német parasztság lába alól s mindezt zavartalanul. Őt nem érinti, hogy családok mennek az éhhalálba, fontos az ő egyéni tőkéjének gyarapítása és biztosítása a jelenleg egyedül megbízható földbirtokbefektetéssel. Az egoista törekvéseknek népi és szociális értékek esnek áldozatul. A kormányzatban az elvtársak a hangadók: „aki bírja, marja!” s közben évszázados közértékek mennek veszendőbe.

Nincs nyersanyag, nincs gazdasági termék, hogyan lehetne kereskedelem. A valutaüzérek és csempészek mégis virágzó kereskedelmet (?) üznenek s urak bent az idegen értékes valutával a nemzetgazdasági érdek árán.

S a német társadalom képe ekkor: Piszkos, éhező, félig ruhátlan gyermekek a kapualjából lesik a szeneskocsikat, hogy pár darabot hátulról lelophassanak. A kilátástalan jövő nemtörődöm-ségével ványadtarcú anyák a szemétdombokon keresgélnek valami használható után. A kültelkek barlanglakásaiban orgiákat ül az éhség, a nyomor. Az országban belső politikai és gazdasági háború dúl.

Az országgyűlésen.

Hitler pártjában gyülekeznek és találkoznak közben a különböző rendű és rangú nacionalista emberek: egyetemisták, hivatalnokok, földművesek, ipari és kereskedőmunkások. Kiépülnek és terjednek a különböző pártalakulatok. A már

említett barnainges S. A. (Sturm-Abteilung) mellett létrejön a feketeegyenruhás S. S. (Schutzstaffel) csapat, melynek tagjai eredetileg Hitler személyi őrei, gárdistái voltak, de formációjuk elterjed az egész országban. A nemzetiszocialista érzelmű ifjúságot a H. J. (Hitlerjugend) szervezete gyűjti egybe származás vagy foglalkozásbeli különbség nélkül.

Dr. Goebbels, a jelenlegi propagandaminiszter megkezdi nagyhatású programbeszédeit. A berlini másodrendőrőnfőnököt beszédeiben Izidornak nevezi (aki egyébként Weiss Bernhard) és mikor ezért eljárást indítanak ellene, plakátok hirdetik Berlin utcáin: „Berlin másodrendőrőnfőke egy .... (zsidó). Aki őt Izidornak nevezi, becsukják”.

A weimári kormány mindent elkövet, hogy uralmát továbbra is biztosítsa. Eltiltja a bajor kormánnyal együtt Hitlert a beszédétől, mert „zavarja és hátráltatja az idegenforgalmat”. Külföldinek (ausztriainak) nyilvánítják amellet, hogy az egész világháborút a német birodalmi hadseregben szolgálta végig. Egy marxista vezér nyíltan hangoztathatta ekkor: „Kutyakorbáccsal kellene őt Németországból kiverni!”

De a párt tovább küzd. A nyilvános szónoklattól eltiltott Hitler zárt párthelyiségekben beszélt s ezekbe tódul a nép. Betiltott újságjaik helyébe megjelennek plakátjaik s alakilag újjáalakított újságjaik, a betiltott barna ing helyett tündetőleg az egyébként német szokás szerint alatta viselt fehér trikóingben (Unterhemd) jelennek meg.

Erre az időre esik a nemzetiszocialista for-

radalom talán legrokonszenvesebb alakjának, Horst *Wessel-nek* a halála. Kultusza ma is a leghatásosabb propagandaeszköz a párt kezében. A nemzetiszocialista eszményekért lelkesedő evangélikus papfiú megszakítja jogi tanulmányait, hogy a nemzetközi-marxista tanoktól megfertőzött berlini ipari munkásságot megnyerje a mozgalomnak. Maga is építómunkássá lesz. Mint egyszerű barnainges Truppführer (háromcsillagos csapatvezető) küzd hősiezen a legveszedelmesebb fronton. Lakását naponként kell változtatnia, hogy áldozatául ne essék az állandóan utána leleskedő kommunisták merényletének. Egy alkalommal bizonyos Salm asszonynál vett ki lakást, aki maga is kommunista volt. Ez azonnal tudtul adja egy kommunista vendéglőben összesereglett csapatnak, hogy nála a legjobb alkalom adódik a hírhedt ellenfél legyilkolására. 1930 január 14-én este már egy kis csapat kommunista vonul Hörer Ali kommunistavezér és Cohn kisasszony vezetésével Horst Wessel kivégzésére. Wessel a kopogásra szabad-ot mond, azt hívén, hogy egy várt barátja érkezik és a következő pillanatban egy golyótól szájon találva vérbeborulva rogy össze. Hat hétig küzdött a halállal a kórházi ágyon. A temetési menetét a kommunisták kövekkel támadták meg s csak a gumibotos rendőrök mentették meg a halottaskocsit attól, hogy a kommunista csócselek fel nem borította. De a sírnál Goebbels szózata harsog: „Ahol Németország ott van, ott vagy te is mindig, Horst Wessel!”

A weimári kormány nem képes az országos zűrzavarban rendet teremteni. Erre 1930 nyarán Hindenburg a weimári alkotmány 48. § a alapján

maga veszi át a felelős kormányzatot s szükségrendeletekkel igyekszik rendet teremteni. Ennek az elnöki kormányzatnak az első kancellárja, dr. Brüning, mint a Centrum jobboldali szárnyának képviselője, a Versailles ellenes politikai irány híve. Ennek a politikai meggyőződésének azonban vajmi veszedelmes és kétélű módszerrel igyekezett érvényt szerezni. Hogy a versaillesi követelményeket teljesíteni akaró politikus közvéleményt ezirányú törekvésük lehetetlen s így helytelen voltáról meggyőzze, a Joung-szerződés követelte évi átlagos 2 milliárd márka helyett egy év alatt 7.2 milliárd márkát fizetett ki az entente-nak a reparációs költségek címén s az eddigi inflációs pénzpolitikával szemben ennél fogva tömegesen vonj be a valutát a jegybankba. Elgondolható, hogy az így támadt pénztelenség mily állapotot teremtett a piacon s az egész gazdasági életben. Így érthető az is, hogy a parlament az első adózási és takarékosági szükségrendeleteinél iránta bizalmatlanságot szavaz s hogy Brüning s vele együtt az egész Centrum a nemzetiek szemében eztán még inkább mint a versaillesi politika intranzigens képviselője marad.

Hindenburg feloszlatja a parlamentet. A párt-harcok az új országgyűlési választások előtt *Wh*-tétlen erővel szabadulnak fel. Hitler repülőgépei állít propagandája szolgálatába s így képes volt egy nap alatt három egymástól távolfekvő városban is beszédet tartani.*)

*) Szóbeli értesülésem szerint Millert e most már hatalmas összegeket felemésztő választási küzdelmében anyagiilag több német pénzintézet és nagyvállalat támogatta, melyek a zsidó konkurenciát csak az 6 győzelmiével látták lehetőrtőnek. Az eredmény, hogy az 1930. szeptemberi választás-

Hitler most már meg akarja mutatni a szabadelvűeknek, hogy parlamentáris módszerekkel is meg tudja szerezni népe bizalmát, miután nemzeti lelkiismeretüket és öntudatukat a marxizmus álmából felébresztette. Lipcsében, a birodalmi legfőbb törvényszék három katonatisztet nemzeti szocialista érzülettel meggyanúsítva, a hadseregből való kizárásra és másfélévi várfogságra ítél. Hitler, aki a tárgyaláson mint tanú szerepel, a következőket mondja: „Mint tapasztalt katona tudom, hogy illegális szervezetekkel nem lehet hadsereg és rendőri karhatalom ellen harcolni. . . . *Csak egy egészséges állameszme hódíthatja meg az államot!*”

A mozgalom ezalatt egyre jobban terjed. 1930 januárjában a thüringiai minisztérium egy tagja már nyílt nemzeti szocialista. 1931 októberében pedig a három nacionalista párt vezetői (nemzeti szocialista, tűzharcos és német szocialista) közös megbeszélésre gyűlnek össze, mely után egy közös programproklamációt adnak ki. (A harzburgi front.)

1932 tavaszán lejár Hindenburgnak a négyéves elnöki megbízatása. Az új választásoknál három jelölt szerepel: a weimári egységfront Hindenburggal, a nemzeti szocialisták Hitlerrel és a kommunisták ismét Thálmann-al. A weimariaknak, bár kelletlenül, de egyesülniök kellett az aktív politikában semleges Hindenburg körül, mert

tásoknál Hitlernek az országgyűlésen hat millió szavazattal százhet helyet biztosítottak maguknak. Bár többséghez még így nem jutottak, de a többiek a kommunista bal- és a nemzetiszocialista jobboldal közt ingadozva, harminc kis pártra osztottak s így egymást jórészt semlegesítették. (A Centrum első széthullása.)

az ő tekintélyével mérközni tudó jelöltet vagy jelölteket nem állíthattak. A szociáldemokraták is kénytelenek voltak a Hindenburg köré csoportosuló weimári-centrum koalícióhoz csatlakozni, hogy „a kisebb bajt” (Hindenburg) árán elkerüljék a „nagyobbik bajt” (Hitler). A német nacionalisták és a tűzharcosok szabadon választhattak Hindenburg és Hitler között. A választás eredményeként Hindenburg győz 19.3 millió szavazattal Hitler 13.4 millió szavazatával szemben.

A weimári-centrum koalíciót ugyancsak megdöbentette Hitler pártjának a választásnál megnyilvánuló és még hozzá parlamentáris előrenyomulása. Most lett csak nyilvánvalóvá, hogy az agg Hindenburgon kívül nincs a birodalomban ember, akinek a tekintélye Hitlerével vetekedne. Erre az új Weimári-centrum kormány újra felszínre kerülő kancellárja, dr. Brüning nagy elszántsággal támad neki a nemzeti szocialista pártnak és betiltja az S. A.-t és S. S.-t. így azonban úgy megerősödnek újból a kommunisták és a közrend anynyira megbomlik, hogy Hindenburg kénytelen Brüninget, immár másodszer, meneszteni. A jó katolikus és nemzeti érzelmű Papén követi őt a miniszterelnöki széken. Ő is, mint centrumpolitikus kerül oda, de Berlin liberális rendőrfőnökét és a védőrség parancsnokát, mert a nemzeti szocialisták legyilkolásánál nem léptek közbe, a hadsereg segítségével letartóztatja.

Hitler, mint birodalmi kancellár.

Az elnökválasztás szavazási eredményéből könnyű megértenünk, hogy a még ugyanez év júliusában tartott országgyűlési választásokból Hit-

ler pártja 230 mandátummal, mint az ország legnagyobb pártja kerül ki. Hindenburg két ízben is akarja Hitlert, de csak mint nem felelős vezetőt Papén mellé állítani. Mint mondotta, „félt, hogy Hitler kormányzó kabinetje a német nép körében az ellentéteknek rendkívüli kiélesedését idézné elő”. Azonban a kommunisták újabb előretörése az újabb országgyűlési választásokon (ugyancsak 1932 november havában), amikor a már 196-ra csökkent nemzetiszocialista képviselővel szemben 100 kommunista képviselő áll, Hindenburgot gyors cselekvésre kényszeríti. Papén tanácsára, 1933 január 30-án Hitlert miniszterelnökké nevezi ki és megbízza a kormány megalakításával.

Egész Németország örült a kommunistáktól való felszabadulásnak. Már tízezrek szorongnak a fáklyásmenetben, hogy hódoljanak a miniszterelnökségi palota előtt az új kancellárnak. Itt hangzik először fel a nép ajkán a Horst Wessel dal, mely a mozgalom s az új Németország harcoshimnuszává lesz:

A zászló leng! A sorok egymás megett!
 S. A. vonul kemény lépésekkel.
 Testvéreim! A vörös front s ellen nincs többet,
 Mind közöttünk lépdeltek lélekben.
 Szabad a tér a barnaingeseknek!
 Szabad a tér az S. A.-harcosnak!
 Ím a horogkereszt már milliók reménye,
 Szabadság és kenyér napja virrad!
 Még utoljára harsog a hívó szó!
 Készen állunk mindnyájan a harcra.
 Holnapra már mindenütt leng a Hitler-zászló,
 Holnapra már nincs itt több rabszolga.

A kemény és modern harci riadó szerzőjének, a mártír Horst Wesselnek szellemét idézi. Szövegében és dallamában benne lüktet a népmozgalom magávalragadó ereje.

Az új kormányban a harzburgi front van képviselve:

Nemzeti szocialisták:

Hitler miniszterelnök,

Dr. Frick birodalmi belügyminiszter,

Dr. Goebbels porosz belügyminiszter,

Göring tárcanélküli miniszter, országgyűlési elnök,

von Neurath külügyminiszter stb.

A tűzharcos szövetséget (Stahlhelm) vezérük és alapítójuk Seldte, mint birodalmi munkáminiszter, a német nacionalistákat ugyancsak vezérük, dr. Hugenberg, mint gazdasági miniszter képviseli.

A kormány csakhamar kihirdeti hivatalos pártprogramját, az ú. n. Négyéves Tervet (Vierjahresplan). Ennek főbb pontjai:

Az új kormánynak négy évre van szüksége, hogy tizennégy év bűneit és mulasztásait jóvátegye. Meg fogja menteni a német parasztságot és vele az egész német gazdasági élet alapját. Megmenti a német ipari, kereskedő, hivatalnok stb. munkásságot egy átfogó harc segítségével a munkanélküliség ellen. Külpolitikailag biztosítja újra a német nép szabadságát és függetlenségét.

Hindenburgnak újra fel kell oszlatnia az országgyűlést és új választást elrendelnie, hogy ez állást foglaljon Hitler kancellársága mellett, vagy ellen. Az új választásoknál a nemzetiek s a kommunisták utoljára mérik össze erejüket. Hitler be-

szédét a választás előtti utolsó este az elszakított Keletporoszország fővárosából, Königsbergből áhíttal hallgatják már a rádión egész Németországban. A kommunisták is felkészülnek erre az utolsó küzdelemre. Ezért esnek össze itt is, ott is az utcán a barnaingesek a titkos golyóktól. Göring, Hitler egyenes parancsára, Poroszországban az összes kommunistá vezéreket letartóztatja és az egész marxista és szociáldemokrata sajtót betiltja. A választáson Hitler a Harzburgi Front segítségével a szavazatok 52%-át kapja s így a megbízatása megerősítéséhez szükséges szavazattöbbséget a weimari alkotmánynak megfelelően elnyeri.*)

Hitler működését akadályozta a szabadelvű weimári alkotmány. Ez az ő működésének nem alapja, hanem kerékkötője lehetett, ő a nép figyelme és felügyelete előtti felelősséggel akart dolgozni. Megkérdézi majd a népet magát, hogy helyesli-e vagy nem, amit értük tesz, de ő egy „bécsi” parlamenttel nem tud dolgozni. Hogy népe mit szól az új politikai világnézet szerinti felelős vezérelv (Führer-Prinzip) gyakorlati keresztülviteléhez, erről a legközelebbi és immár utolsó országgyűlési szavazásnak kellett döntenie.

*) Megdöbbenő a Hitler iránti szavazatok aránylagos csökkenése, az előző választások eredményeihez viszonyítva. Hindenburg habozó elnöki politikája időt és alkalmat adott a kommunisták nagyarányú előretörésére. Itt figyelhető meg az a veszély, mely ekkor a kommunizmus részéről az európai nemzeti és keresztény kultúrát fenyegette. Itt figyelhető meg viszont az is, hogyha Hitler itt, most már a Hindenburg segítségével „az utolsó vártán s az utolsó órában” nem áll őrt, a kommunizmus uralomrajutása után Európára sokkal rettenetesebb felfordulás, pusztulás és nyomor következik, mint volt a világháború, összes gyászos következményeivel.

Az utolsó országgyűlés.

Az utolsó szabadelvű értelemben vett alkotmányos országgyűlés 1933 március 23-án a potsdami helyőrségi templomban volt. Ideszorult, miután a parlamentet, az alkotmányos párharcok fellegvárát, a kommunisták felgyújtották.

Az országgyűlés megnyitását evangélikus és katolikus istentisztelet előzi meg. Hitler nem vesz részt a katolikus istentiszteleten s itt jut először megdöbbenően felszínre az a feszültség, amely az egyház és állam között az új birodalomban ma is dúl s amely ma is a Harmadik Birodalom igen fontos megoldatlan problémája.

Hitler azért nem vehetett részt a róm. katolikus megnyitó istentiszteleten, mert Németország katolikus püspökei a nemzetiszocialista párt vezérét és tagjait, mint az egyház hitehagyottjait, eltiltják a szentségek vételétől. Hitler és Goebbels így az istentisztelet ideje alatt a berlin-luizavárosi temetőbe ment, ahol halott bajtársaik sírjára koszorút helyeztek.

A gyűlés megnyitása után ünnepélyes orgonazúgás és ágyúlövések között az ősz Hindenburg megkoszorúzta Nagy Frigyes sírját. Ez az ünnepélyes aktus jelképezte, hogy az új kormányzat szakítva a weimári „gyalázat árán is békés” szellemmel, Nagy Frigyes potsdami szellemének a képviselője lesz: „istenfélelem, önmegtágadó kötelességteljesítés, önfeláldozó tetterekészség, odaadó hazaszeretet és szociális igazság.”

Az országgyűlésnek döntenie kellett a hitleri program megvalósításának vagy elvetésének alapfeltétele, a meghatalmazási törvényjavaslat fölött:

Meghatalmazási törvény a nép és a birodalom nyomorúságának a megszüntetésére:

A kormányzat (Hitler és kabinetje) az országgyűlés és a birodalmi tanács hozzájárulása nélkül, önmagától adhat ki törvényeket, még ha azok alkotmányváltoztatók is.

Így maga állapítja meg a birodalmi államháztartást (azaz az állami évi költségvetést).

A törvényeket nem az elnök (Hindenburg), hanem a birodalmi kancellár, Hitler hirdeti ki.

E javaslat kihirdetésével emelkedik törvényerőre és 1937 április 1-ig marad érvényben, hogy a kormány programtervének végrehajtásához szükséges időt (Vierjahresplan) elnyerje.

A parlamentnek, szembeszállva a birodalom tradicionális, liberális-parlamentáris múltjával, önmaga felett kellett a halálos ítéletet kimondania. És megtette. Az országgyűlés összes pártja, még a Centrum is, 441 szavazattal a törvényjavaslat mellett foglalt állást. Kivételt csak a szociáldemokraták képeztek, kik azonban mindössze 94 szavazattal tudtak a javaslat ellen állást foglalni, miután a kommunistákat kizárták a politikai életből.

És Hitler a szociáldemokrata Wels felszólalására adott válaszával, mondhatjuk, egy csapásra kivégezte az internacionális marxizmus e formáját Németországban. Mesterien tünteti fel beszédében azokat a belső ellentéteket, melyek a német szociáldemokrácia bomlását már csirájában biztosították. Elméleteket adtak csak, melyeket az élet kivetett magából. A harcot elítélik („wehrlos nicht

ehrlos”), szabadelvű gondolkodási és cselekvési szabadságot hirdetnek s közben katonasággal és rendőrséggel tépték le róluk a barna inget s legyvertelen felvonulásaikra géppuskával lövettek. A liberális szabad sajtót s a szabad kritizálás jogát programjuk alapdogmájának tüntették fel s ugyanakkor tűzzel-vassal hadjáratot indítottak a nemzeti szocialista sajtó ellen. De ugyanakkor túrték, sőt nemzetközi sajtószervezetük révén maguk is hozzájárultak ahhoz, hogy a nemzet becsületét a külföldi sajtó a valóságnak meg nem felelő adatok közlésével és felfújásával a sárba rántsa. Osztrák szociáldemokrata lapok írtak ekkor arról, hogy Berlinben naponként szállítanak szétroncsolt zsidó hullákat a temetőkbe. Személy és vagyónbiztonságot ígértek s az ország tizennégy éven át belső harcok, nyomorúság és zsványságok képét mutatta. Hangoztatják, hogy ők csináltak a parlamentben először helyet a munkásembernek, mely előbb csak a „bárók”, vagy a „grófok” számára volt nyitva. De ugyanekkor szociáldemokrata pártvezérek (Grzesinski, Braun, Severing) mondták róla: el ezzel a mázolósegéddel, kutyakorbáccsal kell őt kiverni!” (Óriási zavar, kiabálás, láрма a házban.) És végül: „Ne értsenek félre. Mindenkinek kezemet nyújtom, aki szembeszáll az internacionáléval és magát Németországért lekötelezi. De tudom, hogy az önök gondolatvilága ma más és hogy nem fognak a javaslat mellett szavazni. Ne *is tegyék! Németország felszabadítása nem az önök feladata!*”

A meghatalmazási törvénnyel a hatvanhétmillió német nép Hitler kezébe tette le jövődő sorsát, *a korlátlan hatalmú, de egyszers-mint korlátlan felelősségű kormányzatvezetést*

Azért nem lehet szó itt még liberális szemszögből nézve sem a népre erőszakkal rákényszerített despotizmusról. Ezt Hitler és pártja vaskitartással vívott hatalmas küzdelemmel és propagandamunkával érte el, melyben a ködös pártviszályban ideoda imbolygó, egymás ellen fenekedő népet összefogta *egy új politikai világnézetben*. Ennek lényege az én-érvényesítő uralmi törekvésekkel szemben, a nemzeti közösség szolgálata.

Hindenburg halála (1934 augusztus 9.) s a birodalmi elnök és a miniszterelnök hatáskörének Hitler személyére való ruházása munka- és hatáskörén változást nem eszközölt, legfeljebb pozícióját erősítette meg. A szabadelvű szóhasználatnak megfelelő elnöki (Präsident) címet a vezéri-vei cserélte fel és felveszi a „Führer und Reichskanzler” (vezér és birodalmi miniszterelnök) címet. Mikor népét c fontos változásra vonatkozólag utólagos és titkos népszavazással megkérdezte, 38.4 millió szavazott mellette és csak 4.5 millió ellene.

Mikor 1937 április elsején a meghatalmazási törvény határideje lejárt, az újságokban alig lehetett egy pársoros kis híradást felfedezni, mely szerint a kormány az új négyéves terv megvalósítására megbízatását új négy évre meghosszabbította. A közben eltelt négy év alatt itt új világ támadt.

II. RÉSZ.

AZ ORSZÁG POLITIKAI ÉS KÖZIGAZGATÁSI KÉPE.

I.

A VEZÉRELV A GYAKORLATBAN.

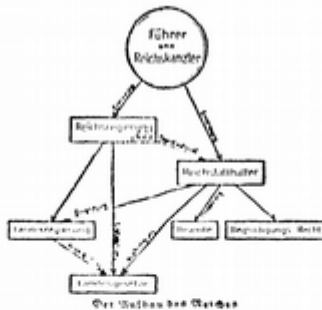
A vezérelv alapján és a meghatalmazási törvény következményeként a törvényhozás (még ha alkotmányváltoztató is), úgy a politikai, mint a közigazgatási munkairányítás, felügyelet és személyi kinevezések joga, kötelessége és felelőssége Hitlerre és kormányzó minisztériumára szállt. A túloldali táblázat mutatja, hogy az időnként még szereplő országgyűlési választások (Reichstagswahl) és népszavazás (Volksabstimmung) tulajdonképpen csak a vezér kérdésfeltevései népéhez: *Mögöttem vagytok-e?* Aktív politikai irányító, vagy pláne ellenzéki kontroll szerepüket teljesen elvesztették.

A Harmadik Birodalom megszervezése.

Hitler legfontosabb és legalapvetőbb feladatát e törvény kiadásával tette megoldhatóvá, mely a német nép és terület politikai és közigazgatási egységesítésében állott előtte.

A mi történelmi látókörünk szerint ezt a feladatot Bismarck már 1871-ben megoldotta s a mi közvéleményünk előtt azóta Németország mint egy egységes Hohenzoller-birodalom szerepelt. Ez azonban távolról sem áll így. Németország még a világháborúban is csak szövetséges állam (Bundesstaat) volt, melyben önálló politikai és közigaz-

gatási egységek (királyság, fejedelemség, szabad város) szövetkeztek egymással a közös veszedelem ellen. így láthatjuk, mily feladat állott Hitler előtt s így érthetjük meg, hogy benne tiszteli a német közvélemény az igazi nagy egység megteremtőjét. Nagy Károly a császárság (800) és Bismarck a szövetséges állam (1871), mint az Első és a Második Birodalom megalapítói, ennek az egységesítésnek csak előharcosai voltak.

Gesetz über den Neuaufbau des Reiches:

Artikel 1

Die Volksvertretungen der Länder werden aufgehoben.

Artikel 2

(1) Die Hoheitsrechte der Länder gehen auf das Reich über.

(2) Die Landesregierungen unterstehen der Reichsregierung.

Artikel 3

Die Reichsstatthalter unterstehen der Dienstaufsicht des Reichsministers des Innern.

Artikel 4

Die Reichsregierung kann neues Verfassungsrecht setzen.

A meghatalmazási törvény vázlata és bevezetőcikkelyei.
Minden hatalom (törvényhozás, kinevezések) a vezér és birodalmi kancellártól származik.

(W. Gehl: Dcr N. S. Staat.)

A nemzetiszocialista német munkáspárt és alszervezetei.

Hitler nagy, egységesítő munkájának a végrehajtószerve a párt, a Nemzeti Szocialista Német Munkáspárt (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiter-Partei: NSDAP). Felfogásuk szerint nép. párt és állam egymással azonos, vagy legalábbis rokonfogalmak. Ezután a souverénitásnak csak egy hordozója van s ez maga a nép. A nép akarati jut kifejezésre a pártban, mint ennek politikai organizációjában, mely egyedül képviseli a törvényhozó és végrehajtó hatalmat. A vezetők helyek betöltésénél nem lehet különbség, személyválogatás, származás, társadalmi rang, vagy felekezeti hovatartozandóság tekintetében. Ha ez egy egyszerű parasztfiú, a párt őt teszi oda, ha nem úgy egy herceg, báró, vagy nemes kerül oda, ha személyében odavalóbb és megbízhatóbb. A személy értékelése csak a köz értékeléséhez való viszonyában kap alapot és kritériumot. (Hitler 1933. május 1. beszédéből.)*

*) Hogy a személyi kinevezések, ezek a legkényesebb feladatok — hiszen alkalmatlan, vagy méltatlan személy kinevezése itt is zavart, ellenállást szülne — mily módon mennek végbe a gyakorlatban, erre jellemző az alábbi sajtóhíradás, mely egy nagyváros közönségét tájékoztatta a megüresedett főpolgármesteri szék betöltésének jelenlegi módozatairól: A Német Közigazgatási Rendtartás (Gemeindeordnung) 30. és köv. §-ai szerint a főpolgármesteri állás pályázata nyilvánosan kiírandó, de a belügyminiszter elrendelheti, hogy ez a kiírás elmaradjon. Pályázat esetén az írásbeli pályázati kérvények a NSDAP. megbízottjához, területenként egy-egy vezetőtisztviselő, kerület-vezető (Gauleiter), belügyminiszter, vagy min. tanácsos, intézendők. Ez a pályázatok befutása után egy nyilvános gyűlésen tanácskozást folytat a városi tanáccsal s a felterjesztésről sí ennek alapján hármat sorrendben javasolva s a többi kérvényeket mellékelve felterjeszti az ügyet a birodalmi belügyminiszterhez, Berlinbe, aki, ha a három közül

A párt szerveivel behálózza az egész országot s így gondoskodhat a legkisebb falu bírójának a kinevezésétől a nagyváros polgármesteri székének betöltéséig minden politikai, közjogi, közigazgatási, vagy kulturális irányító állás ellátásáról. Pártember került a régi, önálló territóriumok (Bajorország, Szászország, Thuringia stb.) élére is a Gauleiter (kerületi vezető) személyében, aki gondoskodik e terület központi jellegű kormányzatáról. Ugyanez áll az összes intézmények, vállalatok, iskolák, könyvtárak, múzeumok, hitelintézetek, iparvállalatok stb.) vezetőállásainak a betöltésénél is. A szakképzettség itt természetesen nélkülözhetetlen, de első alapfeltétel a politikai megbízhatóság, azaz, hogy a „vezér” intézményét, vállalatát, mint legfőbb irányító a szociális és népi közösség szolgálatába tudja állítani. Legyen valaki pl. bármily nagy tudós, kultúr-, vagy gazdaságpolitikus, ha megtagadja ezt a közhosszút, a Harmadik Birodalomban feleslegessé vált.

egyét kiválaszt, az a város főpolgármestere. Ha nem, új három terjesztendő fel. Ha ezek közt sincs olyan, kit a birodalmi belügyminiszter alkalmasnak találna, úgy — egyszerűen kinevez egyet, kit a városnak már el kell fogadnia. — A gyakorlatban ez és hasonló eljárás úgy oldódik meg, hogy a párt helyi szervezete és megbízottai révén szerzett megbízható információi alapján mindig azt állítja az élre, aki tényleg úgy politikai megbízhatóság, mint szakirányú rátermettség révén a köz szolgálatára a leginkább odavaló. Rendkívüli gondosság és alapos lelkiismeretesség jellemzi itt a párt s a kormányzat eljárását. Egy városban pl. a főpolgármester lemondott, mert távollétében és akarata ellenére az alpolgármester lebontatta a zsidó Mendelssohn zeneszerző szobrát, gondolván, hogy ezzel a „nemzetiszocialista” tetteivel utat nyit magának a főpolgármesterséghez. A főpolgármester lemondását elfogadták, a szobor lebontva maradt, de az alpolgármesterből nem lett főpolgármester. Mindenki meg volt elégedve.

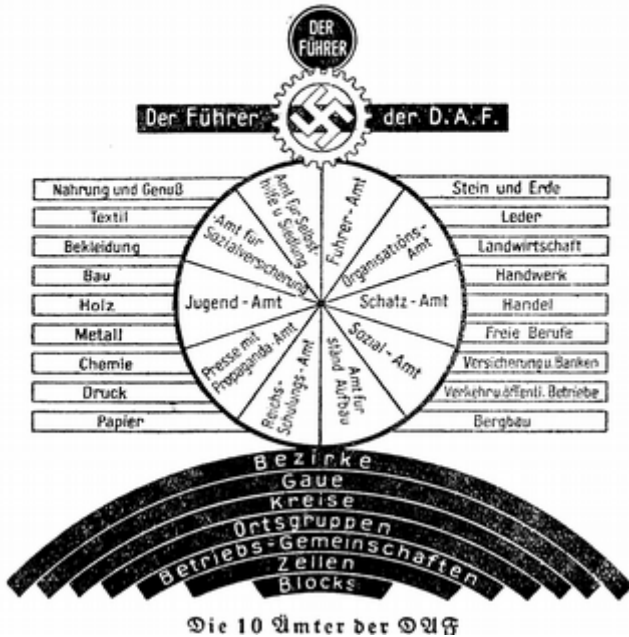
Rendkívül gondot fordít a párt arra, hogy az ifjúságot beszervezze olyan országos nemzeti ifjúsági egyletbe, mely hivatva van az ifjakat belenevelni és belefegyelmelni a szociális-népi közöségbe s annak a szolgálatába. Első dolguk volt, hogy feloszlatták a nemzetközi cserkész szervezetet (hi valahol dominálni kell a nemzeti jellegnek, úgy az ifjúsági szervezetnél elsősorban) és megszervezték a Hitler-Ifjúságot (Hitler-Jugend: 11. J.), mely magába foglalja a Német Leányok Szövetségét (Bund Deutscher Mädchen: B. D. M.) is. Az egylet központi és helyi vezetői számára külön iskolákat rendeztek be az e célra restaurált középkori lovagvárakban (Ordensburgen) s az innen kikerülők, mint a párt fizetett alkalmazottai főfoglalkozásként úzik az ifjúság szövetségi nevelését és vezetését.

A párt harci szervezetei a Sturm-Abteilung: S. A. (támadó osztag, jele:) és a Schutz-Staffel: S. S. (lépcsővédelem, jele:). Ezek a pártküzelmek idejéből fennmaradt harci alakulatok, melyek azonban új tagokkal bővülve, az egész országban elterjedtek és új feladatok elé állítva, egyébként polgári hivatás mellett, a nemzetiszocialista eszmék harcos katonái maradtak. Ők alkotják a kormány polgári végrehajtószervét. A tagok szigorú fegyelem és külön pártbíróság alá tartoznak, mint a katonák. Az S. A. tagjai tulajdonképpen a barnaingesek, kiknek egyenruháját Hitler is előszeretettel viseli, szemben a fekete egyenruhás S. S.-el (eredetileg Hitler testőrei) ennek szigorúbb feltételekkel válogatott s így kisebb létszámú szervezete az előkelőbbség, vezérszerűbbség jellegét vette fel. Mindkét szervezet

feladatát a következőkben körvonalazhatjuk: Számukra hetenként, vagy havonta többször tanfolyamokat rendeznek, melyek feladata, hogy őket a nemzeti és szociális népközösségbe beletagossítsa. Így nemzetpolitikai előadásokat hallgatnak s közintézményeket látogatnak. Emellett szigorú katonai és sport gyakorlatok pl. lövészet, távmenetelés, versenyekkel egybekötve és díszfelvonulások. A belső rend fenntartása, a rendőrség, tűzoltóság kiségitése. Mikor pl. 1934 június 30-án a Röhmszázados-féle puccsot leleplezték, az egész ország területén három nap és éjjelen kellett megszakítás nélkül az egész S. A. és S. S.-nek teljes készenlétben lennie. Volt csapat, mely három napon keresztül menetelt. És az egész országban egy moccanás sem támadt, amellett, hogy a puccs feje, Röhmszázados az S. A. vezérkari főnöke volt s Hitler őt, mint mondják, kb. 300 társával együtt egyszerűen föbelövette, mert a bíróságot nemzetiszocialista szempontból nem tartotta még megbízhatónak. Ők bonyolítják le a választások, ünnepélyek, vagy egyéb pártmegmozdulások rendezését csodálatos fegyelmettséggel s precizitással. Nagyarányú a szociális munkaszolgáltatásuk is. Ők bonyolítják le az egész téli segélyakciót, ellenőrzik a munkanélküliek segélyezését, sőt a kormányt szociális politikájának a végrehajtásánál még a családvédelemben is támogatják. Egy esetben pl., mikor a férj hűtlenkedett s a családi élet bomlófélbe jutott, a helyi pártelnökség bizalmas tárgyalásra maga elé idézte a delikvenst, aki ugyancsak vezető pártmunkás, sőt a község polgármestere volt és lemondatás terhe alatt kényszerítette a családjához való visszatérésre, miután a leányt viselt

Aus der Beitrittserklärung zur Arbeitsfront:

Ich verpflichte mich, in all meinem Denken und Handeln nach dem nationalsozialistischen Gesetz „Gemeinnutz geht vor Eigennutz“ zu streben.

A német munkásfront felépítése, munkaterülete és szervezete. — felül a belépési nyilatkozat: „Kötelezem magam, hogy minden gondolatom és cselekvésem szerint törekszem a következő jelmondat megvalósítására: Közhaszon az egyéni előtt.

(W. Ciehl: Der N. S. Staat.)

párttiszségétől megfosztotta és a községből el-távolította. Ez a német katonás szellem jellem-ző a pártélet minden egyes megnyilatkozásánál.

Ily jelentős népi és szociális pártszervezet még a Német Munka Front (Deutsche Arbeits-front), melynek táblázata mutatja, hogy az egész német munkásságot egybefoglalja és fizetett alkal-mazottaival mindenfajta munkás mindenfajta szo-ciális problémájával gyakorlatilag foglalkozik (se-gélyezés, munkaközvetítés, munkásüdületési ak-ciók, egészségvédelem stb.).

Csaknem minden munkás tagja a munka-frontnak s így miután hitet tett a nemzeti szocia-lista munkaközösség mellett, joga van rá, hogy az állam, helyesebben a szociális népközösség szá-mára vagy munkaalkalomról gondoskodjék, vagy pedig segélyezéssel családotól eltartsa. A Német Munkafront már az elmúlt évben maradék nél-kül eleget is tett ez önként vállalt feladatának. így érthető, hogy a párt és alszervezetei terjedelme csaknem teljes, bár senkit erőszakkal a belépésre nem kényszerítenek. A munkafront legnagyobb jelentősége mégis az, hogy vezetőségének általá-nos áttekintése van a német munka- és termelő-terület fölött s így a munkaerőket s a munkater-mékeket úgy tudja megosztani, amint azt a köz-szükséglet megkívánja.

A többi diák, társadalmi, kulturális, sport és egyéb egyletek részint önként feloszlottak, részint a nemzeti szocialista jelleg és színek felvételével beleolvadtak a NSDAP-be s magukat ennek irá-nyítása alá vetették. Kimondottan nemzetközi jel-legű szervezkedést, vagy ellenzéki pártfrakció-alakulásokat, melyek a nemzetiszocialista egységet

veszélyeztetnék, nem engedélyeznek. (Így a sztrájkot sem.) Ha valakinek ily irányú panasza, igénye, vagy javaslata van, a sajtó, vagy a párt révén érvényesítheti.

Ennek megfelelően az ország hivatásos közigazgatási és belügyi végrehajtószervei is csak megbízható pártemberek lehetnek. Így az összes közhivatalnokok, rendőrök, katonák, tűzoltók stb. lelkes nemzeti szocialisták.

E hatalmas szervezőmunka eredményét érdekesen foglalták össze azok a rendőrkiállítások, melyeket 1937-ben rendeztek városszerte, hogy a négyéves szervező és rendezőmunka eredményét bemutassák. Ezeknek a kiállítási anyagából mutatunk be alább néhány adatot:

1932-ben a száz kiállítás adata szerint 30.052 rendőrhivatalnokra volt szükség, 1936-ban mindössze 1878-ra. Egyhelyütt egy rendőri gumibot függ az alábbi felírással: „Egy a Harmadik Birodalomban feleslegessé vált eszköz”. Az országban valóban rend és közbiztonság uralkodik.

Hitler és kabinetje a vezérelv alapján mindig gyorsan és alkalomszerűen intézkedik, úgy, amint azt az ország érdeke kívánja *külpolitikai tekintetben is*. Elég utalnunk arra, amint Hitler Németországot a Népszövetségből kiléptette. (1933. október 14.), az általános hadkötelezettséget egy, majd két évre elrendeli (1935. május 21. és augusztus 24.), amint a „Deutschland” hadihajó megtámadását azonnal megtoroltatta a spanyol köztársasági hadikikötő, Alméria szétbomlásával (1937. május) s végül amint legutóbb (1938. március) Ausztriát annektálta, amellyel a birodalom eddigi területét (470.620 km²) és lakos-

számát (67,685.000) még 83.840 km²-nyi területtel és mintegy 7,000.000-nyi lakosszámmal növelte meg. Négyéves tervet tűztek ki arra is, hogy ennek képét is nemzeti szociálissá formálják s így a Birodalomhoz hozzáfűzzék. A külföldi hatalmakat egyszerűen „fait accompli” elé állítja anélkül, hogy a háború veszélyét vele felidézne. Külpolitikájának irányvonala békés jellegű, amennyiben azt a szovjet, gyarmatainak a visszakövetelése és a pompásan megszervezett, de erőszakos külföldi-német propagandahadjárata válságos összetűzések elé nem állítja.

II.

A FAJVÉDELEM.

Az új nemzetiszocialista világnézet, különösen annak nemzeti irányú törekvései az úgynevezett faj védelemben jut kifejezésre, melynek alapja a fajelmélet.

A faj elméletben a nemzetiszocialista világnézet fizikai, élettani és politikai alapját vélte feladni. Hogy ezt megérthessük, át kell röviden tekintenünk a tudományos és a gyakorlati fajtudomány főbb eredményeit, annál is inkább, hogy lássuk azt a sok zavart, és ellentmondást, mely e téren uralkodó.

Legelőbb a faj fogalmát kell tisztázni, ami már magánbanvéve sem könnyű feladat, mert különböző terjedelmű emberegységek jelölésére használatos. Általában *oly kisebb-nagyobb emberegységek alatt ért egyes fajokat, melyek egyező származásukból kifolyólag azonos, vagy nagyon*

hasonló szellemi, lelki, festi és élettani tulajdonságokkal rendelkeznek. Ilyenek a testalkat nagysága, formája, különösen a fej és az arc részecinek (homlok, orr, száj, áll, fül) alakzata s állása, a bőr, a szem, a haj színe, formája, a vérösszetétel, a csontképződés jellegzetességei, mint fizikális testi ismertetőjelek. Élettani (biológiai) jellegzetességet jelöl egyes fajokra nézve pl. a nemi érés korábbi, vagy későbbi beállása, a bőr ellenállóereje a nap sugárzása iránt (barnul, vagy hámlik). Ezekhez járul, illetőleg ezekhez vannak a származás által elválaszthatatlanul hozzákötve a fajok lelki tulajdonságai (nyugodt-ingerlékeny, elméleti-gyakorlati, szociális-asszociális) és szellemi képességei, aszerint, hogy kultúrépítő, kultúrátvevő, vagy kultúridegen-e. *)

Az emberiség fajai a mai német fajkutatás megvilágításában.

Mindezek alapján Hans Weinert, aki jelenleg az anthropológia professzora a berlini egyetemen, az e téren legáltalánosabban elismert, tudományos alapossággal megírt munkájában (Die Rassender Menschheit: Az emberiség fajai, 1935) a föld lakóit a csatolt táblázat szerint osztja fel.

Eszerint a legszembetűnőbb fizikális ismertetőjel és kritérium a faji hovatarozandóságnál az

*) A német fajtudomány szemében a nyelv maga kevésbé megbízható eszköz; egy-egy embercsoport faji hovatarozandóságának a megállapításánál. A legkülönbözőbb fajú (.származású) embercsoportok tartozhatnak egy, az idők során kialakult egységes népi nyelvcsoporthoz vagy nép körébe. Különös jelentőséget nyer ez az állítás különösen annak a révén, hogy az eddigi ethnikai kutatások főként a nyelvi vizsgálatok alapján állottak.

AZ

VII. Uebersichtstafel.			Fajttípusok:
Fekete	Fehér	Sárga	
linke, schwarze Linie	mittlere Linie	rechte, gelbe Linie	Északi
<p>Negro Bantoiden Baldwinoiden Dyackoiden Negrito Malesoiden Caucasoiden</p>	<p>Europäer Uralta-Japone Polynesianen</p> <p>Asien</p> <p>Dravida Mediterr. Mongol. Australien</p>	<p>Japone Siam Mongolen Malesen</p>	<p>Mediterrán</p> <p>Mongoloid</p>

Diese Anordnung stellt alle Rassen Stammbaum aus!

Diese Anordnung stellt also keinen Stammbaum dar!

emberiség fajainak táblázata a német fajkutatás mai állása szerint — természetesen a kevert formák figyelembe vétele nélkül.

(II. Weinert: Die Rassen der Menschheit.)

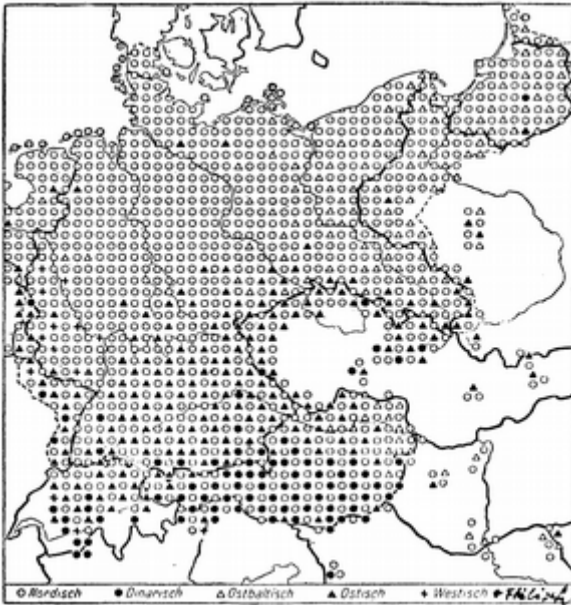
emberbőr színe. így a három főfaj a fekete, a sárga és a közöttükálló, a szintelen (fehér) bőrszín többé-kevésbé megközelítő faj egység, ahol az europid alfajta vezet.

A német fajkutatás ezt az europid alfaj tát, *mint Európa őslakóit* a legújabb jégkorszak idejére (kb. 15.000 év) vezeti vissza, amikor az emberfajok, leletvizsgálataik alapján, fajilag felismerhetően elválni kezdtek. Ennek az europid alfaj tának is vannak azonban faji alkatrészei, vagy faj típusai. Weinert a faj típusok eredete kérdésének tisztázatlansága s a keveredés bonyodalma miatt ma csak két oly europid fajtípusra tud biztosan rámutatni, melyek ismertető jeleikkel világosan szembe tünők s ez az *északi* (nordisch, árja) és a *mediterrán-nyugati*. Az északi faj típus (vagy ahogy itt is egyszerűen mondják: faj) főbb ismer-

tető jelei: magas termet, világos, kissé vöröses bőrszín, mely a naptól hámlik és nem barnul, tojásdad arc, magas, ívelt homlok, éles szögben egyenesedő orr, kék szem, szőke hullámos haj; hűvös, nyugodt, de szociális lelki kép, összefüggésben a késői nemi érzéssel. Kultúrépítő. Ez a német fajideál, mint az emberiség kulturális fejlődésének útmutatója és vezetője, ősi lakóhelyük az Északi és Keleti Tenger vidéke. *A nyugati-mediterrán* faj típus lakóhelye a Földközi Tenger és az Atlanti Óceán déli partvidéke. Kisebb (közepes), arányosabb termettel, barnás bőrszínnel (a bőr a Naptól sötétedik, de nem hámlik), kissé alacsonyabb arc és homlok-alakzat, egyenes, de lágyabb szögellésű orrvonal, feketés-barnás, sima haj (a tiszta fekete, nem europid jelleg) s ugyanily színű szem. Közlékenyebb, kevésbé tartózkodó, de aszociálisabb, amennyiben osztályszervezetre hajlamos, ingerlékenyebb, nemileg korábban érő. Inkább kultúrátvevő és továbbépítő, mint kultúrtermelő. Weinert tehát az europid alfaj ta egyéb faj típusképeinek a megrajzolásától kellő komoly tudományos lehetőség hiányában eláll, és kénytelen beismerni, hogy faj egységről, a fajtisztaságról ma Európában nemcsak az egyes országokban, hanem az egyes embereknél sem lehet szó.*)

Sőt közli H. F. K. Günthernek, a legnagyobb

*) „Da die Vermischungen heute nicht nur bestimmte Gebiete betreffen, sondern sich fast auf jeden einzelnen Menschen ausdehnen, ist es ebenfalls nur annähernd möglich, eine Verteilung; der europäischen Unterrassen für Europa oder nur für Deutschland anzugeben. (133. lap). . . . Aber auch innerhalb der eigenen Rasse und **auch innerhalb unseres eigenen Volkes** sind die Unterrassen und Rassenbestandteile nicht gleichmassig und nicht gleichwertig” (136. lap).

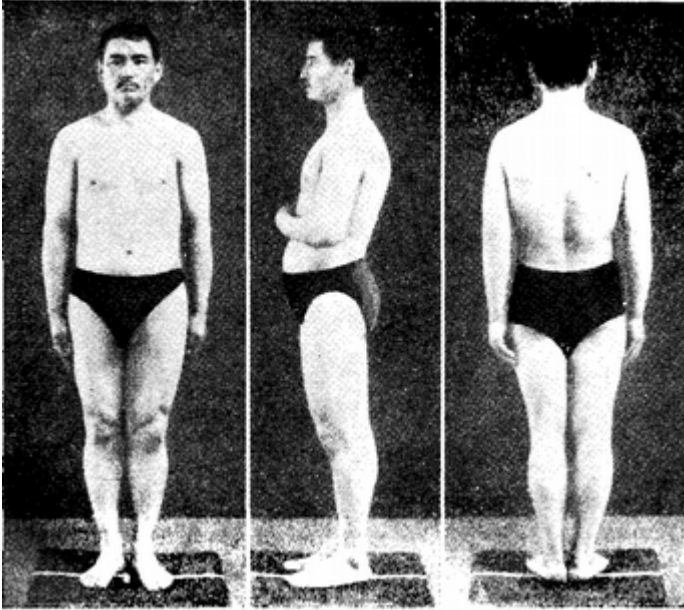
A A
A

Die rassistische Gliederung des deutschen Volkstörpers

Anémet nép faji megoszlásának átnézeti képe a birodalom területén.

(W. Gehl: Der N. S. Staat.)

német fajkutatónak egy kísérletét, *mely magának Németországnak a lakóit is hat fajtypusban (közönségesen fajban) igyekszik megkülönböztetni* az összlakosság következő számaránya szerint: az, északi 50%, a keleti 20%, a dinári 15%, a keletbalti 8%, a fáliai (fälisch) 5%, a nyugati 2%, me-

Baskírok, a mongol testforma jellemzésére.
(II. Weinert: Die Rassen derr Menschheit.)

Friz nő. — Északi fajtípus.
(H. Weincrt: Die Rassen der Menschheit.)

(Fényképfelvétel.)
Egy finn asszony gyermekével.
A szemtájékon szembetűnő még a
mongol (szinte japáni) jelleg, mely ná-
lunk már sokkal inkább elmosódott.

Egy ósrég perzsa család sarja, a káspi tenger vidékéről a Mediterrán fajtípus jellegzetességeivel.

Egy norvég arcéle, mint az északi faj jellegzetes képviselője.

(H. Weinert: Die Rassen der Menschheit.)

Keleti zsidó.

H. Weinert: Die Rassen der Menschheit.

lyek szintén bizonyos elütő, illetőleg azonos faji jelleget viselnének. Emellett hangsúlyozza Günther, hogy az ember-személyek maguk sem tiszta-fajúak. *Ha az északi faj a felét tenné is ki a német népnek, tiszta északi fajú legfeljebb 6-8%-nyi személy lenne közöttük.* (134. oldal.) A népszerű közvéleménybe a német középiskolai tankönyvek (Rassenkunde und Rassenhygiene) révén Günther e felosztási kísérlete lett közismertté és általánossá.

Hogy állunk azonban a *zsidók* faji jellegével, illetőleg hovatarozandóságával. Errenézve van tán a modern német fajkutatásnak a legmeglepőbb megállapítása. Eddig úgy tudtuk, hogy a zsidóság tényleg minden európai néptől jellegzetesen és feltűnően elütő faji jellemvonásaival az úgynevezett sémita fajhoz tartozik, mely faj a hazájából, Előázsiából vándorolt be és szóródott szét Európában. Weinert megállapítása szerint *sémita faj, mint ilyen nem létezik.* A Földközi Tenger délkeleti sarkától az Arábia belsejéig terjedő területen (Palesztina és Kisázsia is) lakó, sémita nyelveket beszélő népek különböző alfajokhoz tartoznak, melyeknél az alapfaj mégis a mediterrán, tehát europid. Így a zsidók is csak nyelvük után tagjai ezen egységes faji eredet nélküli sémi nyelvcsoporthoz, egyébként különböző faji eredetűek, mediterrán, tehát europid faji alap jelleggel. Utóbbira mutatnak a kistermetű, karcsú és finom (zárt) alakú zsidók, hosszúkás fej alakzattal, sötét (nem fekete) hajjal, mandulaforma ajakkal. Ezekkel szemben állanak azonban azok a faji jellegzetességek, melyek az europid alfajta, sőt a fehérbőrűek főfajtája jellegzetessé-

geivel is a legnagyobb ellentétet mutatják: a konvex alakban hajlott orrvonal húsosán kövéredett orrheggyel, húsos száj, duzzadt (buja) ajakkal, a fülkagylóknak közismerten jellegzetes állása, sötétes bőrszín s az ugyancsak közismert hajzatbodrosság (mely nem egyenlő a hajgöndörséggel) jellegzetes képviselői a zsidóság néger, tehát feketebőrű főfajú kevertségének. Ilyenformán Weinert szerint a zsidóság, mint népi egység a fehérbőrű europid (mediterrán) és feketebőrű néger faj keveredése folytán állott elő. Mivel kevertségében két egymástól legtávolabb eső főfajú, a fehér és fekete ütközik, a faj keveredés legjellegzetesebb képét (Mischling) mutatja úgy testi mint lelki jellemvonásaiban. Ha tehát a zsidóságot jelenlegi ily fajú kevertségében és jellegzetességében külön fajú jelzővel akarjuk illetni, úgy egy új megjelöléssel keleti (orientalisch) fajtnak kell elnevezni, mert a zsidó jelző népi egységet s nem fajú származását, a sémita jelző pedig egyszerűen egy kevert fajú származású nyelvi egységhez való hozzátartozását jelöli. A zsidók — mint ismeretes — két vándorcsoportra oszolva vándoroltak be Európába. A nyugati zsidók Észak-Afrikán át jöttek és Spanyolországból szóródtak el Európában (spanyol zsidók, Sefhardim). Ezek inkább megőrizték europid-mediterrán jellegüket és mindenfelé magasabb szellemi és kulturális fokot értek el, mint a másik ág. Ez a keleti zsidó vándorcsoport (Aschkenasim) Előázsian keresztül vonult Déloroszországba és a Balkánra s innen terjedtek el Kelet és Középeurópába. (Lengyel zsidók. Szerző.) Ezen az útvonalon szüremlettek át egy másik europid faj típuson, melyet Wei-

nert földrajzilag előázsiának, fajilag armenoid (örmény)-nek jelöl. Miután Wcincrt leszögezte, hogy az europid alfaj faj típusai közül csak az északi (árja) s a mediterrán-nyugati mutatható ki ma bizonyosan fajtörténeti előállításukat tekintve, megállapítja, hogy ennek az örményeuropid faj-típusnak a faji eredete ma még tisztázatlan. E fajtípus a hethita névvel (mely mint fajtípus-megjelölés is jogosult), igen jelentős szerepet játszott az ókor történetében, Kisázsiából szét-ágazva Arábiába, Egyptomba, Északafrikába és Krétába. Faji jellemvonásaik a másik két europid faj típuséitól egész elütő képet mutatnak; különösen sötét haj és szemszín, magas, ívelt homlok alól élesen előugró konvex formában hajló orr, húsos, lógó hegygel, erős szőrözet, a nők hajlama az elhízásra. Világos, hogy ezek a faji jellemvonások a zsidók keleti (orientalisch) faji sajátosságait, a keveredés révén, még inkább megerősítették s így pl. a „zsidó orr” nem egyszerűen keleti eredetű, hanem ennek az előázsi-örmény orrformának „tipikusan” kiképzett fajtája. A keleti zsidók így a legtöbb esetben ennek a második fajkeveredésnek a jegyeit is viselik.

Felmerül itt az a kérdés is, hogy mi, *magyarok*, hogy állunk a német fajkutatás megvilágításában. Elsősorban is különbséget tesznek az ú. n. „Magyaren” és „Ungaren” közt. A *Magyaren* alatt értik a honfoglaló magyarságot s azoknak vérszerinti (faji) leszármazottait. Ezeket Weinert, M. Schmidt nyomán a *sárgabőrűek jófajtája* s a *mongolok alfajtája* alá a következő faj típusok közé sorozza:

1. Keletázsiai kultúrnépek (Kínaiak, japánok,

koreaiak, tibetiek, Hátsó-india kínai hegyilakói).

2. Indokínaiak (Birmánok, siamézek, annami-ták-maláj rokonok).

3. Uralaltájiak (Uráliak, altájiak, a tulajdonképpen mongolok, töröktatórok, szamojédek, vogulok és Európában a lappok, finnek, esthek, *magyarok* és osztjákok).

A honfoglaló magyarságban, a kutatások mai állása szerint dominálón a finnugorok és a töröktatórok faj típusa egyesült s mivel ez mindkettő a sárgabőrű mongol főfajtához, sőt az ural-altáji alfajtához is tartozott, *a magyarság, a német faji megítélés szerint, tiszta mongol* (nem mischling) *fajként foglalta el a Kárpáti medencét.* Ennek jellemzésére közöljük a mellékelt képeket, melyek jellegzetesen mutatják az előbb tárgyalt europid faj típusokkal (északi és mediterrán) szemben a főbb mongol faji jellemvonásokat: alacsony-zömök (szinte zsoké) termet, rövid karral és lábszárral, ezekhez is viszonyított kicsi kéz és lábfejjel, rövid fej, széles arc, rövid-lapos orr, mely alul elszélesedik, a jellegzetes (szinte japános) szemalakzat, kövéres, de nem duzzadt száj, különösen a nőknél kis szájnýilással, sárgás bőralapszín, fekete és kemény haj, mint a lósörény, mely a fejtetőn ritkán kopaszodik, gyenge és ritka testszőrözettel. Élettanilag: kevésbé izzad, jellegzetes vércsoporttal. Lelkileg: csendes, meggondolt, a másokkal való érintkezésben szeretetreméltó-barátságos, okos és tartózkodó. Emellett azonban kegyetlenségre hajló önmagával szemben is (önfeláldozás). Kozmopolitizmusra hajlamos, mindenütt jól érzi magát (hajós nép). Kulturális képességét tekintve, a legprimitívebb

körülmények közt élőkől a legmagasabb kultúrfokra eljutottakig (Kína) minden árnyalat képviselve van közöttük. Japán pl. kultúrártvevő. Meg kell adnunk, hogy ez a faji kép, testi és lelki jellemzés hazánk lakosságának nagy részére még ma is — többé-kevésbé — találó. Csak az erősen sárga bőrszín (jaján, kínai) lett a mi éghajlatunk alatt jóval halványabb. Tehát a magyar faji jelleg még ma is jobban dominál mostani népességünk faji összetételében, mint azt fajtánk történeti pusztulása miatt mindeddig gondoltuk, különösen annak alsóbb társadalmi rétegében. „*Ungaren*” alatt érti a német fajelmélet a magyar földrajzi határok közt élő különböző és kevert fajú népek *összeségét* magyarok, németek, szlávok, románok, horvátok, szerbek stb. (népnevek), kik azonban a fajkutatás mai állása szerint csak három biztosan megállapított fajt, ill. fajtípust képviselnek: mongol-uralaltáji, europid északi, europid mediterrán. Természetesen az évezredek fajkeveredés a fajtisztaság megállapítását hazánk mostani lakósrétegén még lehetetlenebbé teszi, mint Németországban.

A fajszerű értékelés.

A tulajdonképpeni nívum azonban a német faj tudomány területén a *fajszerű értékelés*. Eszerint minden embernek és minden népnek is a teljes lelki, szellemi és testi jellegét (habitusát), faji származása határozza meg. A faj magasabbrendűsége viszont a faj tisztaságának a függvénye; minél tisztábban tudta egy faj (alfaj, faj típus) a faj szerű leszármazás során faji tisztaságát meg-

őrizni, annál inkább biztosította testi, lelki és szellemi magasabbrendűségét s minél távolabbi, minél idegenebb (artfremd) faji elemek kerülnek bele a szexuális keveredés révén: (Rassenschande: faj rontás), annál inkább nyeri a faj úgy a személyekben, mint a népi közösségekben a belső kevertség, zavar, diszharmónia jellegét, tehát úgy testileg, mint lelkileg annál inkább lesz alacsonyrendű (minderwertig), kultúrfeladatok megoldására alkalmatlan (Mischling: fajilag kevert). Állítólag ez a faji ellentét két főfajta pl. a fehérbőrű europid északi és a feketebőrű néger között oly éles, hogy a szexuális közösülés révén már maga a fogamzás sem következik be, amennyiben mégis, egy testi-lelki kóralak az eredménye, akinek réve teg tekintetéből tükrözik belső lelki ziláltságának, aszociáltságának a képe. Ez felfokozott szaporodóképességével tovább rontja aztán a fajt. A zsidóságot a német faj tudomány ilyen kevert, megrontott fajtának állapítja meg, melyben az egymással legellentétebb két fajpólus: a fehér europid és a fekete néger ütközik, tehát mindazt, ami a zsidóságot az európai népközösségek szemében ellenszenvenné teszi, e faj rontásra, mint annak következményére vezeti vissza: így a fekete négergöndörödésű haj, buja, lógó ajak, a fura orralak, elálló fülkagylók, hajlott hát és testtartás, a nemzetközi és aszociális lelki beállítottság, mely miatt nem képes egy hazába tömörülni. A német fajelmélet szerint a zsidóság e faji adottságából kifolyólag tartja fenn érdekkapcsolatait nemzetközi szervezetségében s terjeszti vele a nemzetköziség szellemét vendéglátó országaiban. Ezért nem ismeri a nemzeti szociális közérdeket, az csak

eszköz számára, hogy maga, vagy faja lehető kevés munka árán gyarapodhassak; kultúrérzéke ugyancsak ezért érzéki, obscén, nemzetközi. Mindezekről azért nem tehet és mindezekben azért megváltozhatatlan, mert faji kevertségénél fogva öröklődő adottsága. Az europid faj Európában népi egységekbe tömörült ágait ugyanily fajrontásnak a veszedelme fenyegeti, amennyiben e mischling-fajjal szellemi, vagy pláne szexuális közösségbe kerül. Utóbbi esetben nemcsak az utód lesz zavart testi és lelki képű, hanem az europid szexuális fél (pl. német feleség) is elveszi ezt a zavart lelki képet. Ugyanilyen, vagy legalábbis hasonló veszedelem fenyegetné az europid fajtát más „artfremd” faji elem (sárga, fekete) keveredésénél is — pl. a francia nép erős szabadelvűségét s hajlását a nemzetköziség felé szintén a néger és zsidó faj rontás következményeként tüntetik fel s ezért kellett a németiséget e veszedelemtől a faj védelmi törvényekkel megvédeni. És mivel a fehér népfaj europid alfajának vezére — elgondolásuk szerint — az északi (nordisch) faj típus, tehát az egész Európa érdeke ennek egyenesvonalú továbbfejlesztése, mondhatnánk, továbbtenyésztése.

A NÉMET FAJTUDOMÁNY ÉS FAJ- ELMÉLET BÍRÁLATA.

A német fajelmélet eddigi pozitív eredménye csupán az, hogy az europid fehér faj s két faj típusa (az északi és mediterrán) faji eredetét s ősi lakóhelyét tisztázta. Emellett magyarázatot próbált adni a zsidó (keleti) faj egység kialakulására is. Semmikép sem tudott azonban magyarázatot adni — s ezt be is vallja — annak a sokfajta fajtípusnak a keletkezésére, *melyekben Európa népei ma is az egyes országok határain belül tulajdonképpen élnek.* Európa egész keleti és középső része évszázadokon át a sárga mongolok országútja és szétszóródási területe volt. S hogy ezzel a keveredéssel szemben az europid faj típusok távolról sem mutattak oly faji ellenállást, mint a feketékkel szemben (Amerikában még ma is), épp a mi magyar és európai fajrokon nemzeteink nemzeti egységének a kialakulása, azok történeti és kultúrszerepének vitalitása és szívóssága igazolja. Egyszerűen a tényekkel ellenkezik a faj elméletnek az a megállapítása is, mely az egyes faji jellemvonások kialakulását egyedül a szexuális leszármazáshoz köti. Az éghajlat, a földrajzi helyzet, a jórészt ezektől függő foglalkozásmódok, a szellemi hatások emellett mind olyan adottságok és tényezők, amelyek köztudomásszerűen befolyásolják, átalakítják az emberközösségek jellemvonásait, sőt született faji tulajdonságokat, adottságokat uni-

formizálni képesek. Vájjon nem lehettek volna-e az eszkimók „Európa vezetőfajtájává”, ha az Északi és Keleti Tenger mellé csak egy kicsit lejjebb vonulnak s nem lettek volna-e az árják eszkimókká, ha Grönlandon találnak hazát. Mindamellet, hogy ez utóbbi hatótényezőket a német faj tudomány nem, vagy csak alig akarja elismerni a faji jelleg kialakulásánál, pusztán a szexuális keveredés és öröklődés alapján állva is kénytelen volt bevallani, hogy *nem csak Európában, hanem magában Németországban is a fajkeveredés oly zűrzavarával áll szemben, mely előtt teljesen tehetetlenül áll* s az egyes faj típusok, azok eredete s jellemvonásai, melyekben a faj ma tulajdonképpen él, ma már kikutathatatlanok. Mint láttuk, a két nagy eredetében és jellemvonásaiban tisztázott schematikus faj típus: az északi és a mediterrán közül az északi, — német fajkutatás (Günther) megállapítása szerint — az egyedekben magában Németországban is legfeljebb a lakosság 6—8%-ában van képviselve. Ez lényegileg a reális fajkutatás teljes csődjét jelenti.

Így egyoldalú, pusztán elméleti elgondolásoknak kell bizonyulniuk a fajelmélet állításainak is, melyeket a dogma érvényességének az igényével, mint egy új világnézetnek az alapzatát emlegettek és hirdettek. Ezek közül a legalapvetőbb a fajiség tisztántartására, mintegy kitenyésztésére vonatkozó állításuk és igényük. Eszerint Németországban kívánatos lenne, hogy szinte mesterségesen irányítsák az északi fajúak összeházasodását, mert ezekből a házasságokból kellene születniük azoknak a tiszta faji sarjadékoknak, akik örökletes adottságuknál fogva a nép legkiválóbb testi

és lelki vezetőegyeniségeivé válnak.*) Ha egyszerűen adott esetek alapján el kell azt ismernünk, hogy a fajkeveredésnek bizonyos extrém határai vannak is (pl. fehér és feketebőrűek, europid és néger közt), ugyancsak tények igazolják, hogy a faj típusok szexuális exkluzivitása e faj típusok teljes degenerálódását, elkreténesedését, sőt pusztulását eredményezi. Faji szempontból tekintve, a hatalmas ókori római nép belső degenerálódását, vajjon nem a faji zárkózottsága okozta-e s nem az északi faj típusú germán néptörzsek (gótok, longobárdok, normannok) vérkeveredése öntött-e beléjük új életerőt és kultúrképességet? Faji nézőpontból vizsgálva a bámulatos antik görög kultúrát, nem a görögség faji gögje és zárkózottsága minden nem hellén (barbár) fajtával szemben, züllesztette-e a semmibe s nem ott virágzott-e tovább, ahol azt Nagy Sándor céltudatos faj keverő és kultúraterjesztő politikája azt továbbültette (hellenisztikus kultúra)? Faji szempontból tekintve, vajjon a magyarság egyenesen nem azért válhatott-e államalkotó néppé a Kárpáti Medencében, mert, eredetileg sárgabőrű mongol fajta létére *keveredőképesnek bizonyult* a fehérbőrű europid faj típusokkal. Vajjon a Skandináv félsziget és környéke lakói, akik közt az északi faj típus szinte egyeduralkodó ahhoz képest, hogy ez Németországban mindössze 6—8 százalékban van képviselve, felette vannak-e testi és lelki kultúra tekintetében Németország lakóinak, különösen oly arányban, ahogy ennek a fajelmélet szerint lennie kellene? Említsük-e Ang-

*) Nordische Bewegung: az Északi Mozgalom.

liát és Amerikát, melyek a faj típusok keveredésének valóságos konglomerátumai? His vajjon a zsidóság nemzetközi degenerálódását (mint állítják), vajjon éppen nem az okozta-e, hogy évezredek európai lakóközösségük mellett, ugyancsak faji gögjük és zárkózottságuk szigetelte el őket az európai faj keveredéstől s ma már vajjon éppen nem ennek a több ezeréves faji zárkózottságnak a szomorú, degeneratív tünetei mutatkoznak-e rajtuk, melyből így az évezredek faji bomlás (fehér és néger extrém keveredés) valójában konzerválva mered felénk?

Szándékosan nem szóltunk itt a fajelmélet másik alapvető hibájáról, hogy az ember szexuális életét teljességgel az állati párosítás színvonalára szállítja le. Az ember szexuális, házassági életét lelki, szellemi természetű motívumok is szülik és irányítják, melyek, ha egészségesek — ugyancsak a közönséges tapasztalat szerint — éppenséggel az ellentéteket keresik, természetesen itt is egy normális határterületen belül. A fajelméletet saját élettani-származástani területén kellett megcáfolnunk, az élet tényeivel és történelmi jelenségeivel szembenálló egyoldalú elméletnek felismernünk és bemutatnunk, mert ez minden lelki és szellemi képességet és jelenséget a faji származás függvényének tüntet fel.

Tehát összefoglalva: a reális fajkutató csődbejutott, mert teljességgel megoldhatatlan feladatok elé került, a fajelmélet pedig olyan egyoldalú theóriának bizonyult, melynek a történelmi élet homlokegyenest ellentmond, néhány eddig is közismert extrém szabályszerűségtől eltekintve.

A fajkutatás és a fajelmélet a gyakorlatban.

A nemzetiszocialista világnézet teljesen gyakorlati jellegű. Ha a fajelmélet, mint ilyen, a gyakorlatban közérdekű és nemzetépítő faktornak bizonyul, úgy minden aggály nélkül népszerűsítik és alkalmazzák s egy cseppet sem törődnek az elméleti kutatók fontolgatásaival. Azonban valójában annak bizonyult-e?

A nemzetiszocialista pártmozgalom először tisztán a fajelmélet alapján akarta a német nemzeti egységet létrehozni, gyakorlatilag: az északi fajta egységesítését a zsidó-keleti faj kizárásával. Eleinte bevált ez oly értelemben, hogy a zsidókat tényleg sikerült a nemzeti közéletből kiközösíteni. De később a közben erősen fellendült fajkutatás szembetűnő negatív eredményei előtt a párt sem hunyhatott szemet, hogy tudniillik a mai német nép is már a különböző, igen kevert fajok konglomerátuma. Ekkor már csak a szellemi és kulturális vezetést akarják az északi fajúak számára fenntartani. Hitler az 1933. szeptember 1. nürnbergi pártnapon már így beszél: „A nemzetiszocializmus ismeri a különböző faji tényezők adottságát a mi népünkben. Távol áll tőle, hogy ezt a keveredést, mely a népünk életkifejezésének az összképét alakítja, önmagában elvesse. De kívánja, hogy népünk politikai és kulturális vezetése annak a fajnak az arculatát és kifejezését tartalmazza, amelyik heroizmusa által, egyedül belső adottságából kiindulva, a különböző (faji) alkatrészek zürzavarából a német népet egyáltalán létrehozta”. Azonban azt is el lehet gondolni, hogy a fajelmélet ily gyakorlati formulázása sem

szolgált a nemzeti erők egységesítését. Kitekintve attól, hogy a németiség sok vezetőhőrosza, mint pl. Beethoven, Goethe, Bismarck, Hindenburg, sőt „horribile dictu” maga Hitler sem északi faj típusú, a német nép óriási többsége irigykedve néz arra az imitt-amott feltűnő északi honfitársukra, aki oly gögösen hordja a magasban kék szemét és szőke haját, mintha briliáns fülbevaló és strucc-tollas kalapcsoda volna s bizony sokszor, mint egyéb fajták közt is megesik, üres fejet alatta. Azt tán mondanunk sem kell, hogy közben a nők jobb ügyszó méltó buzgósággal igyekeznek barnás hajukat szőkére lúgozni s molettebb természetüket sudárrá soványítani, gyakran a férfiakkal egyetemben s élesen állást foglalnak közben azokkal szemben, akik őket, mert nem északi külsővel születtek, alacsonyabb-értékűnek (minderwertig) merné minősíteni. Sok groteszk vitának lehet a tanuja még ma is az ember, mely a német társadalomban itt is, ott is kiújul. Azt viszont ugyancsak nem kell magyaráznunk, hogy a fajelmélet így ebben a formulázásban nem szolgál semmiképpen sem a nemzeti egység kiformalására, *hanem épp ellenkezőleg, a nemzet egyes rétegeit a lehető legalaptalanabb és legbornírtabb módon egymással szembeállítja.* S így a fajelmélet a gyakorlatban is egyszerűen megbukott. A valóság a tőle idegen, kiagyalt spekulációt egyszerűen kivetette magából.

A fajvédelem, mint nép- és nemzetvédelem.

A fajelméletnek ez a gyakorlatilag nemzetbomlasztó szerepe és következménye volt az első sorban, mely Hitlert és kormányzatát e téren

alapos módosításokra készítette. Hitler fentidézett beszédében már az egész faj elméletet egy gyakorlati célkitűzésben zsugorítja össze: A német közélet vezetésének abban a szellemben kell történnie, melyet szerinte az északi, „heroikus” faj képvisel a német nép történetében. Itt viszont összetömörítik és mesterségesen ráaggatják e faji fantomra mindazt, amit jelenleg a német *népi* közösség érdekében állónak ismernek fel. E feladatok megoldására aztán minden németet meghív-
nak, bármely fajhoz tartozzék is, ha arra alkalmas (a zsidót nem azért nem, mert idegen fajú, hanem mert nem német, mert idegen nemzetiségű maradt), hogy ez a közös hivatástudat éppenséggel egybefogja a különböző fajú néprétegeket. Viszont ez már szembeszökően ellentmond az eredeti faj elméletnek, mely szerint e feladatra csak az északifajúság képesíthetne. Az egész fajidea tehát oly fogalomká változott, mint egyéb népi közösségeknél a nemzet géniusza. Ez pedig egy nemzet, egy népi közösség történelmi sorsközös ségéből kisarjadt eszményképe, mely e népi köz-
érdek jövő útjának az irányát jelöli. *Ehhez hozzáforrhat testileg, lelkileg, szellemileg a történelmi generációk során a legkülönbözőbb fajú ember, vagy embercsoport is, ha csak öntudatosan nem zárja ki magát belőle.* Viszont a faji leszármazás a mai kevert emberegyedekben különösen, ezt magában semmiképp sem biztosítja. Így Hitler az 1937 május 1-i beszédében már nem említette a faj (Rasse) fogalmát, hanem a népi közösségről (Volksgemeinschaft) beszélt, melyet a közös történelmi sors s a jelen közös érdekei és feladatai egybeforrasztanak. Így tehát az egész ú. n. faj-

védelem lényegileg feladataiban nép- és nemzetvédelemmé hasonult át, mely *formális politikai vonalvezetésében a többi nemzeti államokéval teljesen egyezik abban a tekintetben, hogy a nemzet egyetemének a boldogítására törekszik.*

IV.

A NÉMET NEMZETVÉDELEM.

Az elzsidósodás elleni harc.

A német fajkutatók, — mint látjuk, — azt állítják, hogy a zsidóság, faji származását tekintve, lényegileg a fehérbőrű európai mediterrán és a feketebőrű néger faj keveredéséből állott elő. A német faj elméleti felfogás szerint a zsidóság mai diszharmonikus testi, lelki és szellemi képéből ez a több mint ezer éven át megőrzött faj rontás tekint felénk, mely a többi európai faji eredetű európai nemzeti államközösségekbe tömörült népekkel szemben a zsidóságot egy hazátlan sorsközösségbe készítette. Ily értelemben állítják tehát a németek, hogy a zsidóság nem vallásfelekezet, hanem faj, amennyiben a faji jellegzetességeik alapján internacionális közösségbe tömörülnek, melynek érdekét fölébe helyezik vendéglátó országaik érdekének, melyekben szétszórva élnek. Hitler 1923. április 20-i müncheni beszédében ezt mondja rólok: „Sokan ma sem tartják még a zsidókat fajnak. Van-e azonban még egy nép, mely annyira egy tudna lenni abban az akaratban, hogy az egész

világon szétszóródott fáját fenntartsa. Egy zsidó sohasem lehet német... működése zsidó jellegű és a zsidó nép nagyobb eszményéért dolgozik”. Ebből a (tehát szerintük faji, helyesebben azonban népi) adottságból következik a zsidóság nemzetközi lelki és szellemi beállítottsága s a legszörnyűbb vád, amit a németiség a zsidóság szemébe vág, hogy Európa bolsevizálása az ő fajuk szellemének műve s hogy a nemzetellenes mozgalmak zászlóvivői ők, vagy akik félrevezetve nemzetközi faj szellemük kábulatába estek.

Így aztán Hitler az 1937 május 1-i beszédében a következő megállapítást szögezi le: Das russische Volk selbst hat mit dem Kommunismus nichts zu tun: Az orosz népnek magának a kommunizmushoz tulajdonképpen semmi köze sincs.

Hasonlóan vizsgálják a többi államok baloldali-nemzetközi jellegű mozgalmait is s a „mi” Kun Bélánkat is erősen számontartják és fényképestől együtt felhasználják a kommunizmus elleni propagandájuknál.

Mindezek, tehát részint a fajta, részint a szellem idegenszerűsége és elűtő volta a némettől s a velejáró veszedelmek készítették Hitlert és kormányzatát arra, hogy a zsidóságot kizárja az újjászületett német nemzetiszocialista népközösségből. *Ezt azonban rendeletek útján hajtották végre*, miután megfelelő propagandamunkával előkészítették. A zsidók magántulajdonát, személyi becsületét, vallásgyakorlatát, színeit és jelvényeit éppen úgy védik az ország törvényei, mint más *külföldiét*, akiket Németország hosszabb vagy rövidebb időre vendégül lát és megbüntetik azt a né-

metet, aki pl. egy zsidót sérteni, tetteleg bántalmazni, vagy vagyonában megkárosítani akarna. A zsidóság személyi és vagyonbiztonsága a párt fegyelmezett szelleme révén Németországban biztosítva van. Csak mint külön népi egység tartozékai, a német népi közösségből vannak ki rekesztve és egymás közösségére utalva.

A zsidók helyzetét a Harmadik Birodalomban két törvény szabályozza:

Az ú. n. *Árja-Paragrafus* (1933, április 7.) a zsidókat kizárja minden oly közhivatalból, *mely a német népi közösségekre bármiféle irányító befollyással bír.* Tehát így nem lehet a zsidó közhivatalnok, bíró (ügyész, ügyvéd), hivatalos (kórházi, betegsegélyző) orvos, tanár, tanító, pap, nagyobb őstermelői, ipari és kereskedelmi vállalat általában a gazdasági élet irányítója, újság, vagy művészi író, színész, művész stb. Bántatlanul válhatnak azonban a már a világháború előtt beköltözött zsidók őstermelő, ipari, kereskedői munkát, szerzett ipari vagy kereskedelmi tőkékkel, vállalataikkal anyagilag szabadon rendelkeznek (az ország törvényeinek keretén belül, tehát pl. ki nem vihetik külföldre), lehet ily vállalatok mérnöke, magánmérnök vagy magánorvos stb. Kizárja e törvény a zsidókat a német iskolákból is kisebb-nagyobb megszorításokkal, viszont saját iskoláikba utalja őket.

A *Nürnbergi Törvény* nevét onnan vette, hogy először az 1935. szeptember 15-i nürnbergi pártnapon hirdették ki. Eszerint: Tilos a zsidóknak a német színek (zászlók, jelvények) viselése, alattuk való felvonulás, vagy ilyenben való rész-

vétel. (Így természetesen ki vannak zárva a had kötelezettségből is.) Ezzel szemben megengedett számukra a zsidó színek és jelvények viselése, melyek, mint minden idegen népé, állami védelem alatt állanak. A házasságkötés zsidó és német állampolgár közt tilos és érvénytelen. Ugyanígy tilos minden német számára, hogy házasságra lépjen minden oly faj idegennel (mongol, néger), mely a német faj tisztaságát veszélyezteti.*

Emellett hasonlóan tilos a házasságon kívüli nemi érintkezés minden német és zsidó (fajidegen) között és a férfi, rajtakapás esetén fegyházzal, vagy fogsággal büntetendő. (Zsidó háztartásban 45 éven aluli német nőalkalmazott nem lehet).

A törvényt rendkívüli szigorúsággal hajtják végre. A törvény életbeléptetése óta eltelt egy év alatt (1935 novembertől 1936 novemberig) 425 fajgyalázási pert tárgyaltak le, melynek vádlottait 1-től 6 évig terjedhető fegyházbüntetéssel és politikai jogfelfüggesztéssel (Ehrenverlust) sújtották. Idézzünk néhány tudósítást ezekről a perekről: A lipcsei kerületi törvényszék nagy büntető kamarája tárgyalta a 22 éves német származású Thomas Steckner leipzig-i lakos fajgyalázási perét s őt az elszenvedett vizsgálati fogság beszámításával egy évi és hat havi fogságra ítélte. A vádlott 1936 nyarán jutott ismeretségbe egy zsidó nővel és a következő időben többszörösen vétett vele a fajvédelmi törvény ellen. Az insterburgi büntetőkamara a zsidó Moritz Goldmann, berlini lakost ítéli 2 évi fegyházra és 4 évi politikai jog-

*) A házasulandó magyar félt is fajvizsgálatnak vetik alá s ha a mongol jelleg túltengő volna, a házasságkötést el is tilthatják.

vesztésre, mert a tárgyaláson a tanúk vallomásából kitűnt, hogy egy német asszonnyal s hozzá még erőszakoltan, viszonya volt. De a legnagyobb port legutóbb tán a zsidó Weil fájgyalázási pere verte fel, aki németszármazású mostohaleányával folytatott viszonyt s ezért őt 6 évi fegyházbüntetéssel és ugyancsak 6 évi jogvesztéssel sújtották. A német nőket ily esetben ugyancsak nem hagyják büntetés nélkül, hanem hosszabb vagy rövidebb időre az ú. n. koncentrációs táborokba viszik (a politikailag megbízhatatlank gyűjtőtáborra és átiskolázó helye), ahol nemzeti-szocialista-politikai tanfolyamokban és kemény testi munkában kell nemzeti öntudatukra, hivatásukra és elkötelezettségükre ébredniök.

A törvény különbséget tesz teljes zsidó (Volljude: mindkét szülő zsidó), félzsidó (Halbjude: egyik szülő zsidó) és negyedzsidó (Vierteljude: egyik nagyszülő zsidó) közt. A félzsidót bizonyos érdemek alapján (egyéni, vagy szülői harctéri szolgálat, sebesülés, rokkantság) beveszik a nemzeti közösségbe s a negyedzsidó már önmagától beletartozik ebbe.

A propagandaminisztérium gondoskodik róla pompás szervező és irányítómunkájával, hogy a nép körében ezeknek a törvényeknek megfelelő szellemi légkör alakuljon ki. Az egyetemeken külön kutatóintézetek vannak, melyek a zsidóság faj tanával, lélektanával és történeti szerepével foglalkoznak. Az iskolák ily szellemben nevelik az ifjúságot tantárgyak (Rassenkunde und Rassenhygiene. történelem, lélektan), a népet propagandaelőadások, kiállítások formájában. Nagy propagandát fejt ki az egész egységesen irányított

pártsajtó. Egy külön hetilap, a Der Stürmer: „A rohamozó” gondoskodik róla, hogy a zsidóság kizárása a nemzeti közösségből közüggyé legyen. Rohamozó felirataival és propagandaképeivel ott található a legkisebb falucska középületeinek a falán is, külön e célra készített nyilvános újsághirdető szekrénykében. Ha netalán moziba menne a németországi zsidó, a propagandaelőfilm hirdetései között olvashat ily feliratokat: „A zsidók a mi legnagyobb ellenségeink”, vagy „A zsidóság a mi nyomorúságunk oka” stb. Kávéházban könnyen ütközhetik az ajtónál ily feliratba: „Zsidók nem kívánatosak!” A közös népfürdők és uszodák bejárata felett ez a felirat áll: „Zsidóknak tilos a bemenet!” Hatásos propagandaanyagot szolgáltatnak a zsidóellenes sajtónak a valuta és devizakicsempészési perek, hol a vádlottak padján — már kereskedő voltánál fogva is — csaknem kivétel nélkül zsidó ül. E kísérleteket a törvény ugyancsak rendkívüli szigorúsággal bünteti (8 évi fegyházbüntetés). Élénken figyelik és cáfolják a külföldi „liberális és zsidó kezekben lévő” sajtó híreit is.

Ha most már összefoglalóan vázolni akarjuk a zsidóság mai helyzetképét a Harmadik Birodalomban, a következőket kell megállapítanunk: A német nép kiközösítette magából a tőle — felfogása szerint — testileg, lelkileg és szellemileg idegen zsidóságot s azokat egymásra utalja és ebben a minőségükben a vendégnépnek kijáró törvényeivel védi. Így jönnek létre lassanként a zsidó iskolák, sajtó, üzletek, iparvállalatok, pénzügyintézetek, orvosi rendelők és kórházak, fürdők, kávéházak, klubok és egyéb szórakozóhelyek, ahol a né-

metországi zsidók egymásrautalságukban a törvény által számukra biztosított tormában élik a maguk külön közösségi életet.

HARC AZ ÚJ NEMZEDÉKÉRT.

(A sterilizáció és kasztráció.)

Előzmények.

Az e téren hozott drákói szigorúságú törvények, melyek adott esetekben az egyén magtalanítását (sterilisatio), vagy herélését (castratio) tesszik kötelezővé azok, melyek a nemzetiszocialista államot a szabadelvű külföldi államokkal s a pápával a legélesebben szembeállították. Mint láttuk, az ő világnézetük az egyén teljes önfeláldozását kívánja a népi közösség s annak jövődjé érdekében. „Du bist nichts, dein Volk ist alles”, (Te semmi sem vagy, a te néped minden!) — mondja Hitler.

Az előzményekre vonatkozólag megkérdeztünk egy evangélikus lelkészt, aki a lipcsei egyetem theologiai karán a szociológiai intézet vezetője s ő a következőket mondotta: Már 1933 (a Hitler-aera kezdete) előtt is érezték, hogy itt valamit tenni kell. Aggályos volt az egészséges családoknál a születési kontingens lezuhanása s ugyanakkor az öröklődően beteg családok óriási

arányú gyermekszaporulata. Míg az egészséges családok csaknem mind legfeljebb a kétgyermekes rendszerig (Zweikindersystem) mentek el, a beteges familiák hat-hétgyermekes szaporulata nem volt ritka, de tizenkét-tizenhárom gyermekig is felmentek, akiknek terheltsége hasonló arányszámban szaporodva öröklődött tovább. Régebben ezek legtöbbje már gyermekkorában elhalt, de a legújabb korban az egyházak válogatás nélküli karitációja s az előrehaladott orvostudomány ugyancsak válogatás nélküli beavatkozásával élet-és szaporodóképessé tett sok olyan testi-lelki embernyomorékot, kik azelőtt a természet rendje szerint már a pubertás előtt elpusztultak. Ezek az utóbbi évtizedekben így mesterségesen feltámoogatva, betegesen felfokozott nemi ösztönüknek felelőtlen és korlátozás nélküli folyást engedve, iszonyú arányú testi s lelki nyomorúságnak lettek az okozói, mely a normális, testileg és lelkileg ép néprétegek biztos veszedelmét jelentette. Frick, Hitler belügyminiszterének legutóbbi adata szerint a németiség mintegy 20%-a volt már ily öröklődő betegséggel fertőzött. A szociális világnézet minden egyént a köz szempontjából vizsgál s aszerint ítéli meg és bánik vele, amint azt a köz szolgálatának érdeke megkívánja. Eszerint a Harmadik Birodalom egyházi szeretetmunkájánál és az orvosi kezelésénél is előtérbe kerül az a feladat, hogy ezeket a szerencsétleneket megakadályozzák beteg fajuk továbbszaporításában. Hitler „Mein Kampf”-jában így ír: „... nem szégyen, hanem sajnálatos szerencsétlenség öröklődő betegségben szenvedni. De bűn és ezért szégyen ezzel a nyomorúsággal egyéni egoizmusból becstelenül más,

ártatlan lényeket terhelni s őket ezzel szerencsétlenné tenni”. Igaza van dr. Gross-nak (a népese-déspolitikai intézet vezetője), mikor ezt mondja: „Az az állam, melynek vezetősége idült alkoholistái, terhelt bűnözői s egyéb lelki betegek számára palotákat épít s ugyanakkor egészséges munkáscsaládjait hajléktalanul s ellátatlanul nyomorogni hagyja, önmagát ítélte halálra. És amely népnél nagy közpénzek állanak rendelkezésre a gyengeelméjűek iskoláztatására, mialatt a nép tehetséges fia nem talál módot képességei kifejlesztésére, ez a nép óriási lépésekkel halad a végérvényes pusztulás felé”. Megkérdeztünk még ezek után egy idős diakonisszát is, mit szól ő ezekhez. Egész életét és szolgálatát egy oly intézetben töltötte, ahol ily örökletes betegségben szenvedő nőket (legtöbbször prostitúáltakat) ápolnak és kezelnek. Egész lénye, viselkedése, szelíd tekintete elárulja, hogy hosszú életét hűséges Isten és súlyos, idegsorvasztó emberszolgálatban töltötte el. Biztosít róla, hogy evangéliumi hithűségében erős és tántoríthatatlan maradt. Ebből nyerte azt az emberfeletti erőt, melyet súlyos feladata megkíván tőle. Kedves, amint mondja: „Mi ebben az intézetben úgy imádkozunk, mintha a munka semmit sem érne és úgy dolgozunk, mintha az imádság semmit sem használna”. (Ma már az intézet vezetője.) Mint jó német és szociális érzelmű honleány, fejet hajt az állam törvénye előtt. Ezt mondja: „Kellott! Én annyi sok felelőtlen lelkiismeretlenséget és ebből fakadó nyomorúságot láttam és tapasztaltam már itt, hogy az államnak ez a beavatkozása elkerülhetetlen és szükséges volt. Mily sok fényes esküvő és mily sok sötét nyomó-

rúság utána! Az apa nem tudhatta, kihez adja a leányát és . . . nagy volt annak a háznak a romlása. A mi feladatunk itt is egyébként nem a kritika, hanem a szolgálat. A műtét (sterilisatio, castratio) előtt és után nekünk kell a betegeket lelki gondozásban részesítenünk. Rá kell őket vezetnünk, hogy ez nem megszegyenítés, hanem áldozat, melyet az Isten kíván tőlük népünk jövője érdekében. Sok itt tér meg, lesz istenhívővé és itt tanulja meg mi az: áldozat, önfeláldozás másokért, Krisztus igazi hívószava, amire ő áldozati halálával adott példát”. Így találkozhat a keresztyén-evangéliumi vallásos világnézet a nemzeti-szocialista politikus világnézettel olyan embernek a lelkében, aki az élet jelenségeit nem elméleti magasságokból, hanem a hétköznapi tapasztalataiból szemléli.

A sterilizáció és kasztráció ténye, műtéti lefolyása és törvénye.

Itt elsősorban a sterilizáció és a kasztráció közt kell tudnunk a különbséget.

A sterilizáció.

A férfi sterilizációja abból áll, hogy a herék által termelt ondószálcsáknak (Spermium) az ondóhólyagba való jutását meggátolják oly módon, hogy a herék és az ondóhólyag közötti részen, az ondóvezetékben a magfolyást megtörik. Ez az ondó, vagy magvezető mielőtt a hasüregbe lépne, meglehetősen kívül fekszik a hólyag és a kivezető közt úgy, hogy könnyen hozzáférhető. Az operációnál ezt a magvezetőt egy rövid, ferde vágással

levágják a hasfedélről, egy kis részét kiveszik, kér további vágással az alsó részét nyitva hagyják s a felső, a has felé eső részét alajakötéssel elzárják. Ily módon nem juthat a herékből ondószálcsa a hólyagba s így kifelé sem. *Teljesen sértetlenül maradnak azonban az operációnál a herék s az ondóhólyag, azaz az egész magképző mirigyszöveték és hólyagsejtek s érintetlen marad ilyen formán az egész nemi jelleg is;* megmarad a nemi vágy (libidó) és a képesség a közösülésre (sexualis potentia), sőt a nemi izgalom tetőpontján a hímveszőn át egy kilövellés (ejectio) is történik, ennek anyaga azonban csak a maghólyag és egy külső mirigy váladékából áll, a termékenyítő mag (sperma) hiányzik s így az ejectio terméketlen, nem termékenyítőképes. Ez a műtéti beavatkozás a férfinél jelentéktelen. Helyi érzéstelenítéssel mintegy 15 percig tart. Az operációt követő napon a páciens már felkelhet.

A nő sterilizálása már súlyosabb beavatkozást jelent, mivel itt az operálandó nemi részek a hasüregben belül fekszenek s így az mindenekelőtt a hasüreg feltárását (Leibschnitt) teszi szükségessé. A hasüreg teljes megnyugvása itt 6—12 hétnyi időtartamot kíván. A műtét lényege itt abban áll, hogy egyrészt a petevezető elzárásával megakadályozzák a petének az anyaméhbe jutását, másrészt megakadályozzák, hogy a férfi termékenyítő magfonalai megközelítsék az érett petesejteket (Egyébként méhenkívüli terhesség lépne fel.) De a nő sterilizációjánál is teljes épségben marad így a csiramirigy és a tojástartó, tehát ezek zavartalanul folytatják tovább élettani működésüket: továbbképződnek a termőképes petesejtek

s azok az anyagok, melyek az anyaméhben a szabályos, cyclicus átalakulási folyamatokat s a szabályos havi vérzéseket létrehozzák, melyek a nő testi és lelki életében a nemi jelleget biztosítják.

A kasztrációnál.

úgy a férfi, mint a női szervezetből a csiramirigyeket teljesen kiirtják, eltávolítják s így nemcsak a külső közösülési képesség, hanem az egész belső szexuális kiválasztódás s vele együtt a teljes lelki és fizikális nemi ösztön és vágy is eltűnik. Ezért a nemi érés (pubertás) előtti kasztráció következményei úgy a testi, mint a lelki élet fejlődésére igen káros befolyással, elváltozásokkal járnak. Így a kasztráció alkalmazását a törvény csak a 21. életév betöltése után engedi meg, amikor már a kifejlődött szervezetnél e káros kihatások elenyészőek s emellett gyógyító hatása oly mértékű, hogy az eddigi aszociális lényből (szexuális gyilkos, kiskorún erőszaktevő, homoszexuális) munkás, hasznos, társas lényt csinál. Ezek egyébként *csak* büntetőjogilag úgy sem vonhatók felelősségre, hanem mint betegek elsősorban is gyógykezelésre szorulnak.

E műtétek ma már csaknem teljesen veszélytelenek. A végrehajtásnál nagy tapintatossággal, lelkiismeretességgel, titoktartással és felelősséggel járnak el a külön e műtétekre jogosított államilag megbízott orvosok. Veszélyek (mint pl. az embolia) elenyésző számban lépnek fel.

A törvény (Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses 1936 július 14.) a végrehajtásról a következőképp intézkedik: „Aki öröklődően

terhelt (erkrank), sebészeti beavatkozással terméketlenné tehető (sterilizálható), ha az orvostudomány tapasztalatai szerint nagy valószínűséggel várható, hogy utódai nehéz testi, vagy szellemi terheltséget örökölnének”. E törvény értelmében terhelt az, aki a következő betegségekben szenved: született gyengeelméjűség, schizophrénia (ön-tudathasadás), cirkuláris (mániákus-depresszió) el-meháborodottság, öröklődő nehézkór, öröklődő vi-tustánc (chorea), öröklődő vakság, süketség, súlyos és öröklődő testi deformáció és súlyos al-koholizmus.

A kasztráció csak a közveszélyes erkölcsbűn-
zőkre (Sexualverbrächer) illetékes.

E műtétek nem büntetéseként tekintetnek, *de szükség esetén a beteg tiltakozása ellenére is keresztülviendők.* Minden német orvos köteles je-lenteni idevágón észlelt gyanúját bármely kezelt pácienséről egy külön erre a célra szervezett tör-vényszéknek (Erbgesundheitsgericht), mely he-lyenként áll egy bíróból, egy szak- és egy állami orvosból. Ez alapos vizsgálat alá veszi a beteg-gyanús egyént, életpályáját, őseinek különösen halálkörülményeit s mindezek alapján kimondja a felmentvényt, a megállapíthatatlanságot vagy a kötelező műtéti beavatkozást. Az ítélet ellen a vádlott egy felsőbbfokú törvényszékhez (Erb-gesundheitsobergericht) fellebbezhet, mely végső fokon dönt.

Ezt egészíti ki az 1935 november 18-án kihir-detett házasságégeszségi törvény (Ehegesund-heitsgesetz), melynek főbb pontjai a következők: Terhelt személyek csak a sterilizációs műtét után köthetnek házasságot. Sterilizált személyek csak

egymással léphetnek házasságra s e házasságkötések szorgalmazandók. A házasságkötés minden oly esetben tiltva van, mely azt a népközösség számára nem kívánatossá, vagy veszélyessé teszi pl. nemi betegségek esetén. Ha kétely áll fenn, úgy a házasságkötés előtt az állami egészségügyi hivatal házasságra képesítő bizonylata mutatandó fel. Ez a gyakorlatban a házasság előtti kötelező orvosi vizsgálatot jelenti. Külön nyomtatott űrlapok állanak e célból az egészségügyi hivatalok és a jegyespárok rendelkezésére, melyeket a házasság megkötése előtt kell az anyakönyvi hivatalok előtt bemutatni. Az űrlapok homlokán Hitler következő mondása olvasható: „Akinek nincs meg az ereje hozzá, hogy saját egészségéért harcoljon, elvesztette a jogát az életre e harcokból álló világban!”

A törvény a hétköznapi életben.

A propaganda.

Volt alkalmam a birodalmi munkaszolgálat (Reichsarbeitsdienst) egy tisztjének a feleségével erről beszélgetni, aki először panaszkodott, hogy számára ez a házasságelőtti vizsgálat bizony kínos (peinlich: itt kellemetlen) volt, de aztán öntudatosan kijelentette, hogy szívesen hozta meg ezt az áldozatot népközössége érdekében. (Szociális mentalitás.) Az ifjúságot már belenevelik abba a köteleességérzetbe, amelyet rájuk a leendő házasságkötés és családalapítás feladata ró s a törvények öntudatosításával rászorítják, hogy serdülő éveiket eszerint igazítsák, ami a családalapítást magas piedesztálra emelte. Az egyénies szelle-

mi légkörben felnevelkedett mai nemzedék nagy része kétségkívül illetéktelen beavatkozást lát ebben a személyiség életébe. A Római Katolikus Egyház kultikus lehetőségein belül (gyónatószer) ugyancsak éles ellenpropagandát fejt ki e törvények ellen. Hallomásból vett tudósításom szerint legutóbb egy egész kolostort ürítettek ki arra a célra, hogy ott a sterilizációs műtétnek magukat alávetni nem akarók életfogytiglani önkéntes fogásra együvé menekülhessenek. Az állam állítólag hozzájárult ehhez, annak a kikötésével, hogy minden szabálytalanságért (szökés, szülés) a klastrom vezetőségét teszi felelőssé.

Az állam mindent elkövet a propagandaminisztérium segítségével, hogy a törvény szellemét a nép lelkében otthonossá tegye. Eszközei közül leghatásosabb talán itt a film. „A múlt bűnei” propagandafilm előadásán vagyunk. A filmszínház zsúfolva. A film vászonravetíti megfelelő hangos kommentárnak a segítségével egy elmeógyógyintézetnek a szörnyalakjait. Iszonyú testi-lelki roncok vonulnak fel előttünk. Az állatiasságot messze meghaladó abnormitások sírnak le viselőik „blöd” arcáról, deformált alakjairól. A közönség sziszeg, hápog, szemét elfödi, sír, csodálkozik s mindenekfelett *a lelke mélyéig meg van rendülve*. Az elmeógyógyintézetek e szörnyalakjairól a nagyközönség 99%-ának alig volt némi fogalma is. És most ott látja őket leplezetlen valóságukban maga előtt. Az ügyes propagandafilm melléjük hozza az egészséges, viruló ápolók és ápolónők képeit, kiknek sudár termete, szép arca, értelmes tekintete mosolyog felénk a képről. Egészségtől viruló játszó gyermekcsoportok, a Hitler-Ifjú-

ság „stramm” felvonulásai tarkítják a képet. Most három szép, kertes munkásház villan elénk a nap verőfényében, hol hat többgyermekes munkáscsalád talál otthont azon a pénzen, amit az államnak 5—6 ily beteg ápolására kell fordítania. Majd néhány zsidóápoltnak a képe, akikért szintén a német munkásoknak kell dolgozniok és így tovább. A közönség lassan, magábamélyedten hömpölyög kifelé. „Ha mindez így van, mégis csak igaza van Hitlernek!”*

A családvédelmi front.

A nemzetiszocializmus öntudatosan állítja egész népvédelmi harcának középpontjába a családvédelmet, mert világosan látja, hogy a nemzet jövője a születendő gyermekek számától és *minőségétől* függ. Dr. Frick belügyminiszter a következőkben foglalja össze a 933-as évek családpolitikai helyzetét és a jövő célkitűzéseit: „A jelen körülmények vizsgálatánál meg kell állapítanunk, hogy az eddig érvényesülő törvényhozás és végrehajtás a gyermektelen és kevésgyermekű családok előnyben részesítésére vezetett. Míg eddig a családapák bevételi adójának egy jelentékeny részét jöllehet elengedték, ugyanakkor gyermekeik száma szerint indirekt fogyasztási adóval voltak sokszorosan megterhelve, mely a naponkénti élelmiszer és fogyasztási cikkek szükségletén nyugodott. Ilymódon a gyermektelenek és egy-két gyermekes családok jobban voltak az

*) Meg kell jegyeznünk, hogy Németország nem a kezdeményező e téren. Norvégiában, Svédországban, egyes sweizi kantonokban és Amerika egyes államaiban hasonló intézkedéseket már előbb bevezettek.

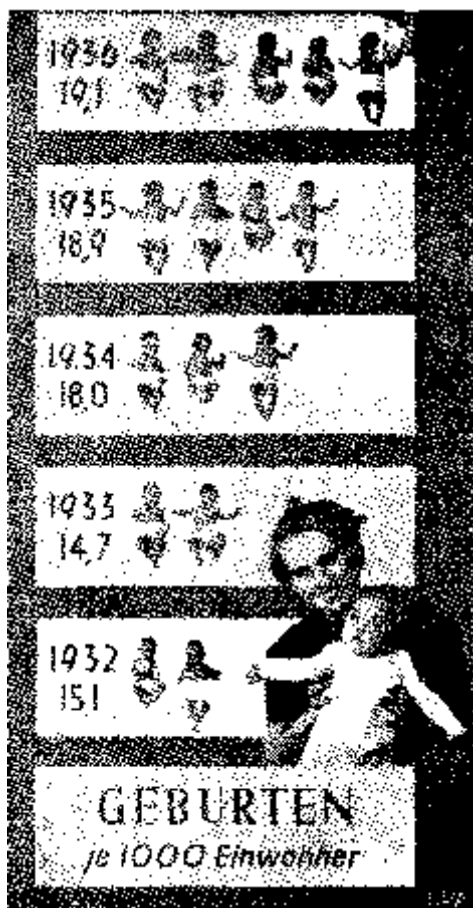
állam részéről ellátva, mint amelyek a nevelendő utódokkal a nemzet jövőjéről gondoskodtak. A jövedelem kiegyenlítésére van itt szükség a nap-számos családjától a hivatalnok családjáig. (így jött aztán létre a családi-teher-kiegyenlítési adó.) De be kell látnunk, hogy itt elsősorban lélektani-erkölcstani és pedagógiai problémáról van szó. A nő lelkét kell a gyermekhez visszavezetni és a férfit a családalapítás feladatára ránevelni”.

Figyelemreméltó, hogy míg Európa középső és déli országaiban különösen a francia családi élet dekadenciájának a mintájára a gyermektelen és az egykés házasságok terjedtek el, addig a német államokban az ú. n. kétgyermekes rendszer (Zweikindersystem) volt az elterjedt és hogy milyen mértékben, mutatja a mellékelt statisztika. Az 1930 és 1934 közti években kötött házasságoknak szinte általános szabályszerűséggel mindig kétszeres gyermekszületésszám felel meg. Szemléltetően közli a második táblázat, hogy ily rendszer mellett is biztosan halad a nemzet a 300 év múlva bekövetkező kihalás felé. A harmadik táblázat végül megdöbbentő képet nyújt a német születési kontingens óriási zuhanásáról az utóbbi évtizedekben: mintegy 60%-al volt kevesebb a születések száma Németországban 1933-ban, mint volt 1875-ben. Még ötven év így és a német nép eltűnik a föld színéről.

A családvédelmi front szellemi alapját tulajdonképpen a már ismertetett faj, ill. népvédelmi törvények adják meg. Ez visszaemelte a tiszta családi életet arra a magaslatra, amelyen szociális államközösségekben annak állnia kell, míg eddig a nemzet népi jövődjének önfeláldozó harcosa.

a többgyermekes családapá nevelésének és sajnálatraméltó vicclapfigurává süllyedt. A családvédelmi front feladata tehát tulajdonképpen csak abból állt, hogy a népvédelmi törvényeket a család ápolása körül összpontosítsa a néppel magával öntudatosítsa azt a feladatot és felelősséget, mely e téren előtte áll.

Kezdi az ifjúságnál. Működésük szellemére legjellemzőbbek azok a fajvédelmi kiállítások, melyeket a német közép- és középfokú iskolák az elmúlt télen rendeztek. A propagandaminisztérium rendelte el, az egyes tanárok irányították, de a kiállítás teljes anyagát az ifjúság maga készítette és hordta össze az egyes iskolákban s ezzel mély nyomokat hagyó élményszerűséggel foglalkozik a faj, nép, ill. családvédelmi problémákkal és feladatokkal, melyektől valóban valamennyiük jövője függ. Egy fiúgimnázium termeiben nézzük a kiállítást: 5—6 egymásbanyúló helyiség, mindegyik egy-egy népvédelmi feladatkörnek szentelve: 1. *Vér és haza* (Blut und Boden), a tanulók elkészítették családfájukat lombos fa-rajzok alakjában, melyek gyökere belenyúl itt-ott a 30 éves háborúba is. Tarka családi címerek, családtörténelmi albumok az ősök képeivel. Dolgozatfüzetek ilyen témákkal: „Mit tudok az én őseimről?” (Hogy emeli mindez a népközösséghez való tartozás öntudatát!) 2. *A faj belső ellenségei*: Eleven statisztikák a német nép pusztulásáról, összehasonlítva a külföldi államokéval. Adatok, hogyan fogy a faluból városba költöző lakosság szaporodási arányszáma. Hangulatos képek a családi életből: Anya gyermekével, amint boldogságtól sugárzó arccal tekint rá s a gyermek tárt karokkal repes felé. Meleg

A német születési kontingens emelkedése a hitleri kormányzat négy éve (1933—36) alatt az összlakosság ezrelékaránya szerint.

Gebt mir 4 Jahre Zeit. (Ausstellung.)

családi fészek várja este otthon a munkában kifáradt, hazatérő családfőt. Mindezek oly mély érzelmi benyomást keltenek az ifjú lelkében, mely minden racionális befolyást felülmúlva, végigkísérik egész életén s a családalapítás mint egy szép és szent feladat marad előtte. *A 3. teremben a nemzetiszocializmus külső ellenségeinek* (zsidóság és marxizmus) a megelevenítésével találkozunk. Felül Hitler mondása: „A zsidókkal nincs mit paktálni, hanem csak a kemény vagy-vagy!” A többi termék az új állam egyéb népvédelmi és szociális berendezését ismertetik s a versaillesi békediktátum veszteséglistánál mutat végül a legsürgősebb feladatra: vissza az elrablott területeket (gyarmatok), hogy legyen tere és kenyere a szaporodó új nemzedéknek!

De menjünk most át egy leányiskolába. Nálunk megfelel a felsőkereskedelminek. Igen előzékenyen fogadnak s röögön előteremtik a kiállítás vezetőtanárát, aki kalauzol. Érdekes: sokkal kisebb kiállítási anyag, mint a fiúknál, de sokkal finomabb, artisztikusabb kivitelben és elrendezésben, mint amott. A nagyterem homlokzatán a vezér szava: „Az én államomban az anya a legfontosabb állampolgár!” Alatta egy vers. Érdemes volt feljegyeznünk:

Nincs több oly hősi dal, olyan méltóság,
Mint a te szent varázsod óh anyaság!

A szellem nem szülhet olyan óriást,
Mint óh anyaöl, a te élet-csodád.

Eltörpül előtted a férfi erő,
Óh szent türelmed — Édesanya, Szülő!

Nem sugározhat úgy ember boldogsága,
Mint fiatal anya kicsiny magzatjára,

A te koronád előtt óh Édesanya
Hódolnak a hős s a költő szava!

A kiállító állványokon ügyes kis családiházmodellek mintaberendezéssel: praktikus bútorok, tarka német kézimunkák, kis virágos és zöldséges kert gyümölcsfákkal. Amott az iskola erdei házának modellje, ahová osztályonként vonul a leánysereg két hetes turnusokban, hogy a szabadban tanuljanak, üdüljenek és hízzanak saját kosztjukon. Felvételek a női munkatáborokból: egy leány a falusi parasztasszony gyermekét dajkálja, a másik krumplit hámoz a konyhában. A gazdacsalád minden felnőttje kint szorgoskodhat így a mezőn. Itt sima, egyszerű és mégis elborzasztó statisztikai táblák rémítik elénk egy vérbajos család terhelt-ségét hét nemzedéken keresztül. És mindez egy leányiskolában! „Borzasztó! erkölcstelen!” zúgják tán egyesek. „Ezek a leányok nem fognak már vérbajos férfihez feleségül menni”, mondja a vezető egyszerűen.

De menjünk egy anyaiskolába (Mütterschule), ahol a fiatal feleségek és anyák képzéséről gondoskodnak. Itt folytatódik a családnevelés propagandamunkája. A lipcsei anyaiskolát, mely a legnagyobb a birodalomban, az egykori szabadkőművespáholy helyiségeiben rendezték be. Nemcsak jegyesek és mamák, hanem nagymamák is látogatják, hogy unokáikkal helyesen bánni tudjanak. A legfőbb tantárgyak: csecsemőápolás, főzés és varrás. Mialatt a tanítványok babákon és élő gyer-

mekeken gyakorlatoznak, gyermekeik egy külön teremben kerülnek gondozás alá. Itt olvashatunk tájékoztató statisztikát ez iskolákról, lukiig Szászország területén 15 ilyen iskola működik. 1934 júliusától mintegy 3000 kurzust rendeztek 70.000 résztvevővel. (S. S.-tag menyasszonyára kötelező.) Leglátogatottabbak a csecsemőgondozó és varrókurzusok voltak. A tanfolyamok 50 hivatásos és 150 tiszteletbeli tanerővel dolgoznak.

A következő utunk egy anyaüdülőotthonba vezet, ahol a szegénysorsú fiatal anyákat gyűjtik össze, turnusonként felváltva, egy-két heti pihenésre, higiénikus életmódra és orvosi kezelésre.*

Egyébként az egész családvédelmi front munkáját állami törvények, rendeletek irányítják és szabályozzák s ennek végrehajtója a párt és a pártfegyelem. 1937 februárjában jelent meg a Harmadik Birodalom új büntetőtörvénykönyve, mely-

*) Közöljük itt egy anyának a köszönőlevelét, melyet 4 heti tartózkodása után egy ily anyaüdülőotthonból írt a pártvezetőségnek: „A nemzetiszocialista Szövetségek Borna-i helyi csoportja Vezetőségének. Alulírott bátorságot vesz magának rá, hogy köszönetet mondjon a szokatlanul szép tartózkodásért a Ditzersbach-vári Anyaüdülőotthonban. Annyi sok jót nyújtottak itt mindnyájunknak, hogy azt alig lehet megérteni. Egy igazi városszonyi élet. Négy hét minden munka, a hétköznapi gond és .szükség nélkül. Mint egy álom, úgy tűnik most fel az egész. Csaknem naponként új meg új meglepetés várt ránk: egyszer zsebpénzt kaptunk, máskor a hűsvéti nyúl-ajándék, vagy egy remek autóbúszkirándulás a Szász-Alpokon át. Egész nap vidám szeretetet sugárzó arckokat látott és hálás szívek dobogását érezte az ember. Bajtársias szellem uralkodott köztünk. Egy szeretetreméltó és életkedvelő (lebensbejahende) barna nővér gondoskodott testi s lelki javunkról, mint egy jó anya gyermekeiről. Nem! Nem volt ilyesmi azelőtt! Csak egy olyan ember, mint Hitler csinálhatta ezt. őt illeti a mi köszönetünk, bizalmunk, az ő szellemében neveljük gyermekeinket! Ez csak egy kis jele a hálának egy német anyától, aki a nemzetiszocializmus által nyert tapasztalatot a gyakorlati kereszténységről. Heil Hitler! Ditzersbach-vára, 1937. március 25. Hilde Sacher-asszony”.

nek épp a család- és házasságvédelmi szakaszai tán a legjellemzőbbek: A házasság nem egyéni dolog, hanem népszolgálat, közösségfeladat. Még a válások kimondásánál is az a szempont tartandó szem előtt, hogy bírna-e még valami értékkel a népközösségre a felbontandó házasság. Drákói szigorúsággal büntetik, aki a házasságot, vagy anyaságot nyilvánosan gyalázza, vagy megveti, vagy a gyermeklétszám csökkentése mellett izgat. A szellemi irányítás mellett nem hiányzik az állam anyagi segélyakciója sem. A családi-teher-kiegyenlítési-adó a családfenntartás lététől, vagy nem lététől függ s így ezt fizeti minden önálló kereső, ha nő, vagy kiskorú is. Családfenntartó lehet viszont pl. egy nőtlen férfi is, aki özvegy édesanyját és kiskorú testvéreit tartja el. Ez az adó fokozatosan csökken és növekszik a családi terhek növekedésével és fogyásával. A legtöbbet (rendes adójának 75%-át) fizeti az az önálló kereső, ki teljesen ment a családi terhektől, fokozatosan kevesebbet a nős, egy-két stb. gyerekes ember s így a hatgyerekes család már mindennemű adótól mentes maradhat. Ez alól csak az egészen kiskeresők (havi 100—120 Márkán alul) mentesek, akik egyéb adót sem fizetnek.

Emellett leghatásosabb szerepű tán a házasságkötési-kölcsönakció (Ehstandsdarlehen). Lényege, hogy az állam átlagosan 600! RM kölcsönrel látja el az ifjú házasokat. A kölcsönben a legegyszerűbb napszámostól kezdve a kezdőfizetésű államhivatalnokig mindenki részesülhet. (Munkanélküliség esetében a munkanélküli biztosítás nyújt rá fedezetet.) Minden gyermek után a kölcsön 25%-a jön levonásba s így 4 gyer-

mek után a kölcsön a népközösség ajándékává válik az egyénnel szemben, ki iránta lerótta kötelességét. (Ebből világos, hogy a normális gyermek létszámot egy család keretén belül a 4-ben vélik fellelni.) 1933 és 1937 közt 700.000 ily utalvány révén 420 millió RM került kifizetésre s az ily lía zasságokból már eddig 500.000 élő gyermek született, kétszeresen annyi, mint az ily kölcsönigénylés nélküli házasságkötésekből.

A pártnak egy külön frakciója: „Anya és cse-
csemővédelem” (Hilfswerk Mutter und Kind) ve-
zeti a gyakorlatban a családvédelmi harcot. Ennek
legutóbbi országos kongresszusán 1937 júniusá-
ban feje, Reihardt államtitkár munkájuk további
célkitűzéseiről így számolt be: 1. A hivatalnokok,
tisztviselők nagyobb kezdőfizetéssel alkalmazandók,
de csak családalapítás után véglegesíthetők.
2. A családi-teher-kiegyenlítési-adónál a felnőtt-
korú gyermekeket is be kell számítani. 3. Nagyb-
arányú kölcsönakció kifejlesztése a szabadpályá-
kon mozgó ifjúság existencia és családalapításá-
nak elősegítésére. Ez a pártfrakció rendezi és bo-
nyolítja le a többi részben már nálunk is ismert
családvédelmi akciókat: gyermekétkeztetések, a
gyermekek megajándékozása karácsonykor, Hitler
születésnapján, gyermeknyaraltatások, anyák nap
ja stb. Láttuk már azt, hogy a párt helyi szerve-
zeteinek az útján mily gondossággal ügyel a csa-
ládi élet tisztaságára. Törvény még nem szabá-
lyozza a kötelező családalapítást, bár a tendencia
az új törvényhozásban már erre mutat. A helyzet
jelenleg is az, hogy a párt vezetőembereit, a köz-
tisztviselőket máris megkérdezik hivatalos fel-
sőbbisége útján ha nőtlen, miért nem nősül s ha

nem tud kielégítő választ adni (pl. betegség), mindenesetre elzárta maga elől a nemzetiszocialista államban politikai (pártbeli) és társadalmi karrierjének további útját. A magánvállalatok, felbuzdulva az állam példáján, ugyancsak szép családvédelmi intézkedéseket tesznek. Nagy gyárak és vállalatok minden munkása és alkalmazottja, ezek családja, gyermekei számára közös karácsonyfaünnepélyt rendeznek, hol a gyermekeket gazdagon megajándékozzák. Ez mélyíti és erősíti a munkásrétegek között a testvéri szellemet s a munkásság ragaszkodását az üzem s a tulajdonosai iránt. Sokat írtak a lapok „Zwei Pfennige” címen arról, hogy a Lunawerke: egy nagy pótkávéüzem önként határozta el a háromnál többgyermekes alkalmazottainak a rendesnél 2 fillérrel nagyobb órabér fizetését.

A propagandaminisztérium itt is megteszi a magáét. A lapok a magas államfunkcionáriusok képeit hozzák családjaik körében. Maga a propagandaminiszter s az S. A. vezérkari főnök szép háromgyermekes családjával jár elő jó példával. Propagandafelvonulásaik példaadók s a mozi, színház, sajtó, irodalom mind céltudatosan vezetve és irányítva harcolnak a családvédelmi fronton.

Az eredményről beszéljenek az adatok. Joggal hirdette Hitler a négyéves beszámoló kiállításán: „Németország ismét gyermekország lett!” 1933—37 közt 360.708 gyermekkel született több, mint 1929—32 közt. A gyermekhalandóság az 1932. év 7.9%-áról 1936-ban 6.8%-ra esett, ami Németországban évenként 52.000 gyermekélet megmentését jelenti. A mellékelt szemléltető statisztika

tikai táblázat mutatja, hogy emelkedett állandóan és szökött fel az élveszületési kontingens az 1932. év 15.1%-járól 1936-ban 19.1%-ra. és *ami a fő, a faj (nép) védelmi törvények következtében ezek már egészséges sarjadékok, akik a nép jövőnö erős alapját képezik.* Németország lakossága a legutóbbi népszámlálás szerint 67,685.000 lélekszámra emelkedett.

VI. HARC A KÜLFÖLDI NÉMETEKÉRT.

Az egyoldalú és spekulatív német faj elméletből önként alakul ki a külföldi németiség fogalmának, értékelésének és igénylésének olyan formája és propagandamódszere, mely Németországot csaknem minden érdekelt külföldi állammal szembeállítja. *Nekünk is itt kell elsősorban világosan látnunk és határozottan tennünk, mert nemsókára késő lenne már.*

Ki tehát a német fajelmélet szerint a külföldi német (Auslanddeutsch)? Mindenki, aki a faji származásánál fogva a német népi egység vérszerinti tartozéka és a Birodalom határain kívül él. Ez német nyelvét, nevét, ruházódását s egyéb külsőségeit a generációk leszármazása során megváltoztathatta, de magát a generatív leszármazó faji adottságát nem, mely testi és lelki tulajdonságaiban állandóan jelentkezik és figyelmezteti hordozóját eredeti népi hovatarozandóságára. Így például, a német fajelmélet szerint, hiába áltatna magát magyarnak az, akinek magas, szikár terme-

téből, ívelt-magas és hosszúkás arc s homlokalakulatából, halványpiros bőrszínéből, szőke hajából, kék szeméből, vérösszetételéből kilátszik a germán fajisága, s mikor erre emlékezteti őt késői pubertása, a naptól hámló bőre, magas kultúrhajlamai és képességei s szociális lelki adottsága. És mikor hozzá a mongoloid magyar faj típus mindennek jóformán szöges ellentétét kell, hogy jelentse: alacsony, zömök, lóratermett testalkat, széles, lapos arc és homlokalakulat, sárgás, napálló bőrszín, sötétbarna haj és ugyanily színű ferdevágású szem, fortélyos gondolkodás, inkább nomád, mint kultúrhajlamokkal.

Ennek megfelelően a külföldi német más állam területén lehet bár idegen állampolgár, de idegen nemzetiségbeli nem, értékes kultúrépítőmunkáját állíthatja más államegységnek a szolgálatába, de a német népi egység tagja marad s annak nemzeti érdekeit tartozik képviselni. Ahol pedig (bár a Birodalom határain kívül) ez a németiség nagyobb területen egyesült (telepítések, városalapítások) s erre a területre félreismerhetetlenül rányomta faji jellegének képét (agrikultúra, ipari és kereskedelmi munkaformák, építkezésmodor, kultúrkép), *e népi egység a maga egészében területével együtt a Német-Birodalom tartozéka.* (Volk und Raum-igény.)

A Harmadik Birodalom faj védelmi igénye szerint köteles tehát a külföldi német eredeti faji, népi jellegét (nyelvét, nevét, sajátos kultúráját), hazájával való kapcsolatát megőrizni, ápolni s fájának tiszta fenntartásáról gondoskodni. A Német Állam feladata marad viszont erről a feladatról a külföldi németiséget felvilágosítani, őket

egyesületszerűen összetömörítve minden lehető eszközzel e német faji öntudat felébresztésével és ápolásával a birodalomhoz hozzákapcsolni.

A külnémet munkafront.

A politikai irányítás és vonalvezetés jellemzőére közöljük az alábbi 1937 február 3-án megjelent sajtóközleményt szószerinti fordításban:

„A külföldi birodalmi németek egységes gondozására a külföldi hivatalban a külföldi szervezésnek egy külön fejét nevezünk ki, akire rábízunk az összes külföldi birodalmi németek ügyének és az egész külföldi hivatal ügykörének a vezetését. E vezérül Ernst Wilhelm Bohle-t nevezük ki, ki közvetlenül a külügyminiszternek van alárendelve s a külügyi kabinet ülésein, amennyiben érdekkörében képviselve van, részt vesz. Kikötések, melyek eddig csak a külföldön élő nemzetiszocialista párttagokra voltak érvényesek, ezután minden külföldi birodalmi német állampolgár számára kötelezővé lesznek, melyek közül a legfontosabbak: a német érdekeknek minden helyen és alkalommal való őszinte képviselése, a külföldi német közösségbe való beletagozódás, a vendégország törvényeinek követése és a *be nem avatkozás a vendégállam politikai viszonyai közé*”. Mindez tehát csak a külföldön élő német állampolgárokra vonatkozik.

De ez a hivatal irányítja az egyetemek, tudományos és egyéb intézetek és intézmények működését a külföldi német ú. n. kisebbségi propaganda szolgálatába is. Egy évvel előbb (1936) avatták fel nagy ünnepélyességek között a lipcsei egyetem

mellett a Délkelet-európai Intézetet (Südosteuropäisches Institut), melynek feladata, hogy feltárja a német politikát és a közvéleményt tájékoztassa a délkelet-európai államok faji, területi, társadalmi, kulturális, gazdasági és természettudományi helyzetéről. Kutatóügynökei kultúrelőadók, egyetemi lektorok, tudományos kirándulók képében beutazzák a délkeleti országokat, pontos terepfelvételeket készítenek, kikutatják pl. a bécsi állami levéltárban a történelem folyamán hazánkba bevándorolt (telepített) családnéveket, ennek listáját kinyomtatják s felhasználják egyéb propagandairataikkal együtt. Az intézet heti előadásorozatában éppen egy magyar egyetemről nemzeti-ségi izgatásért eltanácsolt lektor (akit a csehek ugyanezért 6 hónapra börtönöztek be) egy alkalommal „A paraszt és a falu Magyarországon” tartott egy oly tájékozott előadást, amelyet (itthon egyebekkel foglalkozunk) itthon sem volt alkalomunk hallani. Egy másik a felsőmagyarországi bányavárosokat ismertette. A mi debreceni egyetemünk nyári kurzusainak a mintájára ők is „Ferienkurse”-ket rendeznek s a legutóbbi jellemző címe volt: „Deutschland und der Südostraum”. Tudományos kutatásaik eredményeit hatalmas „Külföldi Német Kiállításokon” dolgozzák fel a nagyközönség számára, hol minden német polgár önérzettel olvashatja, hogy pl. Kamcsatkában mennyi német él, mi a foglalkozásuk, helyzetük stb. Erdélyről pl. a következőkép vélekednek: Területe 102.000 km. Lakossága 5,5 Mill., ebből román 3.2 Mill. 58%; Magyarok 1.35 Mill. 24 ½ %; Németek 0.54 Mill. 10%; zsidók 0.18 Mill. 3.2%, a többi különböző. Ezen már kétségtelenül a ro-

mán népstatisztikai kiadványok hatása érezhető. Az ifjúságba már az iskolában s a Hitler-Jugend szervezetben igyekeznek belevésni azt a tudatot, hogy nekik az egész külföldön faj testvéreik vannak, akikről gondoskodniok kell. Az említett Bohle, a külföldi német front vezére mondotta egy beszédében a Hitler-Ifjúság vezérei előtt, hogy feladatuk személyes tapasztalatok alapján a külföldi németiség politikai, szociális és gazdasági problémáit tanulmányozni, tanulják az ehhez szükséges idegen nyelveket s e feladat véghezvitelére a kormány részéről anyagi segítséget ígér. A sajtó, propagandaelőadások, színház, film stb. mint a propagandaminisztérium jól bevált fegyverei itt is hatékonyan működnek. Legutóbb a német sajtóban egy felszólítás jelent meg, hogy gyűjtsön a közönség össze használt német könyveket, folyóiratokat stb., melyeket összegyűjtve a külföldi németekhez juttatnak azokkal a propagandairatokkal együtt, melyeket ugyancsak ingyen terjesztgetnek egyszerű postai küldemények útján közöttük. Külön kiadványok, színházi, irodalmi estélyek foglalkoznak a külföldinémet irodalommal, művészettel (Dic siebenbürgersachische Dichtung, Uraufführungskonzerte mit Werken auslanddeutschen Komponisten). Köztük pl. a mi Hubaynk (Huber) is. Itt van óriási szerepe a határmenti színházaknak (Grenzlandtheater) is, melyek a határöv vegyesnyelvű lakosságát kívánják kivonni a szomszédállamok kultúrbefolyása alól. Göbbels propagandabeszéde a rádión karácsonyesténként a külföldi németekhez, melynél a tömeg léi ékre hatóbb propagandaeszközt alig lehetne kitalálni, fogalommal vált már az Európán kívül élő németek

szemében is. Tágas, szép otthonok várják a „haza”-térőket és így tovább.

A Kárpáti-Medence szemükben egy „népkonglomerátum” gyűjtőhelye, mely kultúráját és gazdasági vívmányait a közjük letelepedett német faj alkotóképességének köszönheti. Számukra Budapest: Ofen-Pest, Sopron: Ödenburg, Pécs: Fünfkirchen, Székesfehérvár: Stuhlweissenburg, Vác: Waitzen, Nagyvárad: Grosswardein, Kolozsvár: Klausenburg, Kassa: Kaschau; a cipszer, az erdélyi szász és a sváb lakosságú helynevekről nem is szólva. A Duna: Donau, a Tisza: Theiss, a Báron: Platten-See, a Dráva: Drau, a Bakony: Batkony-Wald s a Fehér Kárpátok: Weisse-Karpaten. Liszt Ferenc: Franz Liszt, Hubay Jenő: Eugen Huber, a Krámer: Cramer, Slosszer: Schlosser és Gracz; Cratz. Kzek pedig a fajelmélettel, „Volk und kaum” igényével a háttérükben sokkal többet jelentenek, mint „a magyar nevek könnyebb német kifejezhetőségét, „mint pl. mikor mi Wien helyett Bécsset, Leipzig helyett Lipszét mondunk.*)

És most nézzük egy képből ennek a külföldi-német propagandamunkának az eredményét. Kül-

*) Egy német jogász szemembe mondotta, hogy az ausztriai „Anschluss” után, a Kárpáti Medence népkonglomerátumával csak „Provinz-Deutschland” lehet, ahol a német faj átveheti vezetőuralmát, amint ez múltjánál fogva jogosan megilleti, ami kétségtől a külföldi-német fajpropaganda szélsőséges irányát jelöli. A hivatalos német külpolitika most, a tényleges Anschluss után, mintha inkább megértési tanúsítana magyarságunk történeti sorsközössége alapján álló (tehát nem faji alapú) államalkotó jogához a Kárpáti Medencében. Viszont minket is világosan utal külpolitikai érdekünk (revízió) a német barátság fokozott ápolására, ami másrészt annál sürgetőbbben utal bennünket belpolitikailag a történeti sorsközösségünk alapján kiépítendő, öntudatosító nemzetközösségünk munkálására s a felénk forduló német közeledés ily alapú és irányú informálására s propagálására. (Bővebben l. Hazánk és a német fajpropaganda.)

földinémet (auslanddeutsch) egyetemisták közt vagyunk. Egy híres nagy német egyetemre gyűltek itt egybe Lengyel, Cseh, Oroszországból, Romániából, Jugoszláviából, Törökországból és még, ki tudja, honnan. Faji jellemvonásai és külseje szerint ahány, annyiféle, *csak a nevük nőmet. Ezen az alapon gyűjtötták fel bennük az „auslanddeutsch” faji öntudatot* s már német nemzetiszocialista párttagok, a párt ajándékegyenruhájában. Szónokuk, egy romániai, szinte habzó szájjal ordítja: „Sajnos, román állampolgár, de német fajtestvér vagyok s gyűlölöm a románokat, akik bennünket elnyomnak és nyomorgatnak. Német faj testvéreim, lakhattok a világ végén is, németek vagytok, azok maradtok s ne tagadjátok ezt meg soha!” A többi cseh, lengyel, román, jugoszláv, mind-mind ordít és helyesel. S köztük van két magyar, az egyiket — mondjuk — Bauernek, a másikat Welner-nek hívják. Csak bámulnak meredten maguk elé. Otthon minderről nekünk semmit sem szóltak. Sejthettünk-e mi valamit is róla, hogy magyarságunkat itt ily támadás és veszély fenyegeti? *Indított-e bennünket otthon valami is arra, hogy mily halálosan komoly feladat az számunkra, hogy magyarságunk mellett jó magyar név felvételével tegyünk bizonyosságot?* Magyarazzák jobbra-balra, nekünk csak a nevünk német, de magyar érzelműek vagyunk. A fajelmélet bajnokai megbotránkoznak, majd gúnyolják őket. Az egyik rögtön lemond ösztöndíjáról, pakol, haza utazik. A másik bírja még egy darabig, aztán az is hazatér. Istenem! Magyar Földem, Magyar Hazám, milyen csodálatos is vagy te! Egyedül a két magyar a

sok-sok közül! A Te megfoghatatlan erőd csinált a Szibinyáni Jank-ok fajtájából Hunyadi Jánosokat és Mátyásokat, a Petrovicsokból Petőfi Sándorokat és csinál ma is a Bauerekből Barná-kat népünk egyszerű munkás, de hűséges magyar fiát, aki odahagy minden egységesítő magasröptű kultúrát és szociális jólétet, mert szíve ellenállhatatlanul húzza vissza szegény, megcsonkított, széthúzó hazájába. És talán ma már ez mindennél fontosabb. Hogy a Bauerekből Barnák lesznek, igazán, még ha oly nehéz is ezt s oly körülményes is otthon kijárni. Mert ezen bukik meg nálunk az egész fajelmélet pompásan kiagyalt propagandahadjáratával egyetemben.

VII.

HAZÁNK ÉS A NÉMET FAJPROPAGANDA.

A neonacionalizmus.

Láttuk, hogy az egész német fajelmélet pusztán eszköz volt Hitlerek kezében, míg ennek segítségével a zsidóságot maguk közül ki nem zárták. Mikor e nemzeti egységet sikerült kiépíteniök s a fajelmélet mythikus háttére e nemzeti egység bomlasztótényezőjeként kezdett érvényesülni, hirtelen takarodót fűjtak és a fajelmélet háttérbeszoritásával a *történelmi sorsközösséget* állították ők is a megújult nemzeti egység politikai világnézeti háttérébe s így „faj”-védelmi törvényeik és intézményeik is nem a sötétfogalmú faj, hanem ennek a különböző és kevert faj típusú, de már eleven kö-

zösségbe zárt népi egység, egységes fennállását és fejlődését igyekeztek biztosítani. S végül is az egész fajelmélet így jóformán teljesen exportcikkévé vált, amennyiben külföldön még használható a külföldi németek alarmírozására és a Birodalom érdekkörébe való bekapcsolására s a nagynémet imperialista célok (Deutschland über alles!) lehető megalapozására.

Ami azonban a németeknél, mint láttuk, feltétlenül bevált a népi egység kialakítására s e népi egység jelenének és jövőjének a biztosítására, nálunk kezdettől fogva szörnyű nemzetbomlasztó te nyezőként érvényesülne. Azok a nehézségek, melyek a reális német faj kutatásnál is feltűntek, nálunk sokszorosan tennék lehetetlenné, hogy ennek alapján keressük nemzeti egységünk világnézeti hátterét. Mint a kutatások mutatják, honfoglaló őseink bár mongol, de különféle mongoloid faj-típus (finn-ugor, altáji, bolgár-török) keveredésének népi eredője, az új hazában pedig erőteljesen megindult emellett az europid fajtípusokkal való keveredés. Mai nemzedékünkben már senki sincs, aki származását biztosan visszavezethetné tiszta mongol eredetre.*

Tiszta mongol eredetű magyart származása és faji jellemvonásaira nézve épp úgy nem tudnánk még 6—8%-ot sem kimutatni, mint ahogy a németek ugyancsak nem tudtak ennyi tiszta északi fajút sem maguk között találni. Ellenben a legtöbb jó magyar érzelmű ember a faji eredet vizsgálata köz-

*) És kétségtelenül faji szempontból tekintve, épp ez a keveredés adott nemzetünknek olyan csodálatos vitalitást és harci készséget, mely népünket Nyugat védőbástyájává tehetette.

ben meg kellene, hogy állapítsa, miszerint ereiben a legkülönbözőbb fajok vérsajtjei úszkálhatnak s így tán tíz felé is kellene magát vágnia, ha ennek alapján akarná nemzeti hovátartozandóságát eldönteni. Viszont a német fajelmélet átvételével a már nagyrészt beolvadt nemzetiségi kisebbségeinket egyenesen kiszolgáltatónk a német imperialista terjeszkedőpolitikának s egyenesen kizsátozónak magunk közül.

Hogy itt tennünk kell, mégpedig határozot-
tan, sürgősen és sokat, azt az ismertetett külső és
belső veszélyek maguk írják halaszthatatlanul
elénk.

S az első feladat itt, hogy a magyar nemzeti-
ség (nacionalitás) fogalmát tisztázzuk történelmi
hagyományaink alapján a fajelmélet ködös elgon-
dolásai és elképzeléseivel *szemben*. A német fajel-
mélet azon alapdogmájával szemben, hogy a faji
eredet és származás határozná meg mindenekfe-
lett az egyén nemzeti jellegét és népi hovátarto-
zandóságát, a mi nemzeti történelmünk nyújtja
kézenfekvő gyakorlati példáival a legnagyobb cá-
folatot. Ez igazolja számtalan példájával, hogy *az
embernél a racionalitást, a nemzeti habitust nem
az animális faji származás, hanem a népi történel-
mi és sorsközösségbe való beletartozás által ön-
kéntelen kifejlődött szellemi jellegű nemzeti érzü-
let határozza meg, mely az egyénnek nem fiziká-
lis-testi, hanem lelki tulajdonságaira véste rá le-
törülhetetlenül jellegzetes veretét**)

*) És ez az a tényfelismerés, amelyre a németek is fajel-
méletük ködösségéből mindegyre világosabban kénytelenek el-
jutni s ennek gyakorlati következményeit is levonni, hacsak
nem akarják népi egységüket megbontani, sőt az egyes nép-
rétegeiket egymással szembeállítani.

Hány „fajidegen” lett a mi történelmünk tanúsága szerint forróvérű és izzólelkű bajnoka, sőt mártírja magyarságának?! Említsük csak fel Nagy Lajost, Hunyadi Jánost és Mátyást, a Zrínyieket, Petőfit, Széchenyit (a „legnagyobb magyart!”) Van-e rajtuk kívül hadvezér, államférfiú, vagy költő, akinek lángoló hazaszeretete, martini mos magyarsága és hazafiúi hűsége életpályájából és műveiből jobban, igazabban és meggyőzőbben intene felénk példájával. Ki merné azt állítani, hogy ezek ne lettek volna testestől lelkestől magyarok, a magyar nemzetiség eleven részesei, képviselői és zászlóvivői! Pedig a német fajteória szerint az egyiknek franciának, a másiknak romának, horvátnak, tótnak, tán németnek kellett volna maradnia nemzetiségi szempontból. És vájjon kényszerítette-e őket valaki erre a sorsdöntő szellemi állásfoglalásra, mint azt a fajelmélet bajnokai elképzelik? A magyarság mellett valló hitvallás felé a lélek önként fordul és erről vallomásában és viselkedésében egyaránt bizonytságot tesz. Ezt nem lehet kikényszeríteni erőszakos eszközökkel, ennek gyökere a magyar múlt sorsközösségébe ágazik le. Ebből születhetik csak meg az a szent elhatározás, hogy behajtom a fejem a magyar sors igájába, felveszem a magyar keresztet (mely nem elveket ígér), öntudatosan felveszem a magyar sorsközösséget s emellett nevemmel, nyelvemmel, egész viselkedésemmel s ha kell, halálommal is bizonytságot teszek. És ez a szent elhatározás a magyar sorsközösségbe való bekapcsolódás öröklődött és öröklődik nálunk évszázadok hosszú során

is apáról fiúra*) s a magyar nemzeti jelleg vere-tét rávéste a generációk lelkületére. Ezt a szellemi jellegét (nem pedig fajbiológiai adottságát) mint szent kincsét őrzi és megtartja bármilyen körülmények, befolyás vagy nemzeti propagandatűzbe kerül is, amire ugyancsak jó példa megszállott területi és az amerikai magyarságunk.

Amikor a végrehajtásra vonatkozóan be kell látnunk egyrészt, hogy itt erőszak nem alkalmazható, másrészt a nevelésnek, sajtónak és minden egyéb propagandalehetőségnek minden módozatát meg kell ragadnunk és ki kell használnunk, hogy a nemzeti öntudatraébredést, újjászületést és egybeforrást s ennek bizonyágtevését népünkben keresztülvigyük. Hogy a nevelő és egységes pártfegyelem mire képes, arra legjobban Németország legújabbkori története tanít. Így jöhet csak létre az az egészséges közszellem, amely parancsolóan sugározza ki az ország közügyeinek szellemi irányítását. A nemzetellenes közéleti működés minden lehetőségét kizárja és minden fajtajú lakója felé kitarja a nemzeti közösség kapuját, keményen hangsúlyozva, hogy Magyarország a magyaroké.

A német fajelmélet hívei még ma is arról álmodoznak, hogy az ő elgondolásaik alapján adódik egyedül lehetőség az európai, sőt a Világ államainak belső békéjére, határrendezésére és a népek közötti békés megegyezésre. *Ezzel szemben nekünk le kell szögeznünk, hogy a valóságban ép-*

*) Ha kellő felvilágosítás és) propaganda hiányában némelyek és némely nemzetiségi csoportunk a név s a nyelv-változtatás fontos, bár külső, gyakorlati következményét nem is vonták le.

pen fordítva áll a helyzet. Európa s az egész világ államalakulatainak a népe fajbiológiai szempontból ma már annyira vegyes és kevert, hogy ezekben az egyébként is ködös és reális kutatóeredményeiben teljességgel bizonytalan német fajelmélet gyakorlati alkalmazása a népi és államegység megalkotására, oda vezetne, hogy már meglevő népi, nemzeti és államegységeket bomlasztana szét azáltal, hogy a nemzetegységek faji alkatrészeit egymással a legélesebben szembeállítaná. Amint-hogy a veszély erre Németországban is fellépett Ezzel szemben a reális neonacionalizmus alapján az igazi kibontakozás útja a mai zűrzavaros népi, nemzeti, faji és állami chaosból éppenséggel csak úgy történhetik, ha a történelmi századok során nyelvi és faji különbözősége ellenére egy nemzeti sorsközösségben összeforrott népegységek számára biztosítható lesz területi egységük is s nem marad nép és nemzet, haza, egységes történelmi földterület nélkül, melyben a fajok s a faji ellentétek feloldódhatnak és egybeolvadhatnak.

Ez szabja meg a helyes irányvonalait az új magyar irredentának is. Eddigélé irredentánk sajtó és propagandamegnyilatkozásaiban, de alapzatában is nem ennek a történelmi szellemi neonacionalista politikus világnézetnek, hanem épp a sötét és bizonytalan s a magyar történelmi múlttal és szellemmel szöges ellentétben álló német fa jel méletnek a képviselője volt, *ha öntudatlanul is.* Az egész bel- és külföldi propagandahadjárat bár a történelmi múlt kihangsúlyozásával, mégis lényegileg azon az alapon indult el, hogy mennyi és hány % magyar (fajú: nyelvű) testvérünket szakítottak el tőlünk, bár világos, hogy ez alapon el-

rablott területeinknek aránylag kis hányadát kaphatnánk vissza. Ez azonban teljesen hibás. Nem számol egyszerűen azzal a történelmi ténnyel, hogy *a magyar történelmi sorsközösségbe évszázadokon, csaknem egy évezreden már az idegen fajú (nyelvű) néprétegeink is beleolvadtak s annak szellemileg leszakíthatatlan részeseivé váltak.* Mi igenis kívánjuk vissza a külföldi cseh, román és egyéb fajpropaganda mákonyától elkábított, de a magyar területi és sorsközösségbe évszázadokon át beletagolódott u. n. kisebbségeinket is! Figyeljük csak meg, hogy a pánszláv fajpropaganda kábulatából felébredő felvidéki tótjaink, kik a felvidéki magyarjainkkal, minden nyomorúságuk mellett is testvéries nemzeti közösségbe olvadtak egybe, mily gyűlölettel tekintenek ma már a csehekre, kik éppen e történelmi sorsközösség nélkül akarják őket cseh nagyhatalmi érdekpolitikájuk igájába kényszeríteni. Teljesen hasonlóan állnak magyarhú horvátjaink a szerbekkel szemben. Említsem-e, hogy a jugoszláviai magyar párt elnöke a legutóbbi időig egy német nevű ú. n. „Ausland-deutsch” volt? Az irredentamozgalmak kezdetén láttam egy budapesti kirakatban egy egyszerű kis agyagszobrocskát. Egy öreg, hajlotthátú, ráncosarcú bocskoros tótot ábrázolt, kinek arcába mély barázdákat szántott az élet. Zsíros kerékalapját kezében tartja és fejét lehajtva mormolja a szobor talapzatán álló imádságfeliratot: „Hiszek Magyarország feltámadásában!” Ez a kis szobor mutatta és mutatja ma is a magyar irredentafront egyedüli helyes, életképes és úgy a múlt, mint a jelen történelmi realitásainak megfelelő küzdő eszményét.

A nemzeti egység kialakulásának nemcsak a sikere, hanem egyszerűen a lehetősége függ attól, hogy a zsidókérdést meg tudjuk e helyesen, a mi viszonyainknak és történelmi múltunknak megfelelően oldani. Ez a kérdés pedig itt most már abban egyszerűsödik le, hogy van és legyen-e helye a zsidóságnak a neonacionalista egységfrontban összeforró magyarságban. És itt elsősorban annak a megállapításából kell kiindulnunk, hogy a német fajelméleti és fajvédelmi kiagyalt (spekulatív) ideológia alapján álló *hazai antiszemitizmus teljesen téves és elhibázott.* Tudományos szempontból téves, mert maga a reális német fajkutató volt kénytelen arra a megállapításra jutni, hogy zsidó faj, mint ilyen generatívum nem létezik, amennyiben a zsidóság már származását tekintve fajilag kevert (fehérbőrű europid mediterrán + feketebőrű néger) s emellett további keveredése révén ma még két faj típusban (nyugati, spanyol és keleti, galíciai, lengyel) is szétágazva jelentkezik. Gyakorlatilag emellett azért elhibázott, mert ha a zsidóságot mint faji egységet akarnánk a magyar nemzeti egységből kizárni, *igazolni és vele világosan szembeállítani kellene a magyar faji egységet,* ami részint egyszerűen lehetetlen, részint pedig felesleges és veszedelmes, mert ugyanekkor egyéb már nemzeti sorsközösségünkben összeolvadt népelemeinket kellene egymással szembe állítani, népegyedeinket a faji származás ma már nálunk is megoldhatatlan problémája elé állítani s így lényegileg nemzetbomlasztó nemzetpolitikai úton elindulni, ami világos, hogy mar alapjában hamis és célt tévesztett. Való az, hogy *a zsidóságot területi elszórtága népi sorsközös-*

ségbe forrasztotta egybe és elzárta a beolvadás-tól mózesi szelleme, mely mint „választott” népet mindenütt élesen szembeállította a nemzsidóval. A zsidóság történelmi sorsa igazolja a fajelméleti spekulációk legelemibb cáfolataként, hogy a szellemi és történelmi összetartóerő mily hatalmasan tud érvényesülni a népi egység összekovácsolásában a legellentétebb faji származás, területi és időbeli távlatok ellenére. S kétségtelen, hogy a zsidóság ennek tudatában örökös vallási hagyományain.

Nekünk végeredményben nem felekezeti, faji, nem is gazdasági, vagy kulturális, hanem *jellegzetesen neonacionalista-nemzeti alapon kell* a zsidó kérdéssel szembenéznünk, befogadható és befogadandó-e a zsidóság a magyar nemzeti egységbe és tudna-c annak integráns alkotórészévé lenni. S itt vizsgálni kéne, kik azok közülük, akik nemzeti sorsközösségünkbe való szellemi, történelmi és házassági beletagolódása révén erre garanciát nyújtanak és módot nyerhetnek. Meg kell itt említenünk, hogy már a negyvennyolcas nemzeti küzdelmeinknél is voltak zsidóink, kik zsidó századokba is különítve, lelkesedéssel harcoltak a magyar szabadságért, amiért Haynau aztán külön kemény sarccal és büntetéssel róttta meg a magyarországi zsidóságot. (L. a Szabadságharc Diplomáciai Okirattárát.) Ne feledjük, hogy a német fajpártiak is beveszik pl. a frontharcos, hadirokkant zsidókat. Ezek szerintük beleillenek, mert már beletartoznak a nemzeti sorsközösségbe. *Visszont a magyarságnak is állást kell foglalnia az internacionális zsidósággal szemben.*

III. RÉSZ.

**A HARMADIK BIRODALOM
TÁRSADALMI KÉPE.****I.****A SZOCIÁLIS TÁRSADALOMPOLITIKA.**

„Szociális politikát a szociálpolitika helyébe!”

(Szociális irányelv.)

A szociálpolitikai irányítás.

A hitleri új államépítő reformprogram második alappillére a *szociális*, mely az előbbivel, a *nemzetivel*, szorosan egybeforr, egyik a másik nélkül megépíthetetlen lett volna és bármelyik pillérnek a megingása menthetetlenül magával rántaná az egész államépítmény szerkezetét. Kétségtelen, hogy Hitler programjának ezzel a szociális alap jellegével tudta a német népet megnyerni és egybefogni a nemzeti egységben. Nagy Frigyes rendi-nemesi porosz államát, a tróntól lefelé lépcsőződő születési osztálykülönbségek társadalmi szerkezetén felépült Szász királyságot a Bajor népállammal (Volksstaat), a Rajnai ipar és kereskedővidékek lakosságát Mecklenburg és Kelet-Poroszország parasztjaival a Bismarck által keresztülvitt államközösségen túlmenően egy nemzeti államba valóban egybeforrasztani csak a rendi-születési osztálykülönbségeken nyugvó válaszfalak teljes lerombolásával lehetett. Itt Hitler csodát művelt. Az ő szociális elindulása egészen más és lényegesen több, mint a modern rendi és a liberális államokban, hol mindegyre jobban érzik a szociális reformok égető szükségét és hoznak is

szociális intézkedéseket, alapítanak intézményeket, de mindezek a kormányzatnak csak részlet-tevékenységét képezik. Csak a szellemileg és gazdaságilag elesettek mesterséges feltámogatását látják feladatul (passzív szociálpolitika), amelynek igazi és megfelelő helye az egyházi karitáció területe. *A Harmadik Birodalomban ez a szociális irányítás, mint világnézeti háttér az egész kormányzati tevékenység mögé kerül* az arányos vaj fogyasztást szabályzó utalványrendelet kiadásától a házassági törvényhozásig. Ennek célja az egységes nemzeti munkásfront kiépítése, szellemi, mint gazdasági (profylaktikus) védelme. (Aktív szociálpolitika). Ezért mondják, hogy ők a rendi és liberális államok szociálpolitikájával szemben *szociális politikát* üznek s hogy ezért gyökértelenek és sikertelenek, mikor a külföldi államok e világnézeti háttér nélkül a német szociális intézkedéseket és intézményeket külsőségeikben lemásolják.*

Érdekes az alábbiakban megfigyelnünk, hogy a. német nemzeti szocializmus, hogyan állítja szembe szociális világképét a többi liberális és rendi államok társadalompolitikai helyzetével

A rendi és a szabadelvű államok azokra a társadalmi különbségekre épülnek, melyeknek az alapja: születés, rangfokozat, vagyon s ezek *nem* függenek az egyén közérdekű munkateljesítményétől, vagy legalábbis *nem kell* függniök tőle. Ezek a társadalmi osztálykülönbségek kasztokra osztot-

* A franciák behozták a „Kraft durch Freude”-t, de életképtelennek bizonyult és felbomlott. A bulgárok a munkaszolgálatot, azonban a katonai szolgálattal párhuzamosították s mivel ez kevesebbe kerül, a szegényebb néposztály menhelye lett a katonai szolgálat helyett. Ezzel persze az egész intézmény szociális háttere elsikkadt.

ták a rendi és a liberális államok népét, előidéztek a szociális mozgalmakat, melyek nemzetközi jelleget öltve, a nemzeti eszmét leszorítva, mintegy ennek árán is igyekeztek érvényesülni s így a nemzeti egységfront kialakulását már alapjában lehetetlenné tették. Sem a rendi és liberális kormányzatok, sem az egyházak nem mertek ezekhez a társadalmi osztálykülönbségekhez hozzányúlni nemcsak, mert ezek a kiváltságos osztályok a baloldali nemzetellenes támadások leghatásosabb célpontjaiként, a nemzeti irányzat védváraiként bizonyultak, hanem mert közmeggyőződés volt, hogy ez a társadalmi osztálytagozódás már eleve hozzátartozik az emberi együttélés alapszerkezetéhez és így ennek megbontásával csak az anarchia és demagógia következhetik. Így aztán az államkormányzatok és egyházak nemcsak nem támadták, hanem védték és szankcionálták is az osztálytársadalmi berendezkedéseket. Azonban a mind egyre nagyobb tért hódító szociális követelmények, a lényüktől tulajdonképpen idegen internacionális mezben fölé nőttek az osztálytársadalmi berendezkedésnek s válságba sodorták a rendi és liberális kormányzatokat, az egyházakat s velük a nemzeti állameszmét is.

A nemzeti szocializmus abból indul ki, hogy a nemzeti és szociális állameszme (a vallással együtt) nemcsak, hogy nem ellentétes, hanem egymással a legszorosabb összefüggésben, egy mást kiegészítve érvényesülhet egészséges államegység keretében. Hiába hangoztatná a hitlerizmus a német polgárnak, hogy te német vagy és lelkesedj érte, ha nem követne el egyszersmind mindent ugyanakkor, hogy őt e nemzeti egységbe

úgy szociálisan, mint gazdaságilag is (testvériség, munkaalkalom, ház- és földbirtok, családalapítás biztosítása) elevenen betagolja. így lehet csak nemzete élete az ő élete is s hazája sorsa az ő sorsa is. A német fajelmélet szerint a nemzeti betagolódás természetes alapja a faji származás.*) *A szociális egységfront kiépülésének alapfeltétele a nemzeti közösség számára kifejtendő, vagy kifejtett munka és szolgálat. A közérdekű munkaszolgáltatás mértéke és értéke az egyedüli kritérium a szociális népi közösséghez való hozzá tartozásnak s az abban való elhelyezkedés fokmérőjének is**)*

Az embereket teljesen egyenlővé tenni a szociális államban sem lehet. Már a legegyszerűbb szociális együttélés is önmagából igényli ki a legkülönbözőbb munkaszükségletek területeit s az ezeknek megfelelő emberi életpályákat (gazdálkodó, iparos, kereskedő, hivatalnok stb.), melyeknek mindegyike még külön-külön is a legkülönbözőbb tehetségeket, felkészültségeket, munkabírást s felelősségképességeket kívánja az ezekre külön-külön alkalmas egyénektől. S aki a köz javára többet, értékesebbet és felelősségteljesebbet szolgáltat munkájával, a köz nagyobb jutalmára (kereset, jövedelem) méltó s e szociális szerzeménye épségbentartásáról a magántulajdon fenntartásával épp az a szociális közösség tartozik gondoskodni, amelyik ezt neki adta. Nem álmodozik tehát a nemzeti szocializmus a kommunizmussal szemben sem a nemzetköziségről, sem az emberi

*) Mi láttuk már, hogy náluk sem ez, hanem a történelmi sorsközösség.

***) Es gibt nur einen Adel der Adel der Arbeit: Csak egyfajta nemességet ismerünk s ez a munka nemessége.

egyenlőségről, sem a magántulajdon megszüntetéséről. *Ellenben minden fajta és értékű munkarend gátlatást és munkát abból a szemszögből szemlél és értékkel eszmeileg, hogy mindegyik a közjó előmozdítására értékes és nélkülözhetetlen s ezért a nemzeti munkaközösség szerves tagozata egyenlő tiszteletet és közbecsülést érdemel.* Bármennyire nagyobb javadalmazásra jogosult pl. egy nagy edénygyár vezérigazgatója (akinek a képzettségén, rátermettségén, felelősségtudatán áll, vagy esik a vállalat, a közérték s vele sokszáz más munkás életsorsa), mint egy mosogatólány, mégis becsukhatná az üzemét, ha nem lenne, aki mosógatna. A mosogatólányok önfeláldozó közszolgálatára épp úgy alapja a nemzeti kultúra fejlődésének, mint az edénygyári vezérigazgatók szolgálatára. Ezért a szociális állam főfeladata, hogy minden közérdekű munka és munkás számára egyaránt kölcsönös tiszteletet és közbecsülést szerezzen s őket ebben a nemzeti munkástevékenység közösségébe (Arbeitsfront) tömörítse. Itt aztán a legkülönbözőbb szociális törvényekkel és intézményekkel (mint látni fogjuk) gondoskodik róla, hogy a közmegebecsülés mellett az ország legnagyobb s átlag legnehezebb munkájú és legkisebb keresetű rétegei tisztas életviszonyok közé kerüljenek, sőt kellő üdülésben és szórakozásban is részesülhessenek, melyek eddig a kiváltságos osztályok privilégiumai voltak. A szociális államban a munkakerülőnek nincs helye és becsülete, bár milyen születésű, rangú, avagy vagyonú is. Aki a közérdekű munkafrontból kivonja magát, olyan, mint aki a nemzeti eszme megtagadásával hazatérüléssé lett.

A Harmadik Birodalomban a közületi, gazdasági és kulturális állások betöltésénél is a vezérelv érvényesül. Mindenütt a vezetők nevezik ki fokozatosan felfelé a helyetteseiket, alantasaikat és ezekért felelősek.

A szociális közérzületnek a megteremtésében van megoldva a szociális kérdés a maga reális kivihetőségének a határán belül. Részletekben lehetnek és lesz javítás s fejlődés, *de az a szociális közszellem, melyből a német közélet táplálkozik, állandó marad.*

A „Journal” 1933, május 22-i számában egy francia akadémikus, Ábel Bonnard beszámolót közöl Hitlerrel folytatott beszélgetéséről a „Hová halad Európa?” körkérdés sorozatában. Ebből közlünk le egy töredéket szószerinti fordításban, hogy elevenen betekinthesünk abba a lélekbe, melyből ez a csodálatosan emberi úttörés az élet viharaiban kiacélozódott... „S a vezér folytatta: „Külföldön azt hiszik, hogy Németország most diktatúra alatt nyög, azonban 1933 előtt sokkal nagyobb diktátorság volt itt. Egy oly kormányzat, mint a mienk, a nép akarata ellenére nem tudná magát fenntartani. A nép velem van. mert tudja, hogy én valóban az ő szükségeivel foglalkozom s hogy engem az ő lelki problémái érdekelnek... Eddig a nagy hajósvállalatok hajóin megrendítő ellentét volt az utasok számára fenntartott fényűzés (luxus) és a hajóalkalmazottak élete közt. Az egyik oldalon minden raffineria és minden kívánatosság, a másik oldalon semmi kellemesség, vagy kényelem, hanem kemény életküzdelem és egészségtelen viszonyok. Hiába hangoztattuk előbb, hogy lehet ezen változtatni. Amikor

kívántuk, hogy jobban gondoskodjanak az alkalmazottakról, azt a feleletet kaptuk, hogy n nagy gőzösökön sokkal drágább a hely, mintsemhogy a mi kívánságunknak megfelelhének. Amikor azt kívántuk, hogy tartsanak fenn az alkalmazottaknak legalább egy külön fedélzetet, ahol friss levegőhöz juthatnak, azt felelték, hogy mérnökeik ezt technikailag megoldhatatlannak találták. Ma már az alkalmazottaknak e hajókon rendes fülkék (Kajüte) vannak, van fedélzetük, ahol nyugvószékeken üdülhetnek, van rádiókészülékük, mellyel szórakozhatnak, van ebédlőjük, ahol egy hajóosztattal együtt étkeznek s mindezek a javítások nem is kerültek olyan sokba. Csak akarni kellett! A „Kraft durch Freude” munkásszórakoztató intézmény évenként 800—900.000 munkást visz üdülőutazásokra a tengerparti strandfürdőktől a Kanári-szigetekig s így kihal az irigység a nép lelkéből azok iránt, akiknek kivételesen volt fenntartva eddig ez az életöröm. Berlinben egy óriási luxus-hotelt építünk, de ugyanakkor mellette egy „Kraft durch Freude”-hotelt is, mely arra szolgál, hogy a nép életébe is fényt sugározzon. *Nem akarunk mi semmit sem elvenni, hanem csak nagyon sokat hozzátenni.*” A vezér nyugodt hangon beszél, megszakitás nélkül. Sokkal inkább előttem beszél, mint hozzám. Egészen átadja magát eszméinek s csak ezek forrongnak a fejében. Az összbenyomás az egész beszélgetésből: milyen egy ő a népévei. Nem olyan embernek a gondoskodása beszél belőle, *aki lehajlik a népéhez, hanem mint aki rokonérzelemben egy népével*, aki népéből sarjadt és emelkedett ki.” És mindezt egy francia akadémikus írja róla.

A szociális szervezés.

Hogy ez a nagyszabású szociális program szellemi és gyakorlati vonatkozásában keresztülvihető legyen, az egész német munkásságot (akik nem is voltak a nemzeti szocializmus harcosai, sőt legnagyobb részük a nemzetközi marxizmus tanítványa volt) egységes nemzeti munkásfrontban kellett Összefoglalni, melybe minden német munkás beletartozék napszámostól gyárvezérig. Ezt a közszükségletet valósította meg az 1933 május 10-én alapított *Német Munkafront (Deutsche Arbeitsfront)*, amelyen keresztül a német munkásság egységes szociális irányítása és gondozása történik. Ez kizárja azt, hogy az egyes munkásrétegek túlzott szociális követelményekkel a többiek rovására igyekezzenek érvényesülni s ezáltal az ország egyes munkásrétegei közt meghasonlást és ellentéteket keltsenek. (Ezért nincs és nem lehet az új Németországban sztrájk, ami a szabadelvű sztrájkelméletekkel szemben a nemzeti szocializmus előtt a legantiszociálisabb jelenség, amennyiben közértékek pusztulását jelenti). A munkafront nagyarányú központi irányítószervei mellett kisebb-nagyobb irodahelyiségeivel, fizetett és tb. alkalmazottaival behálózta az egész országot s kis blokkjai megtalálhatók a legkisebb parasztfalu községházaiban is. Amint a Nemzetiszocialista Német Munkaspárt a nemzeti, úgy a Német Munkafront a szociális reformprogram gyakorlati végrehajtója s az utóbbi az előbbinek szerves altagozata.

*A munka és a munkás becsülését és tiszteletét
védő törvények és intézmények.*

(Ehre der Arbeit.)

Dr. Ley, a Német Munkafront vezére és irányítója a mozgalom irányát a következőkben jelölte meg: „Nem a szegénység, vagy a gazdagság volt alapja az osztálykülönbségeknek, hanem az, hogy a szépség és a kultúra csak egy különleges rétegnek volt fenntartva. A nemzeti szocializmus Németországban a munkásnak megadta az emberi méltóságot” az alábbi intézkedések révén:

A német munka- és munkásviszonyokat központilag az 1934 január 20-án hozott „*Törvény a nemzeti munka rendezésére*” szabályozza. Az üzemben, vagy vállalatban részes emberek, vállalkozók, munkások, alkalmazottak egy közösséget alkotnak. E munkaközösség élén áll az üzemvezető, aki az egész üzemért felelős, aki rendszerint azonos a vállalkozóval (tulajdonossal). Mellé járulnak az alkalmazottak és munkások köréből a bizalmi emberek, akik az üzemvezetővel együtt alkotják a bizalmi tanácsot. Ez köteles gondoskodni róla, hogy a vezető, az alkalmazottak és a munkások egy munkaközösség szellemében dolgozzanak a vállalat és a népi közösség javára. A törvény intézkedik továbbá a munkás és munkaadói szerződésekről, melyek ilyenformán a munkaközösségek szellemi feltételeit előírván, jóval túlmennek a liberális államok bérszerződésain. Intézkedik róla, hogy minden üzem (vállalat) vezetője köteles az állami munkafelügyelő által jóváhagyott munka- és szabadnapos (pihenőidős) rendet és kereseti tarifaszabályt (fizetés, óradíj, túlóra-

díj) kinyomtatva a munkahely területén kifüggeszteni.

Másik fontos törvény gondoskodik az állami munkafelügyelő kinevezéséről, kinek feladata az üzemek (vállalatok) szociális munkarendjének felügyelete és irányítása: az egyes munkás bizalmi tanácsok s az egyes vállalatok munkarendjének és kereseti tarifájának ellenőrzése. A birodalom 14 ily munkafelügyeleti körzetre van felosztva.

A szociális becsületbírótság (Die soziale Ehrengerichtsbarkeit).

A munkások és a munkaadó közt levő erkölcsi kötelezettségeket törvényerőre emelik. A munkavállalat (üzem, bank, kereskedés, földbirtok stb.) vezetője *köteles* gondoskodni a munkásság javáról, a munkásság viszont irányában hűségre kötelezett. Bármely vállalat minden alkalmazottja felelősséggel tartozik érte, hogy mindenki azon a munkahelyen, ahová állították, kötelességét lelkiismeretesen betöltse. Köteles továbbá a munkaközösségben elfoglalt állásának megfelelő tiszteletre méltóan viselkedni. Különösen köteles felelősségének teljes tudatában egész erejét a munkaközösség szolgálatába állítani és magát a közjónak alárendelni. A munkaközösség szociális kötelességeinek durva megsértése, mint vétség a szociális becsület ellen a szociális becsületbíróságok részéről részesül megtorlásban. Ily visszaélések: A munkaerő rosszindulatú kihasználása a munkaközösségben elfoglalt hatalmi állás felhasználásával, a közös munka békéjének a veszélyeztetése rosszakaratú izgatásokkal, hűtlenség vagy

makacs ellenszegülés a munka és munkásvezetők iránt. A büntetés módozatai: intés, dorgálás, pénzbüntetés 10.000 RM.-ig, a munka vagy munkásvezéri jelleg megvonása, a munkahelyről való eltávolítás. A szociális becsületbíróság egy hivatásos bíróból, mint elnökből, egy üzemi (vállalati) vezetőből (szakember) és egy vállalati tulajdonosból áll. A két utóbbi hasonló, de nem a perben szereplő vállalat köréből választandó. A tárgyalás az állami munkafelügyelő vádjavaslatával kezdődik. Az ítélet ellen mindkét részről lehet fellebbezni a berlini felső szociális becsületbírósághoz, mely végső fokon dönt. Néhány tárgyalás és ítélet is érdekelni fog bennünket. A közép-németországi állami munkafelügyeleti körzet szociális becsületbírósága előtt 1937 április 20-án egy gyáros áll vádlottként. A vádpontok: Vádlottat a szociális becsületbíróságnak már 1934 decemberében aszociális magatartása miatt érzékenyen meg kellett büntetnie és figyelmeztetni, hogy magatartását gyökeresen változtassa meg. Ennek ellenére a vádlott üzemében a viszonyok nem változtak: az ifjú munkásnőit nem fizette tarifaszorúan, vasárnapi és túlórázásra kényszerítette őket. anélkül, hogy azért az előírt fizetési többletet kifizette volna, nem engedett munkásainak elegendő pihenőidőt, részben 15 éves munkásnőit oly munkatempóba hajszolta bele, amelyet azok nem bírhattak ki s emellett trágár szidalmazószavakkal illette őket. A védelem és a bizonyítás lefolytatása után a bíróság a következő ítéletet hozza: „A vádlott megelőző büntetése ellenére sem akart tudomást szerezni arról, hogy a Harmadik Birodalomban az alkalmazottaknak és munkásoknak

ugyanaz a megbecsülés jut osztályrészül, mint az üzemvezetőnek magának és hogy csak a baj társias együttmunkálkodás az üzemvezető és az alkalmazottak között alapozhatja meg a munkaközösséget, amely azt a népi közösség részesévé teszi. Ezért a vádlottat 800 RM pénzbüntetésre ítéli annak a hangsúlyozásával, hogy ha a vádlott aszociális magatartását alkalmazottaival szemben a jövőben sem változtaná meg, a legszigorúbb büntetéssel sújtja (t. i. megvonja tőle a gyártulajdon és gyárvezetés jogát s akkor azt el-, vagy át kell adnia). Egy másik esetben egy szállítási vállalkozót, egy kisbirtokos-gazdát, majd egy kertészt s kerttulajdonost ítél a törvényszék 600—600 RM pénzbüntetésre, mert munkásainak munkaerejét mérhetetlenül kihasználva, heti 60—70 órai munka végzésére kényszerítette őket, anélkül, hogy a köteles túlóradíjakat kifizette volna nekik, az amúgy is csekély bér mellett s vállalataikat az így nyert pénzből fejlesztették ki.

A nemzeti munka napja — május elsején.

Ezeknek a törvényeknek a szelleme hatja át az egész német munkasközösségi életet. Néhány kép ebből:

1937 május elseje. Azelőtt a marxista munkáság ünnepe, mely a német városok utcáit véres romhalmazokba borította. Ma a nemzeti munka ünnepe. Eltörölhetetlen nyomokat hagy annak lelkében, aki egyszer végigélhette. Korán reggel a Hitler-Ifjúság sorakozik fel a város közterén, hogy a vezér rádióbeszédét hallgassa meg, amelyet egyenesen hozzájuk intéz. Délelőtt ugyanitt

folyik le a munkásság ünnepe. Fegyelmezett csoportokban sorra vonulnak fel a különböző vállalatok, üzemek munkásai, tisztviselői, tulajdonosai. Most éppen az UFA (Egyetemes Film Készvénytársaság) csoportja tűnik elibénk. Elöl a pirosegyenruhás s aranyujtásos moziportások viszik a cég tábláját, utánuk a sokmilliós részvényesek (a kenyéradók), a nagyfizetésű igazgatók, a pénztárosok, a programárúsítók, a jegyszedő kisasszonyok, a mozigépészek s a takarítók. És jönnek egymás után a kereskedők a segédekkel, az inasokkal és a kifutókkal. A gyárvállalatok a vezérigazgatókkal, a mérnökökkel, a hajlotthátú hivatalnokokkal, a mosolygó irodakisasszonyokkal, az őszhajú, kicserzett arcú, kemény tekintetű kohómunkásokkal, az öntudatos ifjú munkásokkal, a kimosakodott inasok, vigyorgó ábrázatukkal. Jön a katonaság, az SA., az SS. Kemény lépteik alatt döng az anyaföld. A nép lelkes éljenzéssel (Heil!) köszönti őket. Csodálatos derű, együttérzés, szeretet, boldog bizakodás sugárzik le arcukról. Az élet gondjaiban és munkájában együvé tördő embertestvériség csodálatos apokalypsise elevenedik meg a nyüzsgő, eleven sokaságban. Van valami csodálatosan lenyűgöző és felemelő ebben. Most beszél a Vezér: „Deutsche Männer und Frauen!” (Német férfiak és nők) — szólítja őket. A tömeg ujjong, sír, toporzékol és éljenez, valósággal játszik lelkük húrjain, mint egy csodás mester a hangszerén. Pedig józanul, higgadtan, sőt durva keménységgel, katonásan beszél. Elmondja, mi volt itt négy évvel előbb május elsején, mi van most s mi az, amit még el kell érniök. Elmondja, hogy kiket tüntettek ki a nagy szo-

ciális aranyéremmel a vállalatulajdonosok és vezetők közül, szociális magatartásuk miatt. Utána elvonulnak, mindegyik csoport a maga virágokkal, lombokkal, zászlókkal, lampionokkal feldíszített munkaotthonába, ahol a pompásan felterített asztalok s vidám zeneszó várja őket. Ma a vállalat vendégei s folyik a multság a késő éjszakai órákig. Mi a saját céhünkbe, a hatalmas egyetemi menzára tudunk bejutni. Professzorok családjakkal, tanársegédek, famulusok, diákok, diákleányok vidám együttlétben. Az egyes karok együttdolgozói egy-egy asztal köré csoportosulnak, de ott vannak köztük az egyetemi altisztek is. Az egyik asszisztens megismer s kedvesen meginvitál asztalukhoz. Sorba kezelünk. Kinek jutna itt eszébe, hogy ne nyújtana egyenlő tiszteletadással kezét az altisztnak, feleségének és a leányának? Kinek jutna eszébe, hogy a leányt ne kérje fel táncra, mikor a „Kapelle” hangjaira keringőzni kezdenek. Most éppen a tanársegéddel táncol. (A rendőrség is nyugodtan sörözhet.) Egy pohár sör 10 fillér, egy pár virsli, egy szendvics 15 fillér. Diákok mulatnak, az egyetem és a tanárai a vendéglátók. Elgondolkozva megyek haza. Ott-hon véletlenül egy régi újságdarab kerül a kezembe, november 22-ről. Fekete keretben nevek egymás alatt. A lap gyászhíradása elhalt munkásairól a halottak napja alkalmával. Ma az élet ünnepét ültük. Nézem, hogy ünneplik a halálét. Nevek egymás alatt fekete keretben, sorban, úgy, ahogy egymás után haltak meg az elmúlt évben: hirdésszerző (vigéc), újságíró, betűszedő, újságkihordó asszony, teherautósoffőr, zenekritikus. Szépen megférnek itt is egymás mellett!

A „Krait durch Freude.” (KdF.)

(A munkásüdültetési akció.)

A szociális állam nem elégedhetik meg azzal, hogy a munkásnak csak a munkaidejére nyújt élet- és egészségvédelmet. Gondoskodnia kell róla, hogy a munkás szabadidejében is testi és lelki üdülést találjon. Ebből a megfontolásból jött létre 1933 november 27-én a Munkásüdültetési Akció (KdF), mint a Német Munkafront tagozata. Feladata, hogy a munkás szabadidejére is kiformálja a nemzetiszocialista társadalmi rendet. Főszolgáltatása a munkások nyári szabadságideje alatt rendezett társasutazások, melyeken már 1935-ben 3 millió munkás vett részt s ezek közül 150.000 utas 107 tengeri utat csinált. A hat bérelt hajóóriás mellé 1937 május 5-én avatta fel az akció az 1460 utast befogadó saját kirándulóhajóját. Emellett a Keleti Tenger strandján hatalmas fürdőt épített hét és félkilométer hosszú fürdőpartszegéllyel 1400 hold erdővel és réttel és 20.000 ágyas szállóépülettel. Sport, népművelő és szórakoztató rendezéscinek (hangverseny, színház, opera, múzeumlátogatások, kiállítások s hasonló megtekintése) száma már 1935-ben meghaladta a 25 milliót. Legújabbán hétvégi sport és szórakoztató utazások rendezésére alakult külön akció, mely olcsó tömegáraival (ellátás is) minden munkás számára elérhetővé igyekszik ezeket tenni. A hatóköre a Német Munkafront révén (annak csak egy tagozata) ugyancsak a legkisebb faluig is eljut. Ügyesen és elevenen dolgoznak. Ilyen a valahol aktualitás (Lipcsei vásár, Berlini Négyéves Kiállítás, Nemzetközi Sportmérkőzés, Pártnap stb.)

adódik és csábító plakátjaival verbuvál, már a következő napokban ott láthatók mellettük a KdF. plakátjai is, melyek sokszor nevetségesen alacson részvételi díj mellett szólítanak fel a tömeges jelentkezésre. Életképességükre tán a legjellemzőbb, hogy legújabban a tokioi olimpiászra készülnek, ahová kb. 150—200 márka részvételi díj mellett akarnak párezer munkásüdülőt kiszállítani, kiknek szállása ott is a hajón maradna.

Most pedig vegyünk részt egy kiránduláson a KdF. rendezésében Berlinből Keletporoszországba, a Mazuri tavakig. Időtartam: egy hét, részvételi díj (teljes ellátás, elszállásolás és útiköltség) mindössze 45 márka. Vonaton robogunk Berlin keleti tengeri kikötőjéig, Swinemündéig, ahol impozáns körvonalaival kibontakozik elénk a KdF. legújabbszerzeményí kirándulóhajója a „Wilhelm Gussloff”. Kísérőm udvariasan világosít fel: „A hajó 208 m hosszú, 23 m széles és 27 m mély, 9500 lóerős Dieselmotórteleppel, mintegy 29 szárazföldi kilométer óránkénti menetsebességgel. Nem a kék szalag meghódítására építettük — jegyzi meg tréfásan. 248 kétszemélyes és 241 négy-
személyes kabin áll az utasok rendelkezésére, melyek mind fedélzeten kívüliek s így napfényesek és levegősek, hideg és meleg folyóvízzel s egyéb modern berendezésekkel. Újítás, hogy az alvóhelyeken kívül mindenütt van egy ú. n. kis tartózkodósarok is, dívánnyal és asztalbetéttel. A pompásan és izlésesen berendezett ebédlők egyszerre 750 utast fogadnak be. Külön a nappali szórakozó teremek mind az 1500 utas befogadására. A legfelső fedélzeten helyezkednek el az utasok a nyugszékeken az esti napfényben, néhány fürge hajóinas

szorgos udvariaskodása közben. A hangosanbeszélő rádiózenét közvetít. Mi egy nagy s több kisebb, meghitt dohányzószalonba nyitunk be. Túl ezeken egy zárt fedélzeti rész sportszerekkel felszerelve, sportalkalmakra és napfürdőzésre s egy kilátótorony. A középső fedélzet üveglapokkal zárva, a szél és eső ellen. Alul modern úszócsarnok. Emellett természetesen posta, trafik, büffé, fodrász s egyéb szükséges és kényelmi alkalmazások. Felírások: „Itt semmi sem drágább, mint a szárazföldön!” Az élet kedves, kedélyes, közvetlen. Nincsenek osztályok (I., II., III.), így nincsenek osztálykülönbségek sem. A közös étkezéseknél (és ivásoknál) fesztelenül évődnek, szóraкоznak egymással: öreg munkás, hivatalnok, ifjúmunkás, gépiprókisaszony, köztük egy államtitkár is, a közlekedésügyi minisztériumból, aki közben lelkes előadást is tart arról, hogy miért kell a birodalmi németeknek az elszakított Keletporoszországot meglátogatni és a Mazuri Tavaknál, a Tannenbergr-Emlékműnél a nagy Hindenburg sírjára néhány virágot szórni, ezzel az összetartozás érzületét erősíteni. Közben figyeljük meg, hogy hány ember és család ismerkedett és melegedett össze már ezen az úton, akik az út elején még vadidegen szemekkel méregették egymást s szeretnénk látni egy statisztikát azokról a házasságokról is, melyek egy-egy ily KdF. utazás után jöttek létre. Német kísérőm elmosolyodik s ezt mondja: „Látod, én erre nem is gondoltam, pedig fontos, nekünk nagyon fontos, sőt csak ezért is meg kellett volna ezeket így rendezni” komolyodik bele. „Hiszen” felelem „a ti vezetőitek közül mondta valaki: „A marxizmus meny-

nyet ígért már a földön az embereknek. A paradicsomot mi nem ígérhetjük. De odaadjuk a német embernek a közösséget, mint a legfőbb erőforrást!” Ha ezt meglátná, tán mégis meglepődne, mennyire igazat mondott.

A KdF. egy külön akciója „Szépítsük a munkát!” (Schönheit der Arbeit). Igyekszik a munkahelyeket szépíteni, hygénikus berendezésekkel javítani, megfelelő üdülő és sport helyek és alkalmak létesítésével a munkások helyzetén javítani. 1936-ig főbb produkciói a következők voltak: 300 munkáskantint és ízléses fogyasztótermet rendeztek be, 1580 gyepesítést és parkírozást (főként előbb szennyes gyárudvarokon), 267 sporttelepet és 93 uszodát. A birodalmi munkaminiszter rendelete szerint új gyáralapítás csak e hivatal közreműködésével együtt engedélyezhető.

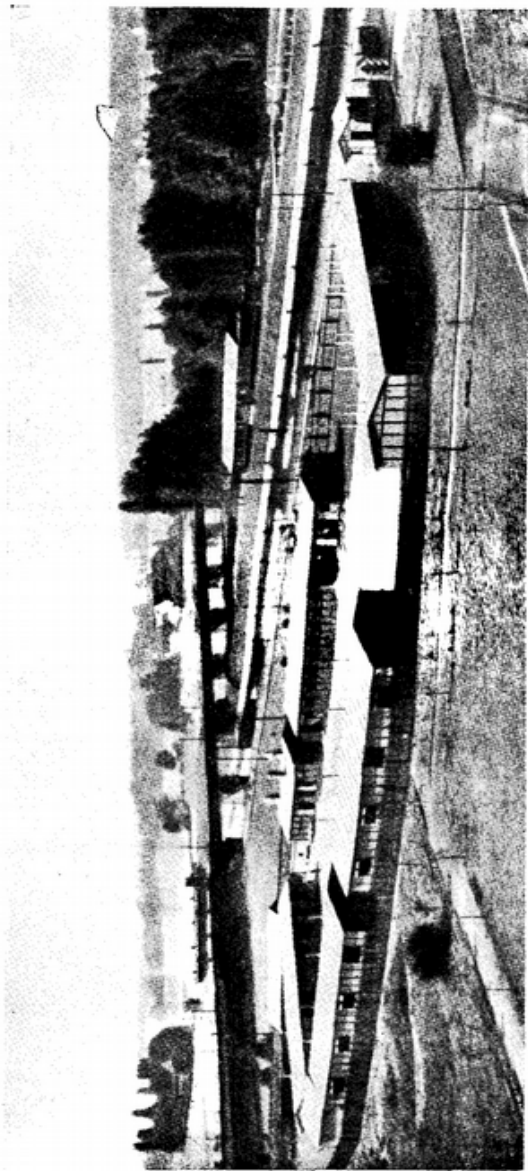
A Birodalmi Munkaszolgálat.

(Reichsarbeitsdienst.)

Felépítése.

A német nép szociális együvékovácsolásának igazi és a maga nemében páratlan iskolája a birodalmi munkaszolgálat. Általános bevezetéséről az 1935. VI. 28. törvény a következőképpen intézkedik: „Minden német mindkét nemű ifjú a 18-tól a 25. életévéig a féléves birodalmi munkaszolgálat kötelezettsége alatt áll. Egyetemi vagy főiskolai tanulmányokra, a kétéves katonai szolgálatra csak e munkaszolgálat letöltésének az igazolásával lehet jelentkezni. A Birodalmi Munka-

Egy munkatábor képe jellegzetes fabarnakjaival.

(Arbeitsdienst Sachsen-Weiss.)

szolgálatnak kell az ifjúságot a népi közösségbe betagozni, a munka s különösen a fizikai munka méltó megbecsülésére ránevelni”.*)

Az ifjúság erre a félévre táborokba vonul, ahol az időt fizikai munkában, katonai fegyelem alatt tölti, tehát a rendes katonai kiképzés előiskolájának is tekinthető. Az ifjú teljes ellátást, katonai és munkaegyenruhát, napi kb. 30 fillér zsoldot kap, sőt az állam nagy szükség esetén erre az időre az ellátatlan hozzátartozókról is gondoskodik. A munkaszolgálatnak ennek megfelelően országos katonai vezetőszerkezete (vezérkar, tisztialtiszti kar) van, akik között megfelelő számú szakember (mérnökök, gazdászok) csinálják a munkaterveket, a gazdasági irányítást és vezetik a végrehajtást. A birodalom 31 munkaszolgálati kerületre, egy-egy kerület 6—8 körzetre, egy-egy körzet 6—8 osztagra tagozódik, az adott munkaterületeknek és a szükségleteknek megfelelően. Legfontosabb azonban az egészben az, hogy ez az óriási, az ország javára felbecsülhetetlen értékű vállalkozás anyagilag csaknem képes *önmagát fenntartani*, gazdasági értékben hasznos és értékes munkája által. Berendezéseik: szétszedhető és hordozható fabarakk, egyszerű katonás felszerelés, koszt, ruházkodás, elenyésző kiadást igényel ahhoz képest, hogy mily haszonnal jár, mi kor eddig használhatatlan mocsaras-lápos területeket dús televényű termőföldre varázsolnak, a tengertől, folyóárterületektől hatalmas földdara-

*) A törvény a gyakorlatban kötelezően egyelőre csak a férfiakra s az egyetemi tanulmányokat folytatni akaró leányokra van kiterjesztve. A többi leány önkéntesen jelentkezhet. Rust nevelésügyi min. rend. 937. I. 17.

bokat hódítanak el és teszik haszonföldre; mikor autótutakat építenek, háztelkeket teremtenek vagy az aratásnál segédkeznek. Ha pl. egy község határában oly árterület van, mely sok termőföldet elrabol, a tulajdonos (a község) jelenteni tartozik. Erre a tulajdonos, vagy többen az érdekeltek közül összeállnak, összegyűjtik a befektetéshez szükséges aránylag csekély összeget, vagy 10 éves amortizációs kölcsönként az államtól veszik ezt fel (vonakodásuk esetén törvény is kötelezheti őket) és pár nap múlva már fel is verik a barakk-táborn, ha más megfelelő kaszárnyaszerű épületet a közelben nem találtak.

Egy táborlátogatás.

Alkalmunk volt egy ilyen munkatáborn (a Leipzig melletti Zwenkau-ban) meglátogatni.*) Erről számolunk be az alábbiakban: Gyönyörűen fásított, parkírozott bejárat elé gördült velünk az autóbusz. Az egyébként hordozható fabarakktáborn már régebben tanyázhat itt. Úgy látszik, van munka bőven a vidéken. Az előtérben a táborvezető (Arbeitsführer: kb. tiszthelyettes) kíséretében szívélyes szavakkal üdvözli nemzetközi összetételű látogatócsoportunkat.

A bejáratnál a két ór díszlapáttal a vállán, kemény örségléptekkel jár fel és alá. Érkezésünkkor vigyázállásba merevednek. Az egyik katonás fegyelemmel jelenti: „Táborvezető úrnak alázatosan (gehorsamst) jelentem, a táborn létszáma 280 fő, jelenleg kint a munkaterületen. A táborn területén a rendes tábornszemélyzetben (konyhasze-

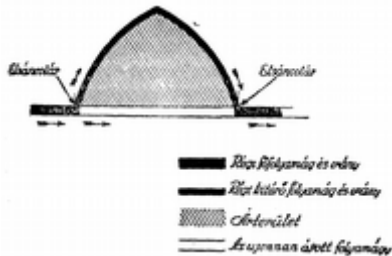
*) Ábrát l. 133. lapon.

Munkaszolgálatos ifjak diszfelvonulása.
(W. Gehl: Der N. S. Staat.

mélyzet, raktárnok, irodisták, őrség) kívül 9 ember tábormunkán, 1 beteg”. A táborvezető hoz zánkfordulva megtoldja: a tábor rendes munkáslétszámának kb. egyharmadrésze most aratási segélymunkára falvakra van kirendelve. Flöször a táborkantinba megyünk. Hatalmas, tiszta, izléseesen berendezett fabarack ez is, a falakon a mozgalom vezéreinek lombokkal koszorúzott ké-

A zwenkaui munkatábor munkarerületének vázlati alaprajza.

pei. izléseesen terített asztalok. Mindenki maga megy a kiszolgálópulthoz (Selbsbedienung). Fil-lérekért kapható kávé, tea, sütemények, sör stb. A belépőre a fogyasztás nem kötelező. Mi is uzsonnához látunk s közben mindegyikünk jókora űrlapot kap, mit ki kell töltenünk, egész naeionálénkat elárulva. Mint mondják, a táborok kém elhárító és ellenőrző berendezéseéhez tartozik mindez. Az egyik tisztehelyettes rövid kis bevezetőelőadást tart a tábor életéről, köznapokon reggel 4-kor kelés, utána torna 6-ig. Reggeli után teherautóbusz viszi őket a jelenleg tizenhárom ki-

lométernyi távolságra fekvő munkahelyre, ahol d. u. 2 óráig dolgoznak. Visszatérve, ebéd s utána egy órai pihenő. Este felváltva iskola (politische Erziehung), hadigyakorlatok (céllovészet), sport. Végigmegyünk a táboron. Mindenütt a legnagyobb rend, tisztaság, fegyelem. A betegszobában meglátogatjuk a tábor egyetlen betegét. Szégyelli, hogy beteg, magára húzza a takarót, nem hajlandó beszélgetni. A konyhában feltűnnek a hatalmas beépített, tengelyen forgatható főzőüstök. Panaszkönyvet is látunk a falon, amelybe mindenki beírhatja véleményét a kosztra vonatkozólag, ha jó, ha rossz. Beletekintünk. A legtöbb elismerő nyilatkozat: bőséges, ízletes. Csak egy túláltalánosan rosszaló megjegyzés: „Jobb is lehetett volna!” Meg is jegyezzük maliciózan: „Itt tényleg vagy a koszt nagyon jó, vagy a fegyelem igen nagy”. „Tán mindakettő” — feleli a tábor vezetője. Az ebédlő impozáns barakkhelyiség. A bejárattal szemben Hitler hatalmas arcképe, saját aláírásával (tábori kitüntetés, tehát egy mintatáborban vagyunk), alatta virágok, koszorúk. Mi magyarok, meglepődve állapítjuk meg, hogy Hitlernek ez az eredeti aláírása mennyire hasonlít a mi kormányzónk névaláírásához. Ugyanazok a kemény, kiacélozódott, tiszteletet parancsoló vonások. Néhányan a tábor területén dolgoznak, a vezető magyarázata szerint *vízlevezető árkot* ásnak. Odaérve, elénkugrik az egyik. Ásójával kemény vigyázzállásba merevedve jelenti tisztelettel: 9 ember *gyakorlatokra szolgáló lövészácárok munkán*. Nevetés moraja fut végig az egész társaságon. Maga a táborvezető is mosolyog, hogy így meghazudtolták. Ő megtette kötelességét, mikor

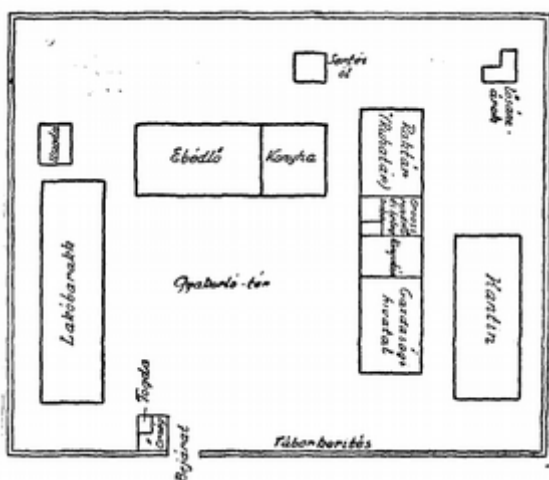
a tábori munka hadi-előkészítő jellegét lehetőleg titkolni igyekezett. Még a fogdába kukkantunk be s . . . üres. Hátral disznóólak. Jól hasznosítják a moslékot.

Autóbuszra ülünk és kimegyünk a munkatelepre. A munkaszolgálat munkaterepeinek tipikus képe bontakozik ki előttünk. A táborvezető térképet bont ki, azon magyarázza a munkálatokat:*)

A folyó medre kitért eredeti irányából és magas vízálláskor nagy árterületet öntött el. Most a folyó eredeti irányának megfelelő új medret ásnak, a régit elzárják, kiszárítják és planírozzák az egész hajdani mocsárterülettel együtt. így nagy-kiterjedésű haszonföldet nyernek. A munkavezető feszes vigyázállásban jelenti a létszámot, a munka állását, amint az elibénk is tárul. A munkainak jelenleg kis mozdony és vagonok (kutyák) segítségével szállítják az újonnan ásott mederből kihányt földet a régi folyományba, hogy azt kitöltsék. Mind vízálló, hosszú csizmában, fehér-daróc munkaegyenruhában (júniusban vagyunk), barna kis egyensapkában. A parancsnok kedvesen szólít fel, beszélgessünk velük, meg vannak-e elégedve. Ő jár elől jó példával. Egyik a másik után feleli feszes vigyázállásban: földműves, órásségéd, nyomdász, kőfaragó, érettségizett vagyok, vegyész mérnök, orvos, stb. leszek. (A vezetőség a birodalom legkülönbözőbb területeiről és foglalkozási köreiből állította egybe a táborközösséget.) Utóbbinak parancsolja: mutassa a kezét! Kissé szégyenlősen mutatja. Felül megkímélt, finom kéz, melynek hamván a kék erek még

*) Ábrát 1. 130. lapon.

halványan tetszenek át. Alul, a tenyérdalalon már cserzett, repedezett bőré. Azt mondja, meg van elégedve. Először azt sem tudta, hogy fogja meg az ásót. Rászorult egy gazdafíú segítségére, míg megtanulta. Megtanulta becsülni a munkát. „Mit feleljen a parancsnokának egyebet” — jegyzi meg kissé gúnyosan az egyik külföldi, idegen

A zwenkauer munkatábor vázlati alaprajza.

nyelven, a csoportunkból. „Nem így” — feleli a másik. „Nem fogja ez a kezét orvoskorában se visszahúzni, ha egy paraszt odanyújtja neki. Itt lóttek a kommunizmusnak!” Helyeslő mormolás kíséri szavait...

A női munkatáborok 13 kerületbe oszlanak, a kerületi vezetőkkel, kik a birodalmi munkaszolgálatvezetőnek vannak alárendelve. Egy női munkatábor 40 leányt foglal magába, élén a táborvezetővel, két segédtszűő és egy táborgondnok-

nővel. Minden tábor kell, hogy egy tábori orvosnővel is rendelkezzen. Egyenruha kötelező. Minden tábor területén kertnek és istállónak kell lennie háziállat és növénytenyésztési gyakorlatokra. A női munkaszolgálatosok főfeladata a túlterhelt háziasszony és anya kísérete, úgy a földművelő, mint a gyári munkásság körében s általában a sokgyermekes családoknál. Az estét és az éjszakát minden munkaszolgálatos leány a tábor területén köteles tölteni. Eddig csak önként jelentkezőket vettek fel a női munkatáborokba, számuk mégis rohamosan gyarapodik és gyorsan haladnak az intézmény kötelező jellegű kiépítése felé. Ezeknek szociális közösségre nevelő értékét csak az tudja eléggé méltányolni, aki észrevette, hogy a társadalmi osztálykülönbségek igazi hordozói nem is a férfiak elsősorban, hanem a nők.

Az eredmény.

Az egész intézmény főjelentősége kétségtelenül a szociális nevelésben van. De nem jelentéktelenek a többi előnyök sem. Kétségtelen, hogy a Versailles-i idők munkanélküliségébe belefásult német ifjúságba ez öntött új lelket, életerőt és életkedvet. Hadügyi szempontból a munkaszolgálat a katonai szolgálat előiskolája. Ez végzi el a legnehezebb és legalapvetőbb munkát, a legyelemben való betörést, a testedzést s az elméleti és gyakorlati beiskolázást (pl. térképolvasás, lövőgyakorlatok). Hogy a szociális felsegítés és az ország gazdasági helyzetének javítására mit jelent ez, elgondolhatjuk. A tizennégy országos kerület közül az egyik, a hallei az 1936. év végén a követ-

kező beszámolót közli addigi munkateljesítményéről: 78 hektár*) új haszonföldet nyertek, 582 hektár földet javítottak, 590 km kis- és 28 km nagy folyóágot szabályoztak, 39 km gátat építettek, amely által 1630 hektár védett területet nyertek, 97 km öntözőcsatornát ástak, mellyel 1730 hektár földet tettek öntözhetővé, 225 hektár földet ültettek be, 97 km vadkerti rácsot húztak, 942 hektáron erdőkultúrát teremtettek, 1847 családtelepítési ház számára készítették elő a talajt, 2,19 km utat javítottak, 112 km új utat építettek s 5 hektárnyi halastavat létesítettek. E számok mindennél ékeesebben beszélnek. A Birodalmi Munkaszolgálat 1937-re kiadott munkaprogramja az intézmény 67 előnyét tudja összefoglalni. Mi talán nem számítgatnánk ezt így össze, hanem inkább egy új, egy szebb, egy jobb jövőendő körvonalait látjuk belőle kibontakozni, mégpedig az egész emberiség számára.

A Birodalmi Munkaszolgálatot egészíti ki az az államilag szervezett akció, mely az önként jelentkező egyetemi hallgatókat szállítja a vakáció alatt 4—6 hétre gazdasági (aratási) és ipari kisegítő munkára. Szociális és gazdasági előnyei teljesen hasonlóak.

A telepítési akció.

A telepítés politika.

Az új birodalom telepítéspolitikáját Hitler 1934 március 29-én megjelent rendelete irányítja: „Minden eddigi, különösen a hibákból nyert tapasztalat felhasználásával, az egész telepítési

*) 1 hektár = 100 m².

Munkaszolgálatos leány egy munkásesalád
gyermekét látja el, mialatt a szülők hiva-
táshelyeiken dolgoznak.

Das Deutschland A. Hitlers. (Ill. Beob.)

akciónak országosan egységes, biztos vezetést adunk,- azt a birodalmi munkaminisztériumra ruházzuk, mely feladatát a Német Munkafront és a Birodalmi Munkaszolgálat bevonásával fogja a jövőben megoldani. Önkényes és magán telepítési akciók csak az országos telepítési akció keretében s csak annak jóváhagyásával hajthatók végre, egyébként tilosak”. Az akció vezetőszerpontjai: „az alkotó német ember begyökereztetése a hazai földön, a nagyvárosok és sűrűnlakott ipari telepek fellazítása, a falusi (vidéki) lakosság lekötése a falusi lakásviszonyok megjavításával a városbaözléssel szemben; az ipari és hivatalnokréteg visszavezetése vidéki, vagy felvidéki lakóviszonyok közé (pendlizés: naponkénti bejárás), ipartelepek vidékrehelyezése s így az agrikultúra és az ipar, a földművelő és iparos-hivatalnokréteg egészséges keverése, a különtelegülések megakadályozása, sőt minden települő betagolása a népi közösségbe. A telepítési jogot minden német, állampolgár megkapja, aki (nejével együtt) árja származású, (azaz egyszerűen német), nemzeti és politikai szempontból megbízható és *egészséges* (egészségcsen szaporodóképes). A telepítési akciónál előnyben részesítendőek a frontharcosok, a nemzetiszocialista mozgalom harcosai és a sokgyermekes családok”.

A telepítés a gyakorlatban a fentieknek megfelelően két ágazatú: kiscgazda és iparos (hivatalnok) telepítés.

A kiscgazdatelepítésnél főként a Birodalmi Munkaszolgálat által nyert új haszonföldek területén földmunkás parasztcsaládokat telepítenek le új kisbirtokok és parasztporták létesítésével.

(Zsellérből kisbirtokost! — a jelszó.) Főként az Északi és a Keleti Tengertől elhódított területeken az új parasztfalvak egész sora keletkezett így. Az ipari (hivatalnok) telepítésnél a nagy gyárvárosok munkásrétegeit igyekeznek a közélvidéken szétszórni, egészséges élet- és lakásviszonyok közt lerögzíteni, akik aztán naponként járnak biciklin, villamoson, vonaton stb. munkahelyeikre.

A legnagyobb kérdés persze az, hogy tudja az állam ezt az óriási befektetést kívánó akciót anyagilag keresztülvinni? A kisgazdatelepítések keresztülvitelére telepítési társaságok alakulnak, melyek a parasztporta berendezéséhez szükséges mobil tőkét a telepesnek rendelkezésére bocsátják. Fedezetül szolgál a porta s a kisbirtok, melyet az állam ad a birtokosodó zsellérnek. A kölcsön hosszúlejáratú és amortizációs részletekben törlesztik, úgy, hogy az a telepes gazdasági prosperitását is lehetővé teszi. Persze hatalmas tőkebefektetéssel dolgoznak. Magán kisgazdatelepítő betéti társaságok is alakulnak, melyek állami tőkehozzájárással igen életképes és gazdaságos vállalkozásoknak bizonyulnak. A tőkeérdekeltség biztos fedezetű befektetési alkalomhoz jut, az állam új és állandó adóalanyokhoz, a Birodalmi Munkaszolgálat számára eszményibb munkaterület el sem volna képzelhető és a német ipar és kereskedelem így mindig közelebb jut a gazdasági önellátás megvalósulásához.

Az ipar-tisztviselőtelepítésnél a helyzet egészen hasonló. Az állam az elmúlt négy év alatt 365 millió birodalmi márkát bocsátott e kistelepések rendelkezésére, természetesen ugyancsak amortizációs kölcsönök alakjában. Magánbankok

is készségesen ajánlják fel kölcsönüket. A havi amortizációs törlesztési részlet (mely az arányos havi lakbérösszegeknél nem lehet magasabb) biztosítva van még a munkanélküliség esetén is, a munkás munkanélküliség elleni biztosítása révén. Fedezetül ott a csinos kis ház teljes komfortjával, kis kertjével, melyet a bankérdekeltség mindenkor jó pénzért bérbeadhat, vagy más módon értékesíthet. Természetesen e házépítésekben is bennefekszik e mobil tőkén kívül a köz (város, állam) által adományozott telek, a *munkás* (és családja) munkája és legtöbbször a Munkaszolgálat segítsége (földmunka) is.

Az eredmény ilyen előzmények után is meglepő. 1936-ig 362 kisgazdafalut és telepet létesítettek és 125.000 családi házat a telepítési akció révén.

Látogatás egy iparos-tisztviselő telepen.

Lipcse füstös gyárkéményei közül villamossal robogunk ki a szomszéd „Siedlung-Meusdorf” felé. Pirostetejű házaival, kedves kis kertjeivel, impozánsan bontakozik ki elénk a telep. A telep vezetője, keményarcú, háborútviselt nemzetiszocialista élharcos az SA. barna egyenruhájában lép elénk kedves üdvözlőszavakkal és vezet a telep főutcáján. Közben elmondja a legszükségesebbeket: A telep nemsokára a NSZ. kormány hatalomrajutása után, 1934-ben kezdett épülni. Ma a telep 400 kétlakásos családi házból áll, amelyben 806 munkáscsalád lakik. A szokott módon, állami, városi, munkaszolgálat és a települők szolgáltatásai révén épült fel. A településben csak egész-

séges, szaporodóképes fiatal, vagy sokgyermekes családok vehettek részt. *A telep létesülésekor legnagyobb részük munkanélküli volt.* Még ma is a 800 családfő közül 200 (25%) munkanélküli. A 800 család ma kb. 3500 gyermekkel rendelkezik. A telepen rendkívül szigorú rend uralkodik. Elmond egy esetet: egy teleplakó a telep területén egyszer egy húsz papírmárkást talált s azt nem szolgáltatta be. Miután az eset kitudódott, házáat egy új telepes számára megváltották, őt családotul kitették s számukra a városban új lakást béreltek. Közben betértünk egy családhoz. Az apa 11 gyermekes munkanélküli kőfaragómunkás. Egy a 11-ből már férjnél van, így a szülőkkel 12-en vannak otthon. A legkisebbik az édesapja karján bámul ránk nagy kék szemével, amint betértünk. Megkérdezem az apát, hogy tud ilyen nagy családot fenntartani munka- és jövedelem nélkül. Elmondja, hogy mint sebesült frontharcos rokkantsági segély címén havi 27 márkát kap, ehhez havi 40 márkát munkanélküli biztosítása révén, végül 35 márka városi segélyt. Ez összesen 102 márka, s ebből, mialatt munkanélküli, havonta mindössze 5 márkát kell a házra törlesztenie. (Ha keres, természetesen többet.) Van a ház mellett kis kertjük. Már be van fásítva; ott is sok megte-rem, az ólakban tyúkokat, nyulat, két malacot találtunk. Most szétnézünk a lakásban. Egy kis előszobán át jutunk a tágas földszinti lakószobába. A szoba egyszerűen, de tisztán, rendesen berendezve. A „Mutti” éppen gyerekruhát varr gépen. A gyermekek (1 és 16 év közti kisleányok) tiszták, gondosan, bár egyszerűen öltözve. A nagyobbak posztrálják a kisebbeket és együtt játszanak.

Itt vannak mind most, mert csak ezt az egy szobát fűtik. De mi tovább nézzük a lakást. A földszinten rendes kis konyha, kamra, pince és két hálószoba. Felkapaszkodunk a lépcsőn az emeletre is, ahol még két hálószobát találunk. A hálószobákban kályha nincs. Ezekben német szokás szerint sohasem fűtenek, de amikor megszámlolom, 10 ágyat és 2 bölcsőt találok, ami mutatja, hogy mindegyiknek megvan a maga külön helye éjszakára. Villany, vízvezeték. „Kijövünk csendesen, szerényen, hogy így meghúzzuk magunkat” mondja az öreg frontharcos családfő. Becsületesek, egészségesek, megelégedettek. Lehetnek is! – és közben eszünkbe jut, hogy mi is lenne ebből a tizenegy leánygyermekes rokkant, frontharcos, munkanélküli kőfaragómunkás családjából, ha nemzete ilyen atyai szeretettel nem gondoskodna róla. Megnézzük még egy négygyermekes család otthonát. Ez már újabb, modernebb építkezés. Itt a mosó (fürdő) szoba s a W. C. már a házbaépített. Közben egy kétemeletes nagy háztömb idegenül meredezik felénk a kis családiházak sorából. A vezető elmondja, hogy városi tisztviselők önként összeállva építették ide, hogy e tiszta, jól levegőjű és biztonságos helyen nyugodt otthont leljenek a mindennapi városi robot után. Megnézzük még a telep hatalmas köz-házát (Gemeinschaftshaus), ahol a hivatalos helyiségek, óvoda, iskolák, a Hitler-Ifjúság, a Német Leányszövetség és a Munkaszolgálat helyiségei vannak. „Mát templomot mikor építenek már?” kérdezi hamiskásan az egyik telepi mama egy mordarcú pártembertől. „Majd a közház nagy gyülekezeti termét fogjuk időnként a lelkész rendelkezésére

bocsátani s ott tarthatja az összejöveteleit, vagy micsodáit (oder solch etwas)... volt a tipikus válasz. Közben beesteledett, hat óra körül járhat az idő. Megyünk hazafelé a városba. Szemben velünk tarkállik az országút a sok hazafelé bicikliző férfi és női munkástól. A kerékpár közszükségleti cikk és azt minden munkás megszerezheti magának 40—50 márkáért.

A telepítésnek van még egy fajtája, amely nép- és nemzetvédelmi szempontból felbecsülhetetlen jelentőségű és ez a *határövi telepítés*. A cseh, lengyel, holland és francia határövezben ezrével telepítik le a földtelen parasztságot és kisbirtokok alakjában kötik meg a földet, mely itt egyébként a szomszédállamok ugyancsak kiszámított és pénzzel támogatott akciója révén idegen nemzetiségű birtokosok kezére csúszna át. Erre az állam egyszerűen jólfelfogott hadi érdekből is, milliókat áldoz. A hivatalos beszámolóknak persze erről nagyon keveset, vagy éppenséggel semmit sem lehet olvasni, azonban kétségtelen, hogy ez az egész telepítési akció koronája. Esményibb találkozását a nemzeti, szociális és gazdasági érdekszolgálatnak, mint a határövi telepítésben történik, el sem lehet képzelni.

II.

A NÉMET MUNKÁSRÉTEGEK SZOCIÁLIS HELYZETE A MINDENNAPI ÉLETBEN.

Az őstermelők.

A földművelők.

(Landarbeitern. Bauerntum.)

A kisgazdabirtok-törvény. (Reichserbhofgesetz: 1933, IX. 29.)

A német parasztság helyzetét a birodalmi kisgazdatörvény szabályozza, melynek lényege, hogy a kisgazdabirtokokat hitbizományszerűen megköti és feladata, hogy erős, földjéhez gyökerezett német parasztságot létesítsen. Így e régi német jog felújításával, (melyet — mint mondják — a liberális világnézetű római jog hosszú időre eltüntetett) ma a parasztságban a német nép egészséges vérforrását akarják biztosítani. K parasztbirtokokat meg kell védeni attól, hogy a generációk változása során az eladósodás és a szétforgácsolódás elpusztítsa. Biztosítani kell, hogy állandóan egy-egy paraszt dynasztia kezében maradjon. Oda kell hatni, hogy a nagybirtokok ilyen életképes kisebb-nagyobb gazdabirtokokra oszoljanak, lehetőség szerint az egész ország területére elszórva, mert ez a legjobb biztosíték a nép és az állam egészséges életfolytatására. A törvény maga így szól:

a) A kisgazdbirtoknak, mint osztatlan és meg-

változhatatlan örökségnek a generatív lezármazó parasztnemzetség birtokában kell maradnia. Kisgazdabirtok minden oly gazdaságilag, vagy erdészetiileg művelt terület, mely egy kisgazdaképes egyén saját (osztatlan) tulajdonában áll; s amely a család ellátását (Ackernahrung) s ugyanakkor a gazdaság továbbművelését biztosítja s amelyik végül 125 hektárnál nem nagyobb, úgy, hogy lehetőleg idegen szolga nélkül művelhető.

b) A paraszt e kisgazdabirtoknak egyedüli tulajdonosa. Paraszt (Bauer) csak az lehet, aki német állampolgár, aki német származású (tehát már itt nem árja), aki tisztességes (ehrbahr), aki a birtok szabályszerű megművelésére képes. Ha valaki ennek hiányában van, vagy hiányába jut, kisgazdaképességét (Bauerfähigkeit) elveszti és a birtok örökösére jut.

c) A. kisgazdabirtok a paraszt halálával osztatlanul egy örökösre (az örökösre) száll.

Az öröklésből egyszerismindenkorra ki van zárva az örökhagyó anyja, a fogadott gyermekek, akinek már van ily kisbirtoka és általában, aki nem kisgazdaképes.

d) A kisgazdabirtok alapelveileg változhatatlan (megcsonkíthatatlan) és meg nem terhelhető. Kivételes esetekben (beruházás) felsőbb engedéllyel bizonyos összegig kölcsön felvehető. Követelés csak a birtok termékeire, de sohasem magára a birtoktestre alapítható.

A már eladósodott kisbirtokok megmentésére egy külön intézmény létesül (Entschuldungsamt), melynek feladata minden kisbirtokot megmenteni. Főbb eszközei: a nagy követelések méltányos-

sá való leszorítása, kamatkedvezmények, a kölcsönök hosszúlejáratú amortizációkká való átválttatása.

Hogy e törvény a gyakorlatban bevált és hogy a német kisgazdatársadalom és kisgazdabirtok tényleg óriási lépésekkel halad a megmentés és prosperitás útján, a legjobban bizonyítja az alábbi kis statisztikai beszámoló: 1930—1932 közt:

54.349 kényszerárverést tűztek ki 400.000 hektár kisgazdabirtok felett.

A törvény megengedte ekkor, hogy a kisgazdát kihajtsák családjával a portájáról és állatait az istállójából.

1932-ben még mindig:

18.393 kényszerárverést tűztek ki 343.843 hektárnyi kisgazdabirtok felett, melyek közül 7060-t végre is hajtanak 153.700 hektárnyi kisgazdabirtok felett.

1935—36-ban a négyéves NSZ. kormányzat után (a magánvagyon elkerülhetetlen védelmére) már csak

3718 kényszerárverés került kitűzésre 38.465 hektárnyi kisgazdabirtokon s ezek közül végrehajtásra csak 1944 esetben került sor 20.115 hektárnyi területen:

Egybevéve: 1932/33-ban az ország gazdasági forgalmának 13.3% -át kellett a birtok terhek kamarjainak a fizetésére kiadni, addig 1935/3-ban már csak 7.2%-át, tehát csaknem a felére lecsökkentet.

Szervezés. Munkásvédelem.

Ez a szellemi és gazdasági prosperitás alapozza és határozza meg az aktív telepítéspolitiká révén egyre szaporodó német parasztság helyzetét. Hivatástudatukat, a nemzeti közmunkából kivett alapvető közszolgáltatukra épülő önbizalmukat országos szervezettségük biztosítja. Ma már senkinek se jutna eszébe az előző korszak „dummer Bauer — buta paraszt” kifejezését valamelyikkel szemben használni. (Ehre der Arbeit.) De nem is érdemeiné meg, hiszen gyakran látni, hogy víz-álló bakkancsban és egybeszabott (mackószerű) kék munkásruhában ballag sáros földjén az ekeszarva után. Kis birodalmának a helyes irányításhoz és munkálásához nem kis életbölcesség, tapasztalat és talpraesettség kell.

A parasztság, mely a többi munkásréteghez való számarányában még mindig igen nagy és növekvő a birodalomban, egy külön szervezetben (Reichsnäherstand: a birodalmat tápláló réteg) tagozódik bele a Német Munkafrontba. Minden évben egyszer a földművelésügyi miniszter vezetésével egy hatalmas többnapos parasztkongresszust (Reichsbauerntag) tartanak, ahol időszakos kérdéseiket és feladataikat megbeszélik. Nem egyszer megtörténik, hogy a kormányzat e kongresszusok tárgyalásai alapján ad, javít vagy töröl egyes intézkedéseket, törvényeket. Így az elmélet és a gyakorlati lehetőség értékes kiegyenlítőalkalmak ezek. Évenként és helyenként több kiállítást is rendeznek, rendszerint az aratási háláünnepek alkalmával. A díjakat aszerint a főszempont szerint osztják ki, hogy *a teljesítmény a népi közösség*

érdekét mennyiben szolgálja. (Szociális szempont.) A győztes parasztok és földművelők (utóbbiak az önálló kisgazdabirtok nélküli földmunkások) küldöttségét ezért minden évben díszkihallgatáson fogadja a Vezér is, ahol a nemzeti közösség részéről megadja nekik azt a tiszteletet és nagyrabecsülést, melyet közérdekű és értékű munkájukkal a szociális államban kiérdemeltek.

E kisbirtokos parasztsággal szorosan összeolvad a birtoktalan (zsellér) földművesréteg sorsa. A kisgazdabirtokok legnagyobb része az ő segítségük nélkül ma sem volna művelhető s mivel e hitbizományszerű kisgazdabirtok tulajdon és jogkörzetéből ők kiestek, róluk külön törvények és rendeletek gondoskodnak. Amennyiben ezek a kisbirtokos rokonai (fiai, leányai), köteles azok jövőjéért gondoskodni (kitaníttatás, új kisgazdabirtokhoz való segítség, kiházásítás stb.) Az ú. n. szolgálégyeneknek és a cselédségnek csakúgy meg van a maga kereseti és szolgálati tarifája, mint a gyári munkásságnak. Külön tiszta, rendes kis szobákkal kell rendelkeznie a gazdának arra a célra, hogy ezeket, kettőt-hármat esetleg együtt, elszállásolja. Még az is elő van írva, hogy melyek azok a legszükségesebb bútordarabok, melyeknek minden gazdasági cselédszobában lenniük kell. Istállóban lakásra vagy alvásra gazdasági cseléd nem kényszeríthető. A közös munka tiszteletét a gazda és a szolgálja kölcsönösen kell, hogy megadja egymásnak. „Mindezek szigorú büntetési szankciókhoz vannak kötve” – magyarázza a kisváros polgármestere, aki végigvezet egy ilyen kisgazdabirtokon és portán „és mi vagyunk a párt s a kormány részéről megbízva, hogy mindennek a

betartását személyes körút keretében ellenőriz-
zük. Van azonban emellett a német parasztpor-
tának egy nemes hagyománya, melyet a profitéhes
szellem csak a legutóbbi időben szorított háttér-
be. Ez pedig az a családi szellem, amely egy-
egy parasztporta gazdáját és cselédségét mintegy
családias közösségbe forrasztotta egybe: együtt
ettek, szórakoztak, sőt még ki is házasította cse-
lédjeit a gazda, ha férjhezmentek. Ezt a szelle-
met, amely valójában a miénk, akarja csak felele-
veníteni és lerögzíteni a mi szociális törvényho-
zásunk”. Valahogy nálunk se volt ez másképpen!

A falugondozás.

A munkásüdültetési és munkaszépítési akció
és maga az egész munkafront legjelentősebb mun-
katerületét éppen a falvakban találja. Igyekeznek
a falut mindenekelőtt rendezetté, szépé tenni.
Írányítják a falu lakosságát a céltudatos kert-,
gyümölcsgazdaságra, helyes földkihasználásra,
szellemileg: a falu történetének tanítására stb.

Sporthelyek, uszodák, közkönyvtárak s egyéb
szórakozóhelyek létesítése.

Rádióautók járók be a falvakat, toborozva a
rádióelőfizetésre. Autóbuszok szállítják a falu la-
kosságát az esti városi szórakozási alkalmakra
(színház).

Mindezt céltudatosan és határozott céllal:
„érezze jól magát a falu lakója falujában és kap-
ja meg azt, amit a város nem nyújthat neki: az
igazi otthont!”

Egy vasárnap délután betekintünk a falusi
korcsmába. Idős gazdák, fiatalabb családapák sö-

rözgetnek, beszélgetnek, kártyázhatnak. Mind-egyik szivart, vagy kész cigarettát szív. A fiatal szolgálégyenyek kis billiárdasztal körül tolongnak és nagy szenvedéllyel játszanak. 10 fillér egy negyedórára. Közben ők is meg-megiszznak egy po hár sört és a kész cigarettát szívják. Tisztán és jól, városiasán öltözöttek. Este 6 óra körül néhány gazda az asztaltól csak úgy a szemével odaint nekik. Erre egymásután szedelőzködnek kifelé. Kérdem, miért? „Az állatokat etetni” — felelik.

A nagybirtokosok és a nagybirtok.

Németországban a nagybirtok már megköze-lítőleg sem olyan nagy szociális probléma, mint egyéb helyeken. A nagybirtokok megoszlása egy-részt a reformáció korában megtörtént, másrészt (különösen Keletporoszországban) a nagybirtokos maga javadalmazta öreg cselédjeit kis földdara-bokkal s egyéb módon is magától, egészségesen oszlott az idő folyamán a nagybirtok. Számottevő papi birtok már alig akad, viszont a papok, az egyházi tisztviselők az állam fizetett hivatalno-kai. A nagybirtok hatalmi alapján álló nemesi, vagy papi réteg csaknem ismeretlen fogal-m már és Hitlereknek nem kellett velük szemben a magántulajdon veszélyeztetésével fel-lépni. A még meglévő kevés nagybirtok az ország szociális gazdasági szellemébe lassanként beolvad, erőszak nélkül parcellázódik. Ezt elősegíti a szo-ciális adókulcs, mely a birtok nagyságával ará-nyosan emelkedik. Egyébként a nagyobb birtokok munkásait éppen úgy szervezik és védik a mun-kásvédelmi berendezkedések és törvényeik, mint

bármely más kisbirtokon, ipari üzemben, vagy egyebütt. Új kisgazdabirtokok különösen az újonnan szerzett haszonföldek területein létesülnek.

Birodalmi birtokstatisztika az együttművelt területekről.

(1933. évi felvétel. Megjelent a „Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich 1937” 76. oldalán.)

hektárnyi terület	hektár	az összes haszonföldel
0.51—2	951.000	2.3%-a.
2—5	2,612.000	6.3 „
5—10	4,378.000	25.6 „
10—20	6,285.000	
20—50	7,955.000	27.9 „
50—100	3,625.000	
100—200	2,264.000	5.4 „
200—500	3,306.000	8.0 „
500—1000	2,691.000	6.5 „

1000 hektáron felüli 7,389.000 hektár, az összes haszonföldek 18.0%-a. E legutóbbi 1000 hektáron felüli területek jobbára erdőségek, melyek állami kezelésben vannak.

Művelés alatt áll összesen: 41,456.000 hektárnyi terület.

A kisgazdabirtokok száma az egész birodalom területén mintegy 1 millióra tehető, amely a: s összes művelt területek 19%-át teszi ki.

*) Tájékoztatóul: 1 hektár 100 m² — kis magyar hold 1.200 négyszögöl, 1 kat. hold 1.600 négyszögöl, 1 négyszögöl 3,7 m².

Legyen elég csak arra utalnunk, hogy a Birodalmi Munkaszolgálat és a főiskolások megcsiszolt segélyakciói mit jelentenek a földmunkás népréteg szociális és gazdasági felségítése szempontjából s emellett, ami ugyancsak nem jelentéktelen, a városi néprétegekkel való összesimitása szempontjából is, az említett telepítési akcióval egyetemben.

Iparosok. Kereskedők. Nagyvállalkozók.

Mindazok a törvények és rendeletek és a mögöttük lévő szociális szellem, mely a birodalom minden munkásrétegére egyaránt kiterjed, jelentősen észlelhető a parasztságon kívüli nép életmegnyilatkozásaiban is. A munkásszerződés, munkabér, munkásbecsület védelme az ő szociális existenciájukat is biztosítja. Néhány képben nézzük még ezt, hogy is fest a gyakorlatban:

A „Lipcsei Gyapjúfonó” hatalmas gyárépületének ormán egy remekbeszabott arany-zászló vibrál a tavaszi nap fényében. A zászlón a horogkereszt s a Német Munkafront jelvénye. Ez a gyár kapta ez évben a Német Munkafront nagy kitüntető címét: „Nemzetiszocialista Mintaüzem”. Dr. Ley-t, a munkásfront vezérét, Hitler helyette sét várják, aki személyesen adja át a kitüntetést. A gyár ma ünnepel, vendégeket fogad s így mi is végignézhethük. A vezető, egy fiatal munkás, mintha otthonába vezetne, lelkesen magyaráz: 2000-en vagyunk itt munkások, ezelőtt pártokra oszolva gyilkoltuk egymást. 1933 óta valamenynyien a Német Munkafront tagjai lettünk és azóta csak egyszer fordult elő, hogy közülünk egy a

munkabecsületbírótság elé került. Először a souterainbe, egy nagy ebédlőterembe visz az utunk. Kedves, fehérabroszos asztalok. Felírás: „Selbstbedienung: önkiszolgálás. Az itt szokásos egy tál menü 30 Pfennig (30 fillér), amelyért azonban korlátlanul lehet enni” — magyarázza a vezetőm. Tovább egy hatalmas gyülekező terem megbeszélésekre, szórakozásra. Itt is felirat: „Nem a pénz, hanem a szellem a mintáuzem szülője!” Felmenőben látjuk, hogy egy hatalmas ruhatár is rendelkezésére áll a belépő munkásnak. Mellette a zuhanyozó és fürdőterem, ahol a munkás tisztálkodhat és átöltözhet. Aztán a mentőállomás szobája, pompásan felszerelve, egy vöröskeresztes nővérrel. Elmondja, hogy van itt még ezen kívül öregségi segélyezés, terhességi, gyerekágyas és üdülőkúra segélyek,*) nyári szabadságolás stb. Benézünk egy munkaterembe. Világos, tiszta, szelős helyiség. Itt tényleg „szép” lehet a munka. Künn hatalmas gyárudvar, mely azelőtt rozsdás és hasznavehetetlen vasdarabok és egyéb szemétgyűjtőhelye volt, kedves és megkapó képpel mosolyog felénk. Elöl a gyárkápolna, kis keresztel a tornyán. A hátamegett nagy sportberendezések: futballpálya, kuglipálya, céllövőstand. Sportegyletünknek 600 tagja van. Ez mind szinte mesébeillően szép (a fejem valósággal kóvályog ennyi új benyomástól). Mennyijébe kerülhet ez a vállalatnak? Hogy tud versenyképes maradni? Vezetőm pontosan tud felvilágosítani: „Az üzem a legutóbbi 1935—36. kereskedelmi évben mintegy 436.000 márkát fordított szociális célokra. Az üzem az

* Sok a nőmunkás.

A munka becsölése. Hitler kezétfog egy-
inással, aki a birodalmi munkaversenyet
májában az első díjat nyerte.
Geht mir 4 Jah

évvégi beszámolójában mégis aláhúzottan arról tud beszámolni, hogy ez a befektetés bőven meghozta a maga hasznát. A munkásság magatartása példás, az üzletfelek kifogásai teljesen elmaradtak, vevőkörünk szaporodott, a munkásokat lelcsőszítettük a legjobb teljesítményekre ösztönzi. Én nem vagyok pénzügyes, csak egyszerű munkavezető, de ezt a beszámolót megtoldhatom még valamivel. Azelőtt jóformán egy munkás sem ismerte itt a másikat, ha évekig egymásmellett dolgoztak is. Ma már legalább 80%-ban ismerjük egymás családi viszonyait. És higgye el, ez nem tolatkodás, hanem részvétel mindegyiknek a sorában. Ha valamelyikünk családjában kisgyermek születik, másnap már csomag várja, tele babake-lengyével. A szociális nővér gondoskodik róla, hogy semmi se hiányozzék belőle. A csomagban ott van a gyárvezető pár kedves üdvözlőszava. Ha ez az ember ma végigjárja a munkatermeket, mindenütt örömmel, szeretettel, bizalommal és hálával üdvözlök. Ez az ember 2000 munkás és 200 munkás megbízott bizalmát bírja. Mi egy nagy közösséggé lettünk, amely a főnöknél, a gyárkápolnában, a sporttéren, az ebédlőben, táncban bajtársiasan egymásratalál. Én nem vagyok pénzügyes, de azt hiszem, ezt nem lehet csak pénzzel se megcsinálni, se megfizetni.” Elfogódva veszek tőle búcsút s közben igyekszem ámitgatni magamat: Ilyen nekik is csak egy van az egész birodalomban. De elképzelem, hogy sok hasonló van már és így mennek folyton előre ...

Egy hatalmas könyvnyomda és kiadóvállalat öt munkásának a képét hozzák a lapok. Most ünneplik 40 éves munkásjubileumukat, melyet hely

ben szolgáltak le. Benézünk másnap oda. Hatalmas szedőgépek. Odamegyünk egy szedőmunkáshoz. Egy angolnyelvű regény betűit szedegeti. Angolul tud. Keres havi 400 márkát. Kell a családnak. A többi, a legtöbb kevesebbet, kiki aszerint, mennyit képes „leistolni”. Mind kék munkászubonyban.

Most a fodrászok versenyeznek az első díjért. De nem csak ők, hanem minden szellemi és testi munkás a maga szakmájában együtt (Arbeiter Stirn und Faust: az ököl és a fej munkásai), hogy a közös munkafront egységét és egyenlő értékelését is jelképezzék. Itt láthatunk egy mesteri címet a gépjármű szakmában. A munka nemességének a címére.

Egy jómódú mészáros családját ismerjük meg. Nagy üzlet, tizenkét segéddel. Külön autója van a mamának, papának és a fiúnak.

Persze sokkal több a szegényebb, szerényebb iparos. De a fellendült gazdasági élet és a kereseti és szolgálati tarifa nekik is ad életlehetőséget minél jobban igyekeznek, annál jobbat.

A kereskedőknél.

A legszembetűnőbb a fontosabb közszükségleti cikkek egységes ártarifája. Akárhová megyünk is, mindenütt 40 Pfenniget kérnek tíz deka kolbászért. A kis boltok tiszták, rendesek, az alkalmazottak udvariasak. Sok az automata, különösen az élelmiszerüzletek és trafikok előtt. Így szombaton estétől hétfő reggelig minden csukva lehet és nekik is kijut a szabadidő. Legutóbb a lapok egyik legfőbb témája volt, hogyan lehetne

a hétféligi szünetet a kereskedők számára is biztosítani. Egyelőre még nem oldhatták meg, mert a legtöbb ember szombaton délután vásárol. Újabban a bérkifizetés szombati betiltásáról gondolkodnak. A kereskedő is érzi, hogy gondossággal nyúl feléje az állam szociális közössége. Magában álló itt az ú. n. Verträter (kereskedelmi utazó, vigéc) alakja. Nálunk szinte alig veszik komoly foglalkozás számba, legtöbbször csak zsidók üzik. Itt sok gyár és nagyvállalat van: i vidéken, sokszor a legkisebb falvakban elszórva. Ezeknek életkérdés, hogy ügyes és jó közvetítői legyenek. Ezek csaknem mindig a gyár és a kereskedők közt közvetítenek és így elesik a nálunk sajnálatosan elterjedt házalás. Van köztük sok, aki havi 1000—1200 márka jövedelemmel rendelkezik s így megbecsült alakjai a kereskedőéletnek. Sok a *nagykereskedő*, *kereskedelmi nagyvállalatulajdonos*, *exportőr*, *áruháztulajdonos*, vagy *részvényes*. Ezek szociális értékek, akik sok embernek adnak kenyeret. Ezért tőkéjüket meghagyták, adójukat a fokozatos adókulcs szerint rójják le. Önerdekű profitközösségekbe (kartell) nem tömörülhetnek, alkalmazottaikat az általános munkástörvény védi. Mérlegük felülvizsgálásánál a szociális szempont is irányadó. Ily értelemben a nagytőke egy része és a nagykereskedelem egyes ágazatai (pl. szörme) még zsidó kézben is maradtak. *A nagytőkések és nagyvállalkozók helyzetét a Harmadik Birodalomban szociális szükségük és szolgáltatásaik biztosítják.* Hiszen csak ez a tőke képes az előírt szociális munkásvédelmet keresztülvinni, amellet, hogy a piacon is versenyképes maradhat. Így pl. a hatal-

mas Siemensművek gyártermeiben külön gyárorvosok foglalkoznak a munkáslélektannal (lelki és testi veszélyeztettségükkel) s az ezeknek megfelelő munkásvédelmi és hygenikus berendezésekkel. A bányász kőfűróját külön vízvezetőkészülék portalanítja. A nagy áruházak kötelezve vannak, hogy eladóhelyiségeik hőmérséklete + 16 fok C. alá ne süllyedjen és nyílt elárúsítóhelyeiken a légvonat, csapadék talaj hideg ellen alkalmazottait megfelelő eszközökkel (fabódé, fastand, fűtőtest, szalmaszőnyeg, meleg felsőruha és csizma) védjék. Az ilyen munkások számára külön melegedő és étkezőhelyiség is tartandó fenn. Mulasztás esetén a vállalkozót (tőkést) 300 márkára s aztán fogságra ítélik.

Érdemes végül az ú. n. *cselédekről* (Hausangestellte: Házi alkalmazottak) megemlékeznünk. Kigondolhatjuk, hogy az új birodalom szociális szellemével nagyrészt eltüntetni igyekezett azt is, ami cselédmizéria, cselédkérdésként szerepel. Országos rendelet szabályozza a házi alkalmazottak helyzetét. Eszerint a háztartási alkalmazott a családfővel és családjával egy házi közösséget (Hausgemeinschaft) alkot és egymással szemben kölcsönösen e közösségre alapozott hűséggel tartozik. Javadalmuk készpénz és teljes ellátás. A javadalom az alkalmazott képességeihez s a munkaadó igényeihez mért kell, hogy legyen. A teljes ellátás pénzbeli megváltását a biztosító hivatal tarifája szabja meg. A teljes ellátás a következőkből áll: koszt, lakás, ágyruha, törülköző és alkalomszerű munkaköppeney. Lakásul külön szoba jár, mely nem lehet konyha, kamra, vagy átjárószoba és amely elzárható. Szobabútorzat: ágy, mosdó, asz-

tal, szék, világítás és elzárható szekrény. Az élelmezésnek kielégítőnek, táplálónak és ízletesnek kell lennie. (Bejáró(nő)nek legalábbis egy főétkezés jár s ha 2 km-nél nagyobb távolságról jár be, útiköltsége megtérítendő). Kötelező munka ideje napi 10 órát nem haladhat túl és ez reggel 6 és este 9 óra között kell, hogy legyen. Vasárnap és ünnepnapokon csak a nélkülözhetetlen munkát („laufende Arbeit”: takarítás, főzés stb.) köteles végezni. A napi munka közbeeső kisebb pihenő-alkalmairól a munkaadó alkalmakként gondoskodik. Az alkalmazottnak igénye van minden héten és minden második vasárnap, vagy ünnepnap egy szabad délutánra és a kettős ünnepeken is egy szabad délutánra és estére. Alkalom biztosítandó, hogy az alkalmazott állampolgári (nemzeti) és egyházi (vallásos) jogaival élhessen. Évenként a következő szabadság illetékes: a 18 éven felüli alkalmazottnál az első szolgálati évben 6, a másodikban 8, a harmadikban 10 és minden további évben 15 nap, mely fizetéses, beszámítva az ellátás megváltását is. A 18 éven aluli alkalmazottak napi foglalkoztatása napi 9 órát nem haladhatja meg. Évi szabadságolásuk 15-től 18 éves korukig a fenti sorrend megfordításával alkalmazandó. A felmondási idő két utolsó napját az alkalmazott rendelkezésére kell bocsátani, hogy új munkahe-lyet kereshessen magának. A cseléd tartás gyakorlati helyzete ilyenformán ma Németországban az, hogy a háziasszony a hozzákerülő alkalmazottat mindenekelőtt tisztaságra, rendre és jó modorra is neveli, hogy, ha közben kiszolgál is, odaülhes-sen a család asztalához és alkalomszerűen közös szórakozásaikban is részt vehessen. (Láttam a

családdal síelő cselédleányt is.) Kétségtelenül nagy feladat ez minden háziasszony számára. Gyakran előfordul, hogy 2—3 háziasszony iskoláján kell keresztülmennie egy-egy cselédleánynak, míg az alkalmazó család magasabbrendű életformáihoz hozzá tud simulni.

A hivatalnok.

Az államhivatalnokok helyzetét az új birodalomban az 1937. július 1-én érvénybe lépett „Német Hivatalnoktörvény” szabályozza. A német hivatalnok a nemzetiszocialista állam akaratának végrehajtója, egy-egy oszlopa. A hivatalnok a Vezérre esküszik. Hozzá és a birodalomhoz áll jogi, szolgálati és hűségviszonyban. Államhivatalnok a jövőben csak az lehet, akinél — az előírt és szükséges előképzettség mellett — a politikai előfeltételek is megvannak. *Az államhivatalnokká való meghívás az állam felségaktusa (Hoheitsakt), nem pedig két egyenrangúnak a szerződése.* Az állam kötelességeket hárít a hivatalnokra és átveszi a felelősséget, hogy existenciáját biztosítja. A hivatalnok főkötelességei: hazaszeretet, munkaerejének teljes odaadása, engedelmesség előjárói iránt, bajtársiasság minden német dolgozótársával szemben. *Ez utóbbi is törvényerőre emeltetik.* (Ez azt jelenti a gyakorlatban, hogy ha valamely kollégája, vagy ügyfele iránt gőgös, rideg stb. magatartást tanúsít, megbüntetik.) Mivel állam és párt egy, a hivatalnok mindig köteles a párt érdekében síkraszállni. Rendes hivatalnokká csak az lehet, aki az előírt képzettséggel (vizsgák)

rendelkezik és a 27. életévét betöltötte, *de ekkor rögtön nyugdíjjogosulttá lesz, nem úgy, mint eddig 10 év múlva.* (Családalapítás.) Német nőt köteles elvenni. Baleset ellen mindegyik biztosítva van. Végül a büntetőszabályzat. Ezzel a Birodalom területén eddig érvényes 16 különböző területiális hivatalnoktörvény hatályát veszti.

Ha gazdasági és ennek megfelelő társadalmi életszínvonalukat vizsgáljuk, ha nem is összességében, de lényegileg mégis a mi köztisztviselő-társadalmunk helyzetéhez hasonlíthatjuk, amelyben az a fizetésesökkentések előtti időben volt. Csak a javadalomelosztódás arányosabb és lesz mindegyre arányosabbá a különböző családi terheknek megfelelően. A szociális állam belátja a gazdaságilag is erős középosztály jelentőségét a nemzeti közéletben és rendkívül nagy gondot fordít annak jó megélhetést biztosító javadalmazására, de ugyanakkor arányosítja is azt a közérdek és közszolgáltatás mérvének megfelelően.*)

A tisztviselői javadalmazás jellemzésére közöljük az alábbi adatokat: Egy helyettes tanár (Studienassessor) fizetése havonta 280 RM. (birodalmi márka), Ez 3-4 évig tart. Azután rendes tanárrá lesz (Studienrat) s a javadalma 360 RM-ra emelkedik, ettől kezdve fizetése kétévénként emelkedik s ötvenkétéves korában rendes körül-

* Hallomásom szerint politikai (közéleti) ténykedésért, mint ilyenért fizetés nem jár. Hitler maga még a hatalmas s a ma neki járó elnöki javadalmazásról is lemondott s mint a „Völkischer Beobachter” tulajdonosa nyer szükséges kiadásaira elsősorban fedezetet. Állítólag a még liberális szempontból tekintve formailag meglévő képviselők tanácskozó és tanácsadó testülete és a többi politikai vezetőemberek is csak egyéb (köztisztviselői) működésük után részesülhetnek javadalmazásban.

mények közt eléri a havi javadalma a 600 RM-t, amely már a maximális. Családi pótlék gyermekeként havi 20 RM. A birodalmi márka vásárlóereje a szociális közforgalomban nagy általánosságban megfelel a mi Pengönk közforgalmi értékének.

A hivatalnok-tisztviselő réteg zömét Németországban mégis az ú. n. *magántisztviselők* alkotják. Nagy iparos, kereskedő, pénzügyi kultúrájuk nemcsak hatalmas belföldi, hanem idegen világrészekig terjedő külföldi viszonylatban is óriási hivatalnok-tisztviselő kontingenst igényel. A kereskedelmi, gazdasági, publicisztikai főiskolát De sok olyan hallgatóra akadhat az ember, aki egy-egy cég, nagyvállalat megbízásából valamely idegen földrészre készül, ipari, vagy kereskedelmi érdekeltségek területére. *Gazdasági kapcsolataik régi (afrikai) gyarmataikkal alig változtak.* E magántisztviselők javadalmazása s az ennek megfelelő életszintje arányos az államiakéval. Kihasznlásuk ellen őket is biztosítják az általános munkásvédelmi intézkedések, de sokszor javadalmuk és életszintjük még magasabb, mint az államhivatalnokoké. Egy-egy cégvezető havi 1000—2000 márkás fizetése egyáltalán nem ritka, aki emellett szép villával, kerttel, földdel rendelkezik. Fiatal mérnökök saját autójukon járnak. Nem irigyli tőlük senki, fáradságos és felelősségteljes munkájuk jutalma. Egy-egy irodakisasszony havi 200 márka körüli fizetése sem megy ritkaságszámba, kiknek számára otthonok (pensiok) vannak városszerte havi 70—80 márkás díjért. A politikai és szociális munkából ők is kiveszik a megfelelő részüket. Egy nagyváros pl. hatalmas bank-

tisztviselői gárdájával hajtatta végre az egész munkanélküli segélyakcióját, mikor városrészek szerint beosztva, hetenként nekik kellett ellenőrizni a segélyezetteket lakásukon, nem kaptak-e közben már munkát. Persze a hivatalos órákon kívül. Életszínvonaluk aránylag magas, jól öltöznek, étkeznek, szórakoznak s fölöttébb sokat sportolnak. A mozik, kávéházak is rendszerint velük telnek meg. Emellett a pártmunkát is erősen kultiválják, hogy a pártban minél magasabb helyezést nyerhessenek el. A kezdők szerényebb díjazása természetesen itt is általános és egy bizonyos határon belül minden vállalat maga szabja meg alkalmazottainak fizetését a szolgáltatás arányában.

A katonaság.

A katonaság helyzetét a Harmadik Birodalomban Blomberg, volt hadügyminiszter következő szavai jellemzik: „A honvédelem és a munkafront egy kötelet húznak, mert a munkás és a katoná az Oj Németországban együvé tartozik”. S ezzel aláhúzta azt, ami a gyakorlatban is a legszembetűnőbbben jelentkezik a többi (szabadelvű és rendi) állam katonai berendezkedésével szemben, t. i. annak *szociális jellegét*. A német katonaság nem áll szemben a „civillel”, mint egy zárt, másrendű társadalmi osztály. Nem áll belső részeiben sem társadalmilag elkülönítve az egyes fegyvernemek szerint, hanem a maga egészében a nemzeti munkásfront szerves tagja. *Ezért hozták be mindenekelőtt a mindenkire egyaránt kötelező féléves munkaszolgálatot s a kétéves katonai szolgálatot (1935. VI. 26. és 1936. VIII. 24.) és*

ezért törölték el az önkéntességi jogot és jelleget minden kiváltságaival egyetemben. A katonai képzésnél az iskolázottság csak előny, de nem előjog a tartalékosoknál. A hivatásos katonai képzés természetesen náluk is szakszerűen történik. A másik jellegzetessége a német katonaságnak, hogy az, mint apolitikus, ugyancsak elképzelhetetlen, sőt a munkaszolgálatlal együtt a legalkalmasabb beiskolázó helye a német ifjúnak a nemzetiszocialista ideológiába. A katonaság a népi közösséghez való tartozását érzi és igen sok életmegnyilvánulásában kifejezésre is juttatja. Szociális megmozdulás szinte elképzelhetetlen a katonaság segítségével nélkül: perselyeikkel ők is gyűjtenek a téli segélyakció számára, kaszányaikat megnyitják időnként, hogy a nincstelen gyermekeket megvendégeljék. Maguk szolgálnak fel, sőt zenélnek is nekik s a fazék-vasárnapokon vígan lakomáznak együtt a nemkatonákkal. Hivatalos, vagy társadalmi megmozdulás nem lehet a tisztek közt, hogy azon a legénységet legalább egy altiszt ne képviselje.

Születés, származás-ból folyó rangok önmagukban semmi előnyt vagy hátrányt nem jelentenek. Ez alapon sem közjogi, sem társadalmi tényező nem lehet. A nemesi (von), bárói, grófi, hercegi stb. rang megtartható, *cím* (pl. *nagy ságos, méltóságos*) nélkül. Ily cím nélküli rangot kap az is, aki ezt szolgálatával kiérdemelte, pl. műszaki, tanügyi tanácsos, kormányfőtanácsos stb. De ez csak éppen úgy tanácsos úr, mint ahogy konzul úr, ezredes úr, báró úr (Herr Baron!), lelkész, vagy püspök úr stb. és semmi egyéb. Ma már Németországban megmo-

solyognák azt, aki főtisztelendő, vagy méltóságos úrról beszélne. Ma már ezek a címek ott csak az élelapokban szerepelnek.

Említsük meg végül azt, hogy azok a szociális problémák, melyek ma még sok külföldi államot foglalkoztatnak t. i. *a túlmagas (pl. 30.000 márkán felüli) fizetés, az álláshalmaz, a házaspári kettőskeresés*, Németországban nemcsak most, hanem részben már 1933 előtt megoldottak megfelelő rendeletek és szabályok útján.

Végül lássunk egy *kis statisztikát a lakosság megoszlásáról hivatásuk szerint 1933-ból*:

Foglalkozás:	Keresők		Hozzá tartozóikkal együtt:	
	Millió	%	Millió	%
Föld, kert, állat, erdő, halgazdálkodás	9.34	28.9	23.66	21.—
Iparos, kézműves	13.05	40.4	25.33	38.8
Kereskedés, közlekedés	5.93	18.4	11.04	16.9
Köz- és magánalkalmazottak	2.70	8.4	5.06	7.8
Házi szolgálat	1.27	3.9	1.32	2.0
Munka és munkadat nélküli	5.82	—	8.81	13.5
Összesen:	38.12	—	65.22	—

Munkanélküliség. Téli segélyakció. Biztosítások.

(A Harmadik Birodalom passzív szociálpolitikája és gyakorlata.)

A hitleri kormány 1933-ban, mikor a hatalmat magához ragadta, a szociálpolitika terén, a társadalmilag elesettek felsegítését, illetőleg óriási,

csaknem megoldhatatlannak látszó feladatok előtt állott. A versaillesi békeszerződés és a rendszeridő gazdasági nyomorúsága révén több mint 16 millió ember, az összlakosság csaknem egynegyedrésze mesterséges támogatásra szorult.*) Ennek egészséges irányú megoldása természetesen a szociálpolitika keretén belül a Német Munkásfront vezetőire hárult, mely minden eszközt megragadott a legfőbb ok, a munkanélküliség megszüntetésére. A reális közszükséglet fedezését egységesen irányító elosztás s az erre előkészítő (átiskolázó) munkapolitika, a Birodalmi Munkaszolgálat és a kétéves katonakötelezettség bevezetése, a hadi ipar (szárazföldi, tengeri és légi) óriási arányú kifejlesztése, a birodalmi autóúthálózat építése, a telepítések stb. mind *egy-egy állomás csak azon az úton is, amely a német népei a szociális nyomorúságból kivezette.* De mindehhez idő, évek kellettek s közben ezek az ellátatlanok mindennap enni kértek s ha a Hitler kormány ugyanakkor országosan nem gondoskodott volna megfelelően róluk, kétségtelen, hogy nagyarányú aktív szociálpolitikáját se vihette volna végbe. Hitler világosan látta ezt és merész tételévei „aki magát németnek és nemzetiszocialistának tudja és vallja, az közénk tartozik s arról a nemzetiszocialista államnak kell gondoskodnia vagy munka, vagy segélyalkalom teremtésével” megnyerte a maga számára a 16 millió segélyreszorulót. Ígérete végrehajtására megszervezi számukra a téli segélyakciót (Winterhilfswerk), mely a maga nemében páratlannak bizonyult.

* Köztük több mint 5 millió nyilvántartott munkanélküli.

A Téli Segélyakció.

(Winterhilfswerk: WHW.)

A téli segélyakció egy hatalmas országos szervezet, melynek létét és működését országos törvények (1933. IX. 13. és X.].) szabályozzák. De ezenfelül sikerült ezt Hitlernek a nép szívügyévé is tenni azokkal a berendezkedésekkel, melyek itt is besorozzák az elesettet a népi közösségbe.

E törvénnyel a gyakorlat szerint a téli hónapok (szept.—márc.) mindegyikében 3 vasárnap a munkanélküli és nincstelen szegényeknek szentelendő a következő kép. A hónap egy vasárnapján *utcai gyűjtés*. Különböző párt és foglalkozási alakulatok képviselői (hónaponként besorozva) szaladgálnak kora reggeltől késő éjszakáig (mozikban, mulatókban stb. is) perselyeikkel hónaponként különböző kis jelvényekkel és gyűjtenek szorgalmasan. Egy kis jelvényvel, mely 20 Pfennigbe (fillér) kerül, mindenki lefizette az e napi szociális adóját és mentesül a további zaklás alól. Majd jön a „*fazék vasárnap*” (Eintopf-Sonntag), a szegények vasárnapja. Ekkor, hogy a kereső népréteg külsőleg is kifejezze szolidaritását a nincstelenek iránt, minden német háztartásban, vendéglőben, étkezdében stb. csak egy tál ételből áll a déli főétkezés s ez valamilyen főzelék, főtt hússal. Ekkor sült húst készíteni és fogyasztani súlyos véték a nemzeti és szociális közérzet ellen s ezt a törvény szigorúan bünteti is. A vendéglőkben és egyéb nyilvános étkezőhelyeken a vendég az „Eintopf” mellé egy külön kis blokk-ot is kap, melynek ellenében a WMW. javára 20—30 fillért külön fizet a szegényeknek, ön-

ként átengedvén így azt a többletet, amit drágább étel fogyasztására fordított volna. Így ezen a vasárnapon a Vezér asztalától az utolsó kiskocsmá asztaláig itt mindenki főzeléket eszik, zsíros főtt hússal, ami egyébként rendkívül ízletes és tápláló (pl. a lencse s a bab Eintopf-ot egészen „prima”-nak találtuk mi is és máskor is szívesen rendeltük). A német polgárnak a leves nem hiányzik s a „Kuchen”-jét (kalács-sütemény) s a feketét nyugodtan elfogyasztva utána, úgy érzi, hogy jól és rendesen megebédelt. Van viszont ebben valami csodálatosan felemelő s a népi és szociális közösséget és öntudatot hatalmasan izmosító erő és bizonyosság, mely ezt a 16 millió nincstelenet oly elementáris erővel tudta behódítani a népi közösségbe. Összegyűjtik ilyenkor a falvak városok középületeiben a szegény lakosságot s a tehetőseket, pártvezérek, katonák stb. együtt költik el velük az udvaron hatalmas üstökben főtt, valójában „nemzeti eledelt”. A katonabanda vagy a Hitler-Ifjúság zenekara még asztali zenével is szolgál mellé. A hó harmadik vasárnapján van a „*Pfundsammlung*”, a természetbeni adományok gyűjtőnapja. A német háziasszony maga gyűjt ilyenkor otthon össze egy kis csomagra való lisztet, zsírt, szappant stb., vagy ha kényelmes, készen is kaphat ily csomagot az üzletekben s a Hitler-Ifjúság kis kocsijaival szedegeti össze s viszi a gyűjtőhelyre. A negyedik vasárnap viszont minden gyűjtés tiltva van (Ruhe).

De e rendszeres gyűjtésektől eltekintve, vannak rendkívüli alkalmak is a gyűjtésre, amiket a gyűjtőpropaganda igen leleményesen használ ki: 1936-ban a „Nemzeti összetartás Ünnepe” több

mint 5 millió márka gyűjtést eredményezett a Birodalom területén. Egy sörgyár fennállásának 75. évi jubileumán 10.000 Márkát ajánl fel a WIIW nek. Egy úrlovasnő a Birodalomnak csaknem egész területét belovagolva, egymaga 1.25.01 M) Márkát gyűjt. Sportolók, művészek, szórakozóhelyek egy-egy napi jövedelmük felajánlásával vesznek részt a nemzetmentés nagy munkájában. Van a WHW-nek külön országos sorsjegyakciója. Szűrkeköpenyeges elárusítóik mindenütt láthatók az utcákon, a nyilvános és szórakozóhelyeken. Az egész a lehető legügyesebben van megszervezve. Egy-egy borítékban, amely mindössze 50 Pfennigbe (fillér) kerül, sorsjegy van, a berlini autókiállításon kiállított Limousine kocsira, mint fő s egyéb nyereménytárgyra. Amellett elszórtan az egyes borítékokban még 5, 10, 20, 100 sőt 1000 Márkás utalvány is van, amit a szűrkeköpenyeges szerencsés borítékkiválasztás esetén azonnal kifizet. A csáberő így kétszeresen nagy s különösen mulatóhelyeken, ahol egy kicsit emelkedett a hangulat, nagy sikere van a szűrkeköpenyeges „Szerencseembereknek”.

Az egységesen szervezett, a népi közösség szolgálatába állított sajtó és propaganda természetesen itt is kitesz magáért. Újságok, falragi szók, képek, szobrok, bélyegek, WIIW. harangok, mozi, színházi előadások, sőt még a viccek is ordítják, susogják, harangozzák, éneklük és muzsikálják mindenki fülébe: „Nem adni, de áldozni!”

Az évenkénti eredményt szemléltessék az alábbi adatok:

1933—34. évben 358 millió Márka összegből támogattak 16,600.000 embert;

1934—35. évben 367 millió Márka összegből támogatottak 13,900.000 embert;

1935—36. évben 370 millió Márka összegből támogatottak 12,900.000 embert;

1936—37. évben 398.5 millió Márka összegből támogatottak 10,700.000 embert.

Jórészt a fennmaradó horribilis összegből tudta a kormány véghezvinni egész intézményes, aktív szociálpolitikáját, amelyet az előzőekben láthattunk.

Az eredmények beszámolójánál rendkívül jelentős még az is, hogy ez a hatalmas akció egymágávéve mily fontos tényezőt jelent az egész Birodalom gazdasági életében. Hiszen évenként csaknem 400 Millió márka kerül így a gazdasági élet körforgásába, amely azt külön is megtermékenyíti és rengeteg oly embernek jelent existenciát, vagy jövedelemtöbbletet, akik ebből a WHW. nélkül nem részesülnének. A négy év alatt kb. 250 millió művészi kiállítású gyűjtő jelvényt adtak el. Mennyi embernek juttatott ez is munkát és kenyeret? A kibocsátott élelmiszer, tüzelő, ruhatalványok az üzletek forgalmát és jövedelmét fokozzák, a telepítések új ipari, kereskedelmi munkaalkalmakat teremtenek és így tovább.

Ennek az egybefonódó, hatalmas aktív és passzív szociálpolitikának csak természetes következménye, hogy a Birodalom kimutatása szerint a munkanélküliek száma 1937-ben már 1 millió alá süllyedt. Ez a munkanélküliség csak az iparvidékek lakosságára szorítkozik.*)

*) WHW. akciója, mint említettük, nem csak a munkanélküliek támogatására szolgál, hanem az egész népi szociálpolitika (családvédelem, telepítés, stb.) szolgálatában is áll.

Hitler és szűkebb környezete az első fazék-vasárnapon.
Das Deutschland A. Hitlers. (Ill. Bcob.)

„A Szociális Katona”, a német katonák a kaszárnyákban a téli
segélyakció keretében sokszor látják vendégül nincstelen hon-
fitársaikat asztaluknál.

Das Deutschland A. Hitlers. (Ill. Beob.)

A szociális munkásbiztosítás.

A munkásbiztosításuk legjelentősebb intézménye, melyen részben passzív szociálpolitikájuk is felépül, a „Reichs-Anstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosen”: Birodalmi intézet a munkanélküliek és a munkaköz vetítés számára. (1933. III. 12. és IX. 22-i alapítótörvény.) Kz az intézmény gondoskodik róla, hogy a munkás, munkanélkülsége idejére se maradjon segély nélkül s hogy *ez a megszakítási idő öregségi biztosítását ne veszélyeztesse.* Ennek megfelelően *minden munkás köteles évi fizetése 6.5%-át e biztosításra befizetni* s ennek megfelelően, ha munkanélküli marad, legalább 20 héten keresztül részesül munkanélküli segélyben. Ha közben munkaalkamat talál és keres, újra fizetnie kell, míg esetleg újra segélyezésre nem szorul. Így kap a munkás gazdasági hitelképességet is, mely mint láttuk, települőképessé (házépítővé) is teszi őt.

Az idősebb korosztályú munkásság védelme szintén jelentés tényező. Az üzemek és vállalatok természetesen itt is elsősorban az olcsóbb és munkabíróbb ifjú munkásgenerációt akarják alkalmazni, így a munkanélküliek nagy részét az idősebb munkások teszik ki, akik viszont társadalmilag értékes elemek, mivel legrobbnyire családapák. Magában Szászországban egy 1937. III. 15-i adat szerint 11. (XX) ily idősebb munkás volt alkalmazás nélkül. így az állam rendeletileg kötelezte a magánvállalatokat, hogy alkalmazottaikat bizonyos %-ban ezek közül vegyék (1937. IV. 7.). Az állam maga is jó példával jár itt elől.

A hadirokkantakat egész kultusz-szerű gondo-

zásban részesítik. Bőséges gondozásuk mellett legtöbbszörre településházát is kapnak az államtól ajándékba, a telepítési akcióval kapcsolatosan.

*

Rendkívül jelentős szociális intézkedés még a közszükségleti cikkek árának megállapítása. A kenyér, a szalonna, a kolbászárukkal stb. nem üzérkedhet senki, hanem minden elárúsító a tisztességes haszonnal megállapított áron köteles árusítani. Közszükségleti ipari cikkeknel (bicikli, rádió) olcsó, de jóminőségű középtípust vezettek be (bicikli kb. 45, rádió kb. 70 márkás áron), mely ezeket minden munkás számára hozzáférhetővé teszi. Természetesen van díszesebb és drágább minőség is, mely a többpénzűek és igényesek számára a szabadkereskedelem versenyárain mindenkor rendelkezésre áll.

Az olyan közszükségleti fogyasztást, melyre a birodalom területén kevés fedezet van, vagy aránytalanul elosztott az, szintén a közérdeknek megfelelően szabályozzák. Ilyen elsősorban (és szinte kizárólag) a zsiradékféle (szalonna, zsír, vaj). Erre a fogyasztásra mindenki egy fejcédulát kap, melybe a vásárlásnál a tételeket be kell vezetni. Ez havonként bizonyos kontingenst túl nem haladhat. A kontingens azonban *elég bő arra, hogy a normális fogyasztási igényt kielégítse*, emellett az arányos elosztódás szociális célját is eléri.

A szociális közegészségügyi intézkedések közül a jelentősebbeket láttuk már a fajvédelemnél. Itt legfeljebb arra kell még rámutatnunk, hogy az orvostudományban és az orvosi gyakorlatban is a szociális szempont került előtérbe. Az orvos első-

sorban nem a páciens, hanem a népegészségügy szolgája (Öffentlicher Gesundheitsdienst), melyet sokszor éppen a páciens egyéni érdekével szemben is képviselnie kell (pl. az öröklődő beteg feljelentése). Az orvosi kutatás és gyakorlat első feladatai a népi betegségek (öröklődő), járványos nemű, tbc) és az ilyen jellegű prophixis lettek. Rendkívüli gondot fordítanak a tanuló ifjúság egészségi állapotának a szemmeltartására. Általában a német orvos (akár hivatalos, akár magán) a szociális állam faj, illetve népvédelmi politikájának fő és felelős végrehajtó közegévé lett.

III.

ÉLETMÓD, TÁRSASÉLET AZ ÚJ BIRODALOMBAN.

A németek életmódját több sajátos vonás jellemzi, mely a mi életformáinktól sokban és néha lényegesen eltér. Nézzük az alábbiakban. Ebédjük a mienkhez képest igen egyszerű s legtöbbször lényegileg csak egy tál ételből áll. Levest családonál nem szokás főzni (csak a vendéglőkben kapható), így az egész ebéd húsos főzelékből, vagy más körítéses sültből áll. Kenyeret ebédhez keveset, vagy egyáltalán nem esznek, sem ezt, sem süteményt otthon nem készítenek. A vacsora rendszerint hideg sült, kolbász stb. Rengeteg kávét isznak, napközben többször, víz helyett. Vízet a legtöbben egyáltalán nem isznak. „Csak külső használatra!” ... mondják. Ez persze nagyon megköny-

nyíti a német háziasszony sorsát s sok ideje marad egyéb munkára. Így aránylag kevés háztartás alkalmaz cselédet s magasfizetésű (1000—1200 márkás) hivatalnokcsaládokat is lehet találni cseléd, sőt bejárónő nélkül is, pláne, ha egy-két leánygyermek van a családban. Egyszerű étkezés-modorukat megszokták évszázadok során. Feltűnő olcsó a halétkük, melyből exportjuk is van. Hitlerek hozták divatba és propagálják szerte (Fischtage), hogy mentesüljenek egyéb élelemimporttól. De akkor lesz csak igazán „német” a német, ha este lefekszik. Hálószobáikban gyakran nincs is kályha. Viszont a legkisebb gyerektől kezdve a nagypapáig tetőtől talpig belebújnak egy-egy meleg trikószerű hálóruhába és hatalmas dunyhák és párnák közé ágyazzák be magukat éjszakára. A matracon is vastag, puha dunna (Unterbett) van. Így ez az egész túlegészségesnek éppen nem mondható, de hogy edző az bizonyos. Külföldinek nagyon nehéz hozzászokni s ha vendégségbe vagy szállodába megy, a fűtetlen hálószoba révén a legkellemetlenebb meglepetések érhetik, sőt házasság is felbomlott már amiatt, hogy a külföldről hozott menyecske nem tudott hozzászokni a kályhátlan hálószobához. Hálószobáikban télen-nyáron állandóan nyitott ablak mellett szelözik a letakaratlan ágynemű. Reggel nem ismerik a derékig való mosakodást, (csak arc s kézmosás), de sokat fürödnek, (közfürdők) s rendszerint a napi munka után a délutáni órákban.

Sok és nagy gondot fordítanak a lakásra. Szembetűnően szépek, tiszták, lakályosak a konyháik, hol csinosan terített asztal, székek, kifestett falak, képek, faldíszek, sőt virágok is vannak.

Néha festenivalóan kedves egy-egy német család konyhája. Egy német úriasszony mondotta, hogy legkedvesebbnek kell ennek lennie, mivel élete nagy részét itt tölti. De a szobáik is rendesek, csinosak.

Az öltözködésük, mely eddig is igen egyszerű volt, a sokfajta egyszerű fiú, leány, női és Férfi egyenruha behozatalával még inkább uniformizálódott. Alakjuk, mozgásuk, modoruk is általában inkább a „stramm”, egészséges, sportoló, edzett ember benyomását kelti a külföldi szemlélőben, mintsem a finomét, kedvesét, jómodorúét. Szinte vezényszóra, de darabosan, szögletesen mozognak, így hiányzik az a kecs, az a báj leányainak és asszonyainak is az összmegjelenéséből, amely a mieinknél inkább szembetűnő. Jellemzően feltűnik ez még a színpad alakjai között is.

De mindenekelőtt a társasági életmódra nyomta rá a legjellegzetesebben bélyegét az új szellem. A legszembetűnőbb változás, hogy előretört társadalmilag az új német parasztgencráció. Régi parasztcsaládhoz való tartozás ma társadalmi márkává lett. Az ilyen előtt minden szalon, vagy bálterem ajtaja megnyílik, ha ehhez megfelelő modorral, öltözködőképességgel rendelkezik (amit is kolai évei alatt többé-kevésbé elsajátíthat), sőt vőnek is szívesen látják, ha a család igénycinek megfelelő képesítéssel és állással rendelkezik. Az, hogy az apja otthon még maga tartja az eke szarvát s az anyja esetleg maga szedi össze a tyúktojásokat, nem házassági akadály (*társadalmilag* sem a férfi, sem a leány részéről. Elgondolhatjuk mily óriási része van ennek is abban, hogy a házassági kontingens úgy felszökhetett az Új Bi-

rodalomban. Lehetetlen azonban elképzelni, hogy egy német házi estélyen, nyilvános bálon, vagy egyáltalán, ahol német társaság összejön, zsidó megjelenjék. A zsidók, amint csakis egymás közt házasodhatnak, társadalmilag is csak egymás közt érintkezhetnek.

A nyilvános össze jöveteket és szórakozásokat jórészt a KdF. (Kraft durch Freude) irányítja. A nálunk is jórészt ismert szórakozási alkalmak ismertetése helyett (színházak, kávéház, délutáni táncos teák) nézzünk el egy családi estélyre, egy nagy bálra és egy esküvőre.

Este nyolcra vagyunk vacsorára hivatalosak egy családhoz. Előre figyelmeztetnek ismerőseim, mint külföldit, hogy pontos legyek. Nyolc után néhány perccel érkezem, már mind együtt vannak. Vacsora előtti cercle-k, kedvesek, mosolygósak. Vacsora az asztalnál (nem buffet), de hideg és egyszerű: csészeleves, pár fajta hideghús, gyümölcs, sajt, fekete (sütemény csak délután illetékes). Utána beszélgetés, kedélyesség, majd a szellemi táplálék. A német háziasszonynak legalábbis ad annyi gondot estélye szellemi menüjének az összeállítására, mint a vacsorái asztalé. Egy-egy énekes és zenész semmiképp sem hiányozhat, de a szavaló, a táncos, a tréfás előadó stb., már férfi-e, vagy nő, sem szokott hiányozni. Erről a háziasszonynak ép úgy illik gondoskodni, mint a vacsoráról. Áldott türelemmel és fegyelmezett illendőséggel hallgatják végig a néha bizony unalmas számokat is. De különösen házi ének és zenekultúrájuk, igen fejlett és gyönyörködtető.

Most egy nagy bálon vagyunk. A bejárat felett: „Zárt társaság!”, csak meghívóval jutunk be.

Férfiak, nők estélyi ruhában. Hihetetlenül magas árak. A nőknél a festékek és a rúzs-nak semmi nyoma, viszont nagyon finom púdert és kölnivizet sokat és sokszor használnak. Végül is egy nő, aki ról virít a festék. Meglepődünk, mikor kiszül, hogy budapesti. A táncot itt is műsor szakítja meg: egy lengyel operaénekes énekel, két színész (pár) táncol, divatbemutató a német vidékek csipkeiparáról... pazar, káprázatos minden. Szinte tűnődöm magamban, hol itt a szociális, de mindjárt itt a felelet. Reggel három óra ... vége ... szedelőzködés. „Már?” — kérdezem. „Igen” — hangzik a felelet — „a munkásvédelmi törvény védi a zenészeket és a pincéreket.” Olyan áldott józanok még mulatság közben is, hogy egész természetesnek veszik. Irigylük is a tüzes magyarokat, kik csak intgetnek: nálunk csak most kezdődne.

Végül egy esküvő. 23 éves hadnagy-katonatiszt veszi el egy törvényszéki bíró 21 éves leányát. Az egyházi és polgári aktus után ebéd. A vőlegény anyja még a régi világból, nagyúri dáma. Szinte látszik rajta, hogy nem rajong a jelen állapotokért. De az ifjú generáció az újkor gyermeke. Egyszerűen vezetékneveken szólítják a férfiakat (Herr XY) a tisztekkel egyetemben. A házasságkötéshez nekik még kellett valami kaució a havi 320 M. fizetés mellé, egyébként aztán csak adósságnak nem szabad lenni egy részről sem. Az elég egyszerű menü fénypontja itt is a szellemiekre esik, mikor a vőlegény egyik tisztbarátja feláll és kiosztja a saját kiütötte asztali dalait (Tafellieder), melyeket aztán ismert melódiákra együtt énekelnek. Egyiken jót nevetünk. Arról van benne szó, hogy a menyasszony apja azt akarta, hogy vár-

janak még, mert fiatalok, de a vőlegény erre azt felelte, hogy így nem vállal felelősséget az esetleges családi botrányért. Az ifjú pár nászútra németországi körutazásra megy. Nemzeti érzületük kívánja — mint mondják — hogy életük legszebb időszakát a haza földjén töltsék. — No meg a valuta is bentmarad — gondoljuk hozzá. Egyébként sokat és bőségesen szórakoznak. Színházak, mozik, vendéglők, kávéházak stb. mind telve vannak.

Végül még egy kis jellemző társadalmi kép az utcáról: Ifjú pár az utcán, férj és feleség, az Opera előtt. Most le kell térniök a járdáról, mert egy automata előtt férfi lehajolva, elgurult tízfillérese után keresgél. A nő szeme hirtelen megakad a pénzdarabon, lehajol és átnyújtja neki: „Tessék! Ez az öné!” — „Köszönöm” s már tovább is mennek. A férfi tán nehéz napi munka után keresett üdülést a desszertautomatánál! A fiatalasszony frissen, közvetlenül, mintegy természetszerűen cselekedett és nem törődött az etikett-tel?!

Tán ezek a kis képek tükrözik vissza a leghívebben a mai német társadalom arculatát, mely minden megnyilatkozásában: német, nemzeti és szociális.